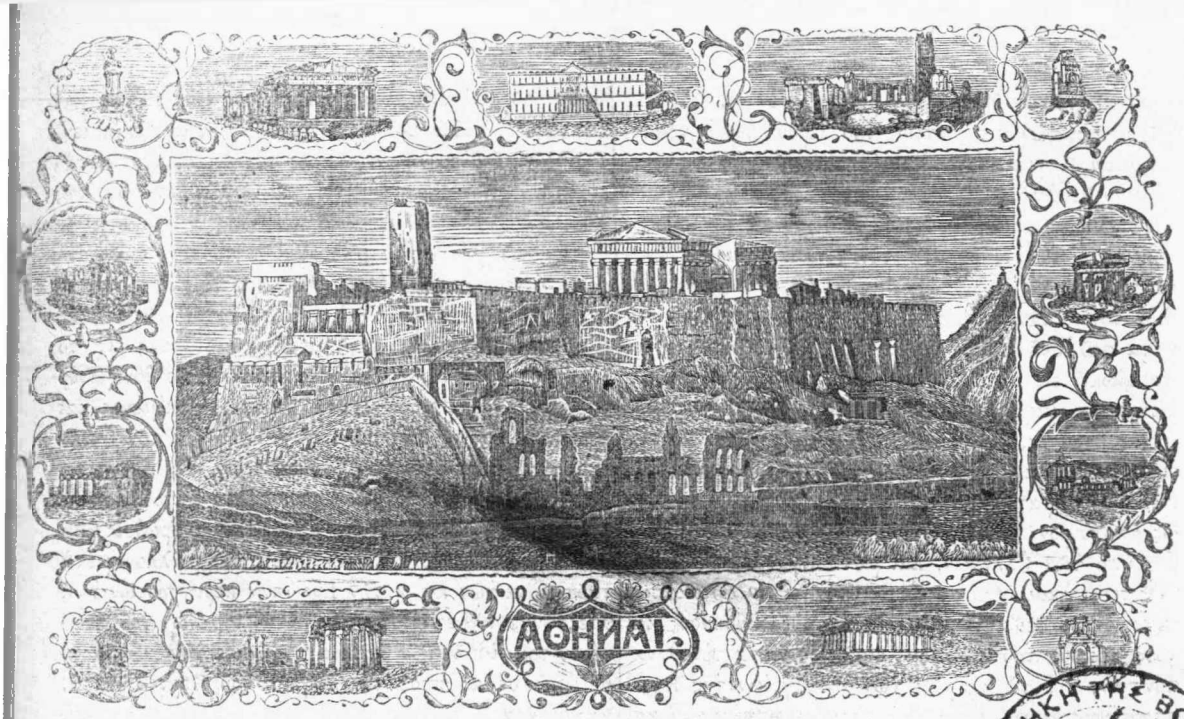

Η ΕΥΤΕΡΠΗ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 26. *Τόμος Β'.*

Ἐκδίδεται δὶς τοῦ μηνὸς. *Ἐν Ἀθήναις τὴν* 15 *Σεπτεμβρίου* 1848.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΡΕΣΙΤ ΠΑΣΑΣ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Μεταξὺ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν σοφῶν τῆς Τουρκίας μεταρρυθμιστῶν, ὑπάρχει τις διακρινόμενος διὰ μεγαλοφροσύνης, δι' ἐξαιρέτου εὐφυΐας, δι' ἐμπειρίας οὐ τῆς τυχούσης περὶ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ἐν ἑνὶ λόγῳ διὰ προτερημάτων ἀξίων μὲν πολλοῦ λόγου εἰς πάντα τόπον, σπανίων δὲ ἰδίως εἰς τὴν πατρίδα του. Νέος ἔτι ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς, ὁ σήμερον μέγας Βεζύρης τῆς εὐρυχώρου αὐτοκρατορίας τῶν ὀσμανλίδων, εἰσῆλθεν εἰς τὸ σάδιον τῆς πολιτικῆς, καὶ ἀνέπτυξε τὰς διαθέσεις αἵτινες προανήγγειλον τὸν μέλλοντα νομοθέτην τοῦ περιβοήτου Χάτ-Σεριφίου τοῦ Γιουλγανέ, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε συμπλήρωμα θετικὸν, διοικητικὸν, ὀργανικὸν τοῦ ἀρνητικοῦ καὶ καταρρεπτικοῦ ἔργου τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτ. Μόλις τὸ ψήφισμα τοῦ Γκιουλγανὲ ἤρχιζε νὰ φέρῃ καρπὸν, καὶ ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς ἀπεμακρύνθη αἴφνης τῆς ἐξουσίας, ὄχι ὡς τὸ ἐνόμισαν ἐν γένει εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξ αἰτίας τῆς ὀθωμανικῆς θεοβλαβείας, ἀλλὰ κατὰ συνέπειαν διπλωματικῶν τῆς ἄρκτου ὑπενεργειῶν καὶ ἄλλων συγχρόνων τοῦ παλατίου ῥαδιουργιῶν, δυστυχῶς πολλὰ ἰσχυρῶν εἰς τὴν Τουρκίαν.

Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 1802 ἔτος ἀπὸ γονεῖς ἐπισήμους, ὁ Μουσταφὰ Ρεσὶτ Πασᾶς, ἔλαβεν ἀγωγὴν ἐλευθέριον. Ἀναφέρομεν ἐπίτηδες τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, διότι σπανίως εὑρίσκει τις τοιαύτην ἀγωγὴν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ὀθωμαν. Αὐτοκρατορίας. Εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἡ ἀπόλυτος ἰσότης συμβαδίζει μὲ τὸν πλέον ἀπόλυτον δεσποτισμόν. Αἱ κοινωνικαὶ θέσεις μορφοῦνται καὶ καταστρέφονται τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν, καὶ δὲν μεταδίδονται σχεδὸν ποτέ. Εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀρύονται ἀπὸ τὰς περὶ θρησκείας καὶ φυλῆς ἰδέας των τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ συμμορφῶνται εὐκόλως, ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικήν των ἀξίαν, μὲ ὅλας τὰς κοινωνικὰς θέσεις· ὁ ἰδιωτικός των βίος εἶναι βίος ἀνθρώπων ὑπερηφάνων μὲν, ἀλλὰ τιμίων, γενναίων, ἁπλῶν, εἰλικρινῶν καὶ δικαίων· ὁ δημόσιος ὅμως, ἐφήμερος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὁμοιάζει πολλάκις μάχαιραν φαρμακισμένην, πληρόνουσαν πρῶτον τὸν κρατοῦντα αὐτήν. Ἀλλὰ τὸν Ρεσὶτ Πασᾶν, ἐκτὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς σπανίας εὐφυΐας του, στολίζουσι καὶ ἠθικαὶ ἀρεταὶ, καθιστῶσαι αὐτὸν εἰκόνα ζῶσαν τῆς μεταρρυθμίσεως, ὁποίαν τὴν συνέλαβεν εἰς τὸν νοῦν του καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ διὰ τὴν πατρίδα του.

Ὁ πατήρ του Μουσαφὰ Ἐφέντης ἦτον γενικὸς διαχειριστὴς τῶν κτημάτων τοῦ ἱεροῦ τεμένους τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζὴτ, ἡ δὲ μήτηρ του ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν Βεζύριδων. Χηρεύσασα νέα καὶ μήτηρ δύω υἱῶν καὶ δύω θυγατέρων, ἐφρόντισε νὰ δώσῃ εἰς τὸν πρωτότοκόν της Ρεσὶτ, ἔχοντα τὸν τίτλον τοῦ Βέη, ἀνατροφὴν ἀξίαν τῆς τύχης τὴν ὁποίαν ὠνειρεύετο δι' αὐτόν. Ὑπανδρεύσασα δὲ μίαν τῶν θυγατέρων της μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν υἱόν της ὡς *κιατίπην*, ἢ ἰδιαίτερον γραμματέα. Ὀνομασθεὶς ἀλληλοδιαδόχως μέγας Βεζύρης, καθαιρεθεὶς, ἀνακληθεὶς πάλιν εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν ἑνὸς κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατοῦ, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, καθῃρέθη ἐκ νέου ὡς ἀποτυχὼν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του καὶ ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Ὁ νέος του γραμματεὺς, ὅστις τὸν εἶχεν ἀδιακόπως παρακολουθήσει καὶ συμμερισθῆ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους τοῦ πολέμου, εἰσῆλθε, μετὰ τὸν θάνατόν του, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν ὑπουργείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου, διὰ τῆς εὐγλωττίας του καὶ τῆς κομψότητος τοῦ ὕφους του προσείλκυσε τὴν εὔνοιαν τοῦ Βεζύρη Ἰζὲτ Πασᾶ καὶ ἀργότερον τὴν τοῦ Περτὲβ Πασᾶ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Σουλτὰν Μαχμοὺτ, καταβαλὼν τοὺς γενιτσάρους ἀνθισταμένους εἰς παν εἶδος νεωτερισμοῦ, ἐπεχείρισε τὰ μεταρρυθμιστικά σχέδιά του ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διπλοῦ κινδύνου τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ τῶν ξένων πολέμων. Καὶ ἐνῷ, μὲ χεῖρα ἐξασθενήσασαν ἐπάλαιεν ἀλληλοδιαδόχως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ τὴν Ρωσίαν, καὶ τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, ἐνῷ ἐξωλόθρευε τοὺς δερέβεϊδας καὶ καθυπέτασσε τῆς Ἀλβανίας τὸν Πασᾶν, κατεγίνετο συγχρόνως μετὰ μεγίστης ζέσεως εἰς τὸ νὰ μεταβάλῃ τὴν ὄψιν τοῦ Κράτους του. Ἐνθουσιασθεὶς διὰ τοὺς θεσμοὺς, τὰ ἔθιμα, τὰ ἐνδύματα, καὶ τὰς διασκεδάσεις αὐτὰς τῆς Δύσεως, καὶ ἀποδίδων εἰς ταῦτα πάντα τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἀλλοεθνῶν τῶν ὁποίων ἠσθάνετο τὸν σιδαρὸν βραχίονα, ἐπροσπάθει, ἀπομιμούμενος κατεσπευσμένως τοὺς ἐχθρούς του, νὰ ἀναλάβῃ κράτος ἐπίφοβον. Καταστρέψας τὸν στρατόν του, ἠγωνίζετο νὰ τὸν ἀναπληρώσῃ δι' ἄλλου κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον· στερηθεὶς τὸν στόλον του, κατεγίνετο νὰ ἀνακτήσῃ ἄλλον ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων καὶ διὰ τῶν ἰδίων εὐρωπαϊκῶν μέσων. Ἀλλαξε δι' ἑνὸς μόνου νεύματος τὸν ἱματισμὸν τῶν Ὀσμανλίδων, ἔξωρισε τοὺς ἀσιατικούς των πίλους καὶ τοὺς ποδήρεις χιτῶνάς των, καὶ υἱοθέτησεν ἀντ' αὐτῶν τὸ φέσιον, τὴν ρενδεγότταν καὶ τὸ πανταλόνιον. Ἀλλ' ὅλοι οὗτοι οἱ νεωτερισμοὶ, καί τοι μᾶλλον ἐπιπόλαιοι ἢ σπουδαῖοι, ἀπήρεσκον εἰς τοὺς ὑπηκόους του, καὶ ἡ ἀκατάσχετός του θέλησις ἀπήντα ἐμπόδια· εἰς τὸ διβάνιόν του αὐτὸ μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν του ὁ ἀκάθεκτος μεταρρυθμιστὴς εὕρισκεν ἀντίστασιν.

Ἐὰν, ἀφ' ἑνὸς ὁ γέρων Χοσρὲφ Πασᾶς, ὁ Ταλλεϋράν οὗτος τῆς Τουρκίας, χωλὸς καὶ πολύμητις ὡς ἐκεῖνος, ἀφοῦ, ὡς καὶ ἐκεῖνος, διέβη πεντήκοντα ἔτη παραχῶν διατηρήσας πάντοτε τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν κεφαλήν του, ἐνέδιδε σήμερον εὐπειθῶς εἰς ὅλας τοῦ κυρίου του τὰς ἐπιθυμίας, ἀφ' ἑτέρου ὁ Περτὲβ Πασᾶς, Τοῦρκος αὐστηροῦ καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος, νοὸς εὐθέως καὶ εὐσταθοῦς, ἀλλὰ πολλάκις θεοβλαβὴς, ἀντεπάλαιεν, ἐνίοτε ὄχι ἄνευ λόγου, πρὸς τὴν ὁρμητικὴν αὐτὴν εἰσβολὴν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν ἐθίμων τῆς Δύσεως.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπουργικῶν τούτων συγκρούσεων, ὁ νέος Ρεσὶτ Βέης, ὅστις, μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως, εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ὁποίας εἶχε συντελέσει ὡς γραμματεὺς, μετετέθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων διευθυνόμενον τότε ὑπὸ τοῦ Περτὲβ Πασᾶ, ἔτρεχε, τιμώμενος καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐμπειρίαν του, τὸν δρόμον τῆς ἐξουσίας. Ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον ὁ νέος Ρεσὶτ ἐσπούδασε τὰ δημόσια πράγματα, καὶ ἐὰν ὁ νοῦς του, ἀνδρωθεὶς ἤδη διὰ τῆς μελέτης, καὶ φωτισθεὶς ἔτι μᾶλλον μετὰ ταῦτα διὰ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην περιηγήσεών του, ὑπεξέφυγε τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν περιωρισμένων τοῦ ἀνωτέρου του ἰδεῶν, ἡ καρδία του διετήρησεν ἀπαραμείωτον σέβας πρὸς τὸν εὐγενῆ τοῦ Περτὲβ Πασᾶ. χαρακτῆρα

Προβιβασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ *ἀμετσῆ* (εἰσηγητοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας) διετάχθη τὸ 1833, μετὰ τὴν ἐν Κονίᾳ μάχην, νὰ συζητήσῃ καὶ συμβιβάσῃ μετὰ τοῦ Ἰβραὴμ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Κιουτάγια συνθήκης. Ὅταν τὸ 1834 ὁ Σουλτάνος ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ σταθερῶς πρέσβεις παρὰ ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς Αὐλαῖς, ὁ Ρεσὶτ πρῶτος ἀντεπροσώπευσεν ἐπὶ δύω ἔτη τὴν κυβέρνησίν του ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Λονδίνῳ.

Ἡ εἰς τὰς δύω ταύτας μητροπόλεις διατριβή του τὸν ὠφέλησεν εἰς ἄκρον· διότι παρατηρήσας ἐκ τοῦ πλησίον τὸν πολιτισμὸν, ἔμαθε νὰ διακρίνῃ τί ἦτον δυτικὸν καὶ τί ἰθαγενές, καὶ τί ἐδύνατο νὰ μεταφυτευθῇ ἐπωφελῶς εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐνῷ δὲ ἐνησχολεῖτο ἐνδελεχῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν θεσμοθεσιῶν τῶν δύω μᾶλλον περωτισμένων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, ὁ προστάτης του Περτὲβ Πασᾶς, κατώρθωσε νὰ ῥίψῃ τὸν γέροντα Χοσρὲφ, καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸν νέον πρέσβυν τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Ὁ θρίαμβος ὅμως τοῦ Περτὲβ ὑπῆρξεν ὀλιγοήμερος· διότι, μεταξὺ τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ρεσὶτ, ὁ νικητὴς κατεβλήθη ὑπὸ νέας ῥαδιουργίας, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀδριανούπολιν. Καὶ ἐνῷ ὁ Μαχμοὺτ ἐσκέπτετο νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, οἱ ἐχθροί του ἀπέσπασαν, ἐν τῷ μέσῳ νυκτερινῶν ὀργείων, τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Σουλτάνου δι' ἧς κατεδικάζετο ὁ Πασᾶς εἰς θάνατον. Ὁ εὐγενὴς καὶ ἀξιοπρεπὴς Περτὲβ, εὐπειθὴς Ὀθωμανὸς καὶ ποιητὴς, προσῆλθεν εἰς τὸν βρόχον ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησεν, ὡς ὁ κύκνος, τὴν ζωὴν διὰ στίχων ἐναρμονίων.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην διέβη ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου εὗρε χλωρὰν ἔτι τὴν γῆν τὴν καλύψασαν τὸν προσάτην του, ἐνῷ ἐνόμιζεν ὅτι ἦτον εἰς τῆς ἰσχύος τὸν κολοφῶνα. Τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο παράδειγμα τῶν φρικωδῶν τοῦ δεσποτισμοῦ καταχρήσεων προσέβαλε βαθύτατα τὸ πνεῦμά του, καὶ ὅταν εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦτον ἀβέβαιος καὶ περὶ αὐτῆς του τῆς τύχης. Ὁ Σουλτάνος ἠγνόει εἰσέτι τὴν πρᾶξίν του· τὸν εἶχον εἰπεῖ

ὅτι ὁ Περτὲβ ἀπέθανεν ἀπόπληκτος· ὁ Ρεσὶτ ὅμως τὸν ἀνεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπήγγειλεν εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας στροφὰς τοῦ Περτὲβ, τὰς ὁποίας, καθὸ ποιητὴς καὶ αὐτὸς, εἶχεν εὐλαβῶς ἐκστηθίσει. Λέγεται ὅτι ὁ Μαχμοὺτ, ὅστις εἶχεν ἀποβάλει πρὸ πολλοῦ τὴν ἀπάνθρωπον συνήθειαν τοῦ ν' ἀποκεφαλίζῃ τοὺς καθαιρουμένους ὑπουργούς του, ἔκλαυσε πικρῶς, καὶ ὅτι ὁ Ρεσὶτ πνέων ἐκδίκησιν κατὰ τῆς ἀνομίας ἀπῄτησε νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ προκαλέσαντες αὐτήν· γενναιότερος ὅμως ἐκείνων, περιωρίσθη εἰς τὴν ἀποβολὴν μόνον τοῦ Χαλὶλ Πασᾶ, γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου, καὶ τοῦ Ἀκῆρ, τῶν δύω τούτων πρωταιτίων τοῦ θανάτου τοῦ Περτὲβ.

Ἀναβὰς οὕτω εἰς τὴν ἐξουσίαν ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ τὰς ἰδέας ὅσας συνέλαβε κατὰ τὴν πρώτην τῆς Δύσεως ἐπίσκεψίν του. Τὸ διοικητικόν του σύστημα, λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς τῆς *διεθοῦς ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς*, διεκρίθη δι' ἀδιακόπων πρὸς τὴν βελτίωσιν ἀγώνων. Εἰς ἐκεῖνον ὀφείλεται ἡ σύστασις τῶν δύω τοῦ Κράτους συμβουλίων τῶν κανονιζόντων τὴν ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως, καθὼς καὶ ἡ τοῦ συμβουλίου τῆς δημοσίας ὠφελείας, καθῆκον ἔχοντος τὴν παρασκευὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν διοικητικῶν νομοσχεδίων. Ἀλλὰ παρ' ὀλίγον αἱ εὐγενεῖς του αὗται προσπάθειαι νὰ τὸν καταστρέψωσιν, ἐὰν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις δὲν ἀνελάμβανον νὰ τὸν ὑποστηρίξωσιν ἐναντίον τῆς ζηλοτυπίας τῶν Τούρκων καὶ τῶν φόβων τῆς Ρωσίας. Ἡ μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας γενεᾶς περὶ μεταρρυθμίσεως πάλη ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀναπτύσσεται· ὁ Ρεσὶτ ἦτον ἐπὶ κεραλῆς τῆς νέας, ἔχων ἀντιπάλους τὸν Χοσρὲφ, τὸν Χαλὶλ καὶ τὸν Ἀχμὲτ τὸν παραδόσαντα διὰ προδοσίας εἰς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆ, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νεζὶβ, τὸν στόλον τοῦ Σουλτάνου, φθονοῦντας πάντα ἔχοντα τὴν ἱκανότητα νὰ διαφιλονεικήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν, καὶ πρὸ πάντων αὐτὸν τὸν Ρεσίτ. Αἱ ἐπίβουλοι καὶ δολεραὶ προσβολαί των ἦσαν ἐγγὺς νὰ τὸν καταβάλωσιν, ὅταν εἶδε τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐγκαταλείπουσαν αὐτὸν ἐξουσίαν διὰ νὰ ἐξορισθῇ εἰς τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ πρεσβείαν. Συντελέσας εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐμπορικῆς συνθήκης τοῦ 1838, ἀνεχώρησεν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ κατορθώσῃ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἀγγλίας ἐπιμαχίαν κατὰ τῆς Ἄρκτου. Πρὶν δὲ φθάσῃ εἰς Λονδῖνον, ἐπεσκέφθη πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, τοὺς Παρισίους, τὰς Βρουσέλλας, τὸ Βερολῖνον, τὴν Βιέννην καὶ τὴν Ρώμην, ὅπου παρουσιάσθη εἰς τὸν Πάπαν. Περίστασις πάντῃ καινοφανὴς εἰς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους τὴν ἱστορίαν.

Εὑρίσκετο εἰς Παρισίους περὶ τὰ τέλη τοῦ 1839 ὅτ' ἔμαθε συγχρόνως καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου καὶ τὴν ἐν Νεζὶβ καταστροφὴν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Ἐπανῆλθεν ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔφθασεν ἐν καιρῷ διὰ νὰ προλάβῃ τὰς ἐναντίον του ῥαδιουργίας τοῦ Χοσρέφ. Χάρις εἰς τὰς ἀναφυείσας δυσκολίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου, ὁ πολύμητις γέρων εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐξουσίαν. Μὴ ἔχων ἱκανὴν δύναμιν ὁ Ρεσὶτ νὰ προσβάλῃ τὸν πρωθυπουργὸν κατὰ μέτωπον, ἀντέταξε πανουργίαν εἰς τὴν πανουργίαν, ἐφάνη μετριόφρων καὶ συμβιβαστικὸς, ἐξῆψε τὸ κατὰ τοῦ Χαλὶλ καὶ τοῦ Ἀχμὲτ μῖσος τοῦ Χοσρὲφ, καὶ συμμερισθεὶς τὰς ἀντιπαθείας του ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ συμμερισθῇ καὶ ἐκεῖνος τὰς ἰδικάς του, κατώρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς ἐχθρούς του ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, καὶ νὰ καταβάλῃ τὰ θεμέλια τῆς ἐπὶ τοῦ διβανίου ἐπιῤῥοῆς του. Πεπεισμένος δὲ ὅτι ἡ κρίσιμος θέσις τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπαπειλουμένης ἀπό τε τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν, τὴν εὐρωπαϊκὴν διπλωματίαν καὶ τὸν γενικὸν τῶν Τούρκων καὶ τῶν ῥαγιάδων ἐρεθισμὸν, ἀπῄτει μεταῤῥύθμισίν τινα ὄχι μόνον ὡς πρὸς τοὺς τύπους, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς βάσεις τῆς γηραιᾶς ἐκείνης καὶ παραλελυμένης κοινωνίας συνέταξε πρᾶξιν ὁριστικὴν τὴν ὁποίαν παραδέχθησαν οἱ συνάδελφοί του, τὸ διβάνιον, ὁ νέος Σουλτάνος, καὶ καθιέρωσεν ὁ Σὲχ-ουϊσλάμης.

Τὴν 3 Νοεμβρίου 1839, οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὁ πρίγγιψ τοῦ Ζουανβίλ μετὰ τῶν ἐπιτελῶν του, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Κράτους, οἱ πασάδες διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, οἱ τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ στρατηγοὶ, οἱ τὰ πρώτιστα φέροντες ὑπάλληλοι, τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμάδων, οἱ πατριάρχαι τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπιτροπή τις τραπεζιτῶν, ἑτέρα τῶν συντεχνιῶν, καὶ ἐπὶ τέλους πλῆθος ἄπειρον συγκείμενον ἀπὸ τὸν κατακτητὴν καὶ ἀπὸ τὸν κατακτηθέντα λαὸν, μετέβησαν εἰς εὐρύχωρόν τινα πεδιάδα κειμένην ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ σεραγίου καὶ πλησίον τοῦ κιοσκίου τοῦ *Γκιοὺλ Χανέ*. Καθήσαντος τοῦ νέου Σουλτάνου εἰς τὸ κιόσκιον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀνεγερθῆ βῆμα, ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα τοῦτο, καὶ ἀνέγνωσε μὲ φωνὴν λαμπρὰν καὶ ἐναρμόνιον τὸ περὶ τῆς μεταῤῥυθμίσεως τοῦ Κράτους αὐτοκρατορικὸν ψήφισμα.

Νομίζομεν περιττὸν νὰ ἀναπτύξωμεν ἐνταῦθα τοὺς ὅρους τοῦ ψηφίσματος τούτου. Ὁ κόσμος ὅλος ἐγνώρισε πρὸ πολλοῦ τὰς περὶ προσωπικῆς ἀσφαλείας, περὶ ἰδιοκτησίας, περὶ τιμῆς, περὶ τακτικῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων, περὶ στρατιωτικῆς ἀπογραφῆς καὶ περὶ δικαιοσύνης διατάξεις του, καὶ πρὸ πολλοῦ ὁμολογεῖται ἡ ἀξία λόγου μεταβολὴ, ἥτις εἰσῆξε τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος τῶν Ὀσμανλίδων.

Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἐμπειρία, δι' ὧν ἠγωνίσθη ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ψήφισμα τοῦ Γκιοὺλ-Χανέ. Μόνην ἔχων συνεργὸν τὴν εὐάριθμον ὁμάδα ὀλιγίστων τινῶν τιμίων καὶ νοημόνων δημοσίων ὑπαλλήλων, κατώρθωσε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μαγευτικοῦ του λόγου νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν καὶ νὰ ἑλκύσῃ τὴν φύσει ἀγαθὴν καὶ γενναίαν τοῦ Σουλτάνου καρδίαν, καὶ μὲ ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς γεννηθείσας ἀπὸ τὸ αἰγυπτιακὸν ζήτημα, διετήρησεν ἐπὶ δύω ἔτη τὴν ἐπιῤῥοήν του ἐναντίον ὅλων τῶν ἐσωτερικῶν καὶ διπλωματικῶν ῥαδιουργιῶν, καὶ ἐνήργησε πολλὰς βελτιώσεις. Ἐκ τούτων αἱ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι εἶναι, ἡ κατάργησις τοῦ *Ἰλτιζαμίου* ἢ τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἰσεπράττοντο οἱ δημόσιοι φόροι, συστήματος τὰ μέγιστα αὐθαιρέτου καὶ καταθλιπτικοῦ, καθ' ὃ ἀφίετο εἰς τοὺς Πασάδας, καὶ τοὺς διοικητὰς ἡ κατ' ἀρέσκειαν φορολογία·

ἡ μεταρρύθμισις τοῦ τρόπου τῆς εἰσπράξεως τῶν ἐκ τῶν *χαρατσίων* εἰσοδημάτων, καὶ πρὸ πάντων, πρᾶγμα ἀνήκουστον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ ἐξ ἀνδρῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ θρησκειῶν συγκρότησις τῶν δημοτικῶν Ἀρχῶν, συγκειμένων σήμερον ἐκ Χριστιανῶν, Ὀθωμανῶν καὶ Ἰουδαίων, καὶ ἀποφασιζουσῶν περὶ τῶν ἐγχωρίων των ὑποθέσεων κατὰ πλειονοψηφίαν. Συνετάχθη κώδηξ ποινικὸς κανονίζων τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὁ μεγαλεπήβολος Ρεσὶτ Πασᾶς δὲν συνεστάλη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παραβάτας τῶν νόμων, ὅσον ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἂν κατεῖχον εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ Ἀκὶφ Πασᾶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ὁ Ἀφὶζ Πασᾶς καθηρέθη· ὁ Χουσεὶν Πασᾶς, ὁ φρικτὸς τῶν γενιτσάρων ἐξολοθρευτής, ἐπεπλήχθη· ὁ Ταχὶρ Πασᾶς κατεδικάσθη διὰ κατάχρησιν· ὁ Χαλὶλ Πασᾶς, ὁ γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου, ἀπεβλήθη τῆς ὑπηρεσίας, καὶ αὐτὸς ὁ γέρων Χοσρὲφ ἀπεμακρύνθη καὶ δεύτερον τῆς ἐξουσίας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐσωτερικῶν τούτων περισπασμῶν, τὸ Τουρκο-Αἰγυπτιακὸν ζήτημα περιεπλέκετο ἔτι μᾶλλον. Ἐννοῶν ὑπὲρ πάντα ἄλλον Ὀθωμανὸν τὰς συνεπείας τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὠφελίμους εἰς μόνους τῆς Τουρκίας τοὺς ἐχθρούς, ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς ἐπεθύμει νὰ συμβιβασθῶσι τὰ πράγματα ἀμέσως μεταξὺ τοῦ νέου Σουλτάνου καὶ τοῦ γέροντος τῆς Αἰγύπτου Πασᾶ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας του ἡ πραγματοποίησις ἦτον τόσῳ μᾶλλον εὔκολος, καθόσον ὁ ἀκάθεκτος τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ἐχθρὸς, ὁ Μαχμοὺτ, δὲν ὑπῆρχε πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων· ἀλλ' ἡ Εὐρώπη, προλαβοῦσα τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τοῦ Ρεσὶτ, ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως. Τὴν δυσκολίαν αὐτὴν εἶχε θεωρήσει ὁ πρίγγιψ Μέτερνιχ ὡς μέσον τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς διπλοῦν σκοπόν· ν' ἀκυρωθῇ ἡ ἀποκλειστικὴ τῆς Ρωσίας προστασία, ἡ βάσιν ἔχουσα τὴν συνθήκην τοῦ Οὐνκιὰρ Σκελεσὶ, καὶ νὰ καταστραφῇ ἡ Ἀγγλογαλλικὴ συμμαχία· προτείνας ἄρα πρῶτος τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ συστηθῇ διὰ συγχρόνου καὶ ὁμοφώνου τῶν δυνάμεων ἐγγράφου ἡ κοινὴ αὐτῶν μεσολάβησις, κατώρθωσε νὰ γείνῃ αὕτη δεκτή· ὁ δὲ Ρεσὶτ, εὑρὼν οὕτω πως διατεθέντα τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἄφιξίν του, ἐβιάσθη νὰ μείνῃ ἁπλοῦς θεατής, ἐνῷ ἡ Εὐρώπη ἐσφετερίζετο τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς δύο Ὀσμανλίδας. Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὁποία ὑπῆρξεν ἡ εἰρηνοποίησις αὕτη· ἡ δύναμις τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ συνετρίβη, καὶ ἡ αὐτοκρατορία, ἀπαλλαγεῖσα ἀπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν τῆς Ρωσίας προστασίαν, ὑπεβλήθη εἰς τοὺς γενικοὺς ὅρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δικαίου, τοὺς κανονισθέντας ἀπὸ τὴν ἐν Βιέννῃ συνθήκην. Καὶ ὅμως ἡ ρωσικὴ ἐπιρροὴ οὐχ ἧττον ἔμεινεν ἀκεραία, καὶ ἐπηύξησε μάλιστα μετὰ τὴν ῥῆξιν τῆς ἀγγλογαλλικῆς συμμαχίας. Ἡ θεοβλάβεια, ἡ ζηλοτυπία, ὁ φθόνος, τὰ πάθη ὅλα ἠρεθίσθησαν, τὰ πάντα συνεκινήθησαν κατὰ τοῦ Ρεσὶτ Πασᾶ, καὶ τὴν 15 Μαρτίου 1841, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ἐνῷ, διαλυθέντος ὁριστικῶς τοῦ αἰγυπτιακοῦ ζητήματος, ἡτοιμάζετο νὰ ἐνασχοληθῇ ἐν ἀνέσει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων, ἐξωρίσθη ὡς πρέσβυς εἰς τὴν Γαλλίαν, μὲ ὅλην τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ ἐχθροί του ἠγωνίζοντο νὰ ἐξαλείψωσιν ὅ,τι αὐτὸς εἶχε σχεδογραφήσει, οὗτος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξηκολούθει τὰς περὶ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ μελέτας του, διευθύνων αὐτὰς πρὸς τὸν μέγαν σκοπόν του, τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

Ὁ νέος Σουλτάνος ἠσθάνετο ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγεννήσεως ταύτης· διὸ καὶ ὀλίγον καιρὸν μετέπειτα μετεκάλεσεν ἐκ νέου εἰς τὴν πρωτεύουσάν του τὸν ἔνδοξον μεταρρυθμιστήν· ἀλλ' ἡ ῥαδιουργία τὸν ἀπέμπεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τέσσαρα ἔτη, ἐπανέλαβεν ἐν πρώτοις τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου καὶ μετὰ ταῦτα τὴν τῆς ἐπικρατείας ὁλοκλήρου. Ὅλαι του αἱ μέριμναι, ὅλοι του οἱ ἀγῶνες δὲν ἔτεινον ἐπὶ τρία ἔτη, εἰμὴ εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέσων ἐκείνων, ἅ τινα ἐδύναντο νὰ κατατάξωσι τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Δύσεως. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ κακοβουλία ἀδιακόπως παρενέβαλε προσκόμματα εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν σχεδίων του· καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἰδίων μελῶν τοῦ ὑπουργείου ὑπῆρχον πολλοὶ προσπαθοῦντες νὰ καταστρέψωσι καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἔργα του. Τὸν Χαλὶλ Πασᾶν, γαμβρὸν τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν, ὄντα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ῥαδιούργου αὐτῆς συμμορίας, κατώρθωσε νὰ ῥίψῃ ὁ Ρεσὶτ, καὶ σταθμίζων καλήτερα παντὸς ἄλλου Ὀθωμανοῦ τὴν σπουδαιότητα τῆς πολιτικῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀπροσδόκητα συμβεβηκότα τοῦ 1848 ἔτους εἶχον παρασκευάσει εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐθεώρησε καθῆκόν του νὰ εἴπῃ μετὰ μεγίστης παῤῥησίας τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν Σουλτάνον, καὶ νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὰς δυστυχεῖς περιστάσεις, εἰς ἃς ἐδύνατο νὰ περιπλεχθῇ ἡ αὐτοκρατορία. Ὁ Μονάρχης ἐπτοήθη ὑπὲρ τὸ δέον. Καταδείξας τὸν ἀπὸ τῆς Ἄρκτου κίνδυνον καὶ πιστὸς εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν δυτικῶν Δυνάμεων, ἐπρότεινεν ὁ Ρεσὶτ εἰς τὸν ἡγεμόνα του νὰ κάμῃ παραχωρήσεις τινὰς εἰς τὸ δημόσιον τῆς Εὐρώπης πνεῦμα διὰ τῆς παραδοχῆς φιλελευθέρων τινῶν διατάξεων, τὰς ὁποίας ἡ Δύσις δὲν ἤθελε βραδύνει νὰ ἐπευφημήσῃ· ἐπρόβαλε τὴν κατάργησιν τοῦ *Χαρατσίου* καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μαρτυρίας τῶν Χριστιανῶν ἐνώπιον τῶν Τουρκικῶν δικαστηρίων. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς δὲν ἔπαυον παριστάνοντες αὐτὸν εἰς τὸν Σουλτάνον ὡς ὑπουργὸν ἐπικίνδυνον, ζητοῦντα νὰ μιμηθῇ τὰ ἀνατρεπτικὰ τῆς Δύσεως κινήματα· κατ' αὐτοὺς, τὸ σύγημά του δὲν ἀπέβλεπεν εἰμὴ αὐτὴν τοῦ ἰσλαμισμοῦ τὴν κατάργησιν, χάριν τῶν ἀπίστων. Ὁ δὲ συνυπουργός του Σαὶδ Πασᾶς μετεχειρίσθη μὲ τόσην ἐπιδεξιότητα, μὲ τόσην τόλμην καὶ μὲ τόσην πειθὼ τὰ ὅπλα τῆς συκοφαντίας, ὥστε ὁ Σουλτάνος μᾶλλον φοβηθεὶς τοὺς ἐσωτερικοὺς σπαραγμοὺς ἢ τοὺς ἐκ τῆς Ἄρκτου κινδύνους, ἐποτίμησε τὴν δημοτικότητα τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἀπὸ τὴν δημοτικότητα τῆς Εὐρώπης. Ὅθεν καὶ τὴν 15 Ἀπριλίου 1848, ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς ἀπελύθη τῆς ὑπηρεσίας, διατρηθείσης, πρᾶγμα παράδοξον εἰς τὴν

Τουρκίαν, ὅλης τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἀλλ' οἱ καροὶ τῶν ἀγώνων τοῦ ἐνδόξου μεταρρυθμιστοῦ εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ βλαστάνωσι, καὶ ἡ Τουρκία ἠσθάνετο πλέον τὴν ἀνάγκην τῶν βελτιώσεων καὶ τῆς προόδου. Ὅθεν καὶ ὀλίγας ἡμέρας μόνον μετὰ τὴν πτῶσίν του ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς διωρίσθη μέλος τοῦ συμβουλίου ἄνευ ὑπουργείου, τρεῖς δὲ μῆνας μετέπειτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους ὀνομασθεὶς ἐκ νέου μέγας Βεζύρης.

Ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς εἶναι μεσαίου ἀναστήματος, εὔρωστος καὶ ὀλίγον παχύς· τὸ πρόσωπόν του, μελαγχρινὸν καὶ τακτικὸν, πλατὺ πρὸς τὸ μέτωπον καὶ μακρὸν πρὸς τὸν πώγωνα· οἱ ὀφθαλμοί του μέλανες καὶ ὡραῖοι· ἡ φυσιογνωμία του ἐξηγεῖ τὸν χαρακτῆρα τῆς περισκέψεως καὶ τῆς πραότητος ὅστις ἰδιάζει εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Παρατηροῦντες ὅμως αὐτὸν προσεκτικώτερον, ἀνακαλύπτομεν ἐπικρατέστερα ἄλλα χαρακτηριστικὰ τὴν ἀγχίνοιαν, καὶ τὴν ὀξυδέρκειαν· τὸ βλέμμα του σπινθηροβολεῖ ὁσάκις, κατὰ τὴν συνομιλίαν, ἡ ὑπόθεσις κεντᾷ τὴν καρδίαν του. Ὁμιλεῖ ὀλίγον καὶ μετά τινος διστάγμοῦ· λαλεῖ κάλλιστα τὴν γαλλικὴν, καὶ οἱ εἰδότες τὴν τουρκικὴν βεβαιοῦσιν ὅτι ὁμιλεῖ μετὰ πολλῆς εὐφραδείας τὴν γλῶσσάν του. Ἐνασχολεῖται εἰς τὴν ποίησιν· κατά τι ὅμως ἔθιμον τῆς πατρίδος του, δὲν δημοσιεύει τὰ ποιήματά του, ἀλλὰ κοινολογεῖ αὐτὰ εἰς μόνους τοὺς φίλους του· οἱ στίχοι του ἐπαινοῦνται τὰ μέγιστα.

Ἂν καὶ πολιτισμένος, φυλάττει μετ' ἀκριβείας τὰ ἔθιμα καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας του. Ἔχει μίαν μόνον γυναῖκα καὶ τέσσαρας υἱοὺς, τοὺς ὁποίους εἰσῆξεν ἐσχάτως εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἂν καὶ δανεισθεὶς μέρος τῶν ἰδεῶν τῆς Εὐρώπης, ὁ Ρεσὶτ Πασᾶς διετήρησεν ὅλας τῆς καρδίας τὰς ἀρετὰς ὅλας τὰς χρηστὰς οἰκογενειακὰς ἰδιότητας, δι' ὧν ἐν γένει διακρίνεται ἡ ὀθωμανικὴ φυλή.

ΤΟ ΚΑΚΟΥΡΓΕΙΟΔΙΚΕΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤΤΩΝΟΣ.

(Ἄρθρον πρωτότυπον).

Ὁ Λόρδος Φάβερτὼν, ἀφ' οὗ μετὰ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρτης ἐγεύθη ὅλων τῶν τέρψεων τοῦ Λονδίνου, καὶ τὰς εὔρε χωρὶς οὐσίαν, κυριευθεὶς ἀπὸ αἰφνίδιον καὶ ἀκαταμάχητον κόρον, ἐπέβη εἰς τὸ πρῶτον Ὠκεανοπόρον ἀτμόπλοιον, καὶ ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Ἐκεῖ περιῆλθε πόλιν μετὰ πόλιν ὁλόκληρον τὴν Συμπολιτείαν, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπήντησεν ὅ,τι ἐζήτει, τὴν διασκέδασιν. Ἀπὸ τὴν βόρειον ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίδιον Ἐλισαβεττῶνα, τὸ πομπωδῶς Πόλιν ἐπικαλούμενον, καὶ κείμενον εἰς Ἀρκανσὰς, τὴν τελευταίαν ἐπαρχίαν πρὸς τὸ Τεξάς. Καταβὰς τοῦ ἵππου του, ἵστατο μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας εἰς τὸ μέσον τῆς λεγομένης ὁδοῦ, ἐθεώρει μὲ νεναρκωμένον καὶ ἀδιάφορον βλέμμα τὰς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ οἰκίας, τὰς ἀπαρτιζούσας τὴν *Πόλιν*, καὶ ἐχασμᾶτο εἰς τρόπον τόσον ὑπερβολικὸν, ὥστε ἂν δὲν εἶχε σιαγῶνα ἐκ γεννετῆς ἀγγλικὴν, δηλαδὴ πλασθεῖσαν νὰ μασῇ τὸ δερματῶδες *ῥοσπεὶφ*, ἤθελεν ἀναμφιβόλως τὴν ἐξαρθρώσει.

— Ἀ! πῶς; δὲν βλέπω φάντασμα; ἀνέκραξεν αἴφνης ὄπισθέν του φωνὴ γνωστή. Ὁ Λόρδος Φάβερτὼν εἰς τὴν Ἐλισαβεττῶνα;

Ὁ Λόρδος ἀνεσκίρτησε, καὶ μεταστραφεὶς εἶδε τὸν ποτὲ συμμαθητήν του Ἐρρῖκον Δείζωνα, ἐκτείνοντα πρὸς αὐτὸν τὰς ἀγκάλας του·

— Φίλτατε Ἐρρῖκε, ἀνέκραξεν, ἡ ἀγαθή μου τύχη σ' ἔτειλεν εἰς ταύτην τὴν ἔρημον. Ἦλθα, φίλε, νὰ διασκεδάσω, καὶ τὸ ἐπέτυχα! Τὶ πλῆξις, τὶ μονοτονία! Λαὸς ἐμπόρων, πόλεις σιτοπώλων! εἰς κάμμίαν δὲν εὗρον τὶ νὰ κινήσῃ τὴν προσοχήν μου. Εἰς ὅσας ἔμεινα δώδεκα μόνον ὥρας, ἐβλασφήμησα δωδεκάκις τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὰς ἐπάτησα. Ὑπάγω τώρα νὰ ἰδῶ τὶ θὰ εὕρω εἰς ἄλλα κλίματα πρὶν ἀποθάνω ἐδῶ ἀπὸ σπλῆνα. Ὑπάγω εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Βρασιλίαν. Δὲν μὲ συνοδεύεις, Ἐρρῖκε;

— Ἕως τὸ Μεξικὸν δὲν δύναμαι νὰ σ' ἀκολουθήσω, ἀλλὰ θὰ συνοδοιπορήσωμεν ὀλίγον διάστημα. Ἐξάλλην ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν Ἑταιρίαν τῶν ἐπιστημῶν νὰ ἐξετάσω γεωλογικῶς ταῦτα τὰ μέρη, καὶ αἱ ὁδηγίαι μου εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τεξὰς μὲ περιορίζουν. Ἀλλὰ, ἐλπίζω, ἐν ὅσῳ κἂν εἴμεθα ὁμοῦ, νὰ μὴν ἀποθάνωμεν ἀπὸ σπλῆνα. Τὸ κατ' ἐμὲ, σὲ βεβαιῶ, πρὸ τριῶν μηνῶν ὁποῦ περιηγοῦμαι, ὄχι μόνον ἀκόμη δὲν ἔπληξα, ἀλλὰ διασκεδάζω ὡς ὁ Μωάμεθ εἰς τὸν παράδεισόν του.

— Ὦ! τοὐλάχιστον παράδοξον εἶναι τοῦτο. Ποῦ τὴν εὑρίσκεις, δὲν μοὶ λέγεις, τὴν διασκέδασιν;

— Δὲν θὰ σ' εἰπῶ, *ἐδῶ!* θέτων θεατρικώτερον τὴν χεῖρα εἰς τὴν καρδίαν μου, εἶπεν ὁ Δείζων γελῶν, ἀλλὰ θὰ σ' εἰπῶ, *πανταχοῦ*. Ἰδοὺ ἐπὶ παραδείγματι· Εἶμαι βέβαιος, μικροτέραν καὶ μονοτονωτέραν πόλιν ἀπὸ τὴν Ἐλισαβεττῶνα εἰς ὅλην τὴν περιήγησίν σου δὲν θὰ ἀπήντησας. Ἂν σ' ἦτον δυνατὸν, δύω ὥρας ἐδῶ δὲν θὰ ἔμενας.

— Οὔτε δύω λεπτά, σ' ἐγγυῶμαι.

— Λοιπὸν, τὶ στοίχημα, ὅτι κ' ἐδῶ, ἂν θέλῃς, ἠμπορεῖς νὰ εὕρῃς διασκέδασιν ὥστε ὄχι λεπτὰ, ἀλλὰ ὥρας νὰ μείνῃς μετ' εὐχαριστήσεως.

— Ὦ! ὅσον δι' αὐτὸ, στοιχηματίζω τὸ δουκικὸν στέμμα τοῦ πάππου μου.

— Ὄχι τοῦτο, ἀλλὰ τὸν ἀραβικὸν ἵππον σου.

— Ἔστω τὸν ἀραβικὸν ἵππον!

— Ἂς ἰδῶμεν λοιπόν! Ἰδοὺ ἀμέσως, ἂς ἐξετάσωμεν τὶ συμβαίνει ἐκεῖ εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην καλύβην, ἢ κυψέλην, ἂν θέλῃς, ὅπου ὡς μέλισσαι περιβομβοῦσι καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται τόσοι ἄνθρωποι. Βλέπω καὶ σημαία κυματεῖ δεδεμένη ἐπὶ δένδρου ἐμπρὸς τῆς θύρας. Ἂς ἰδῶμεν τὶ εἶναι.

— Ἂν τοιαύτην μ' ὑπόσχεσαι διασκέδασιν, εἶπεν ὁ Λόρδος, εὐδαίμων ἐγώ! Νὰ εὐθυμήσωμεν εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον τῆς Ἐλισαβεττῶνος, αὐτὸ μόνον ἔλειψε!

— Καλὴν θέλησιν καὶ καλὴν καρδίαν, ἀπεκρίθη εὐθύμως ὁ Δείζων, αὐτὴ εἶναι ἡ μέθοδός μου. Θὰ περιμείνωμεν ποῦ θὰ περιμείνωμεν· τί μᾶλλον ἐδῶ παρ' ἐκεῖ; Ἂν θέλῃς νὰ τηρήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, παραδόσου εἰς τὴν ὁδηγίαν μου.

Οὕτως ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν καλύβην. Ἦτον

ὄθλιον, ξύλινον, ἑτοιμόῤῥοπον οἰκοδόμημα εἰκοσιτεσσάρων ποδῶν μῆκος ἔχον καὶ πλάτος, καὶ ἀχυρῶνα μᾶλλον ἢ ἄλλο τι ὁμοιάζον. Ἐμπρὸς οὐτοῦ ἀπήντησαν γέροντα, κρατοῦντα οἶνου φιάλην καὶ ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας, ὅστις ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτούς,

— Εἰσέλθετε, κύριοι, τοῖς ἐφώναξεν· εἰσ λθετε· ὑπάρχει τόπος ἀκόμη. Ἀλλὰ πρὶν, σᾶς συμβουλεύω, πίετε μίαν,—δροσισθῆτε ὀλίγον· εἶναι Ἀρκανσὰς καθαρός!—διότι δὲν εἶναι ἀπίθανον ν' ἀργήσητε.

—Εὐχαριστοῦμεν, ἀπεκρίθη ὁ Δείξων· δὲν διψῶμεν πρὸς τὸ παρόν. Τοῦτο εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ οἰνοπωλεῖον, τὸ ξενοδοχεῖον, ἢ πῶς τὸ ὀνομάζετε; τῆς πόλεως. Ἀλλὰ δὲν μοὶ λέγεις, εἶναι καθ' ἡμέραν ἡ τόση συῤῥοή; τρέχει ὁ κόσμος ὡς ἂν ἦτον ἐκεῖ κἀνὲν θέαμα, ὡς ἂν εἴχατε νὰ κρεμάσητέ τινα σήμερον.

— Σήμερον δὲν πιστεύω, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· ἴσως τὸν κρεμάσωμεν αὔριον.

— Πῶς λέγεις, φίλε; ποῖον θὰ κρεμάσετε αὔριον;

— Αὐτὸν δὰ ὁποῦ δικάζομεν ἐδῶ μέσα.

— Ἐδῶ δικάζετε; εἰς τὸ καφφενεῖον δικάζετε; περίεργον τοῦτο!

— Ἀπατᾶσθε, κύριε, τοῦτο ὁποῦ βλέπετε δὲν εἶναι τὸ καφφενεῖον.

— Ἀλλά;

— Ἀλλὰ τὸ κακουργειοδικεῖον τῆς ἐπαρχίας.

— Τὸ κακουργειοδικεῖον τοῦτο τῆς ἐπαρχίας, ἀνέκραξε καγχάζων ὁ Λόρδος Φάβερτών. Ὦ ὁ θαυμάσιος ναὸς τῆς Θέμιδος!

— Φίλε Λόρδε, εἶπεν ὁ Δείξων, πρόσεχε, καὶ κινδυνεύει ὁ ἵππος σου.

— Καὶ εἰς τὸν ὑπόδικον τὶ ἔγκλημα ἀποδίδεται; ἠρώτησε περιέργως ὁ Λόρδος.

— Φόνος, κύριε, ἐκ προμελέτης. Ἀλλ' εἰσέλθετε, ἂν θέλητε νὰ εὕρητε τόπον ἀκόμη.

— Τί λέγεις περὶ τῆς προσκλήσεως, Φάβερτών, ἠρώτησεν ὁ Δείξων.

— Σοὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι περίεργος νὰ ἰδῶ τὸ παράδοξον τοῦτο κακουργειοδικεῖον.

— Καλὸν σύμπτωμα, ἠγαπητέ· ἂς εἰσέλθωμεν· ἅμα βαρυνθῆς εἰδοποίησόν με.

Τὸ κακουργειοδικεῖον τῆς Ἐλισαβεττῶνος.

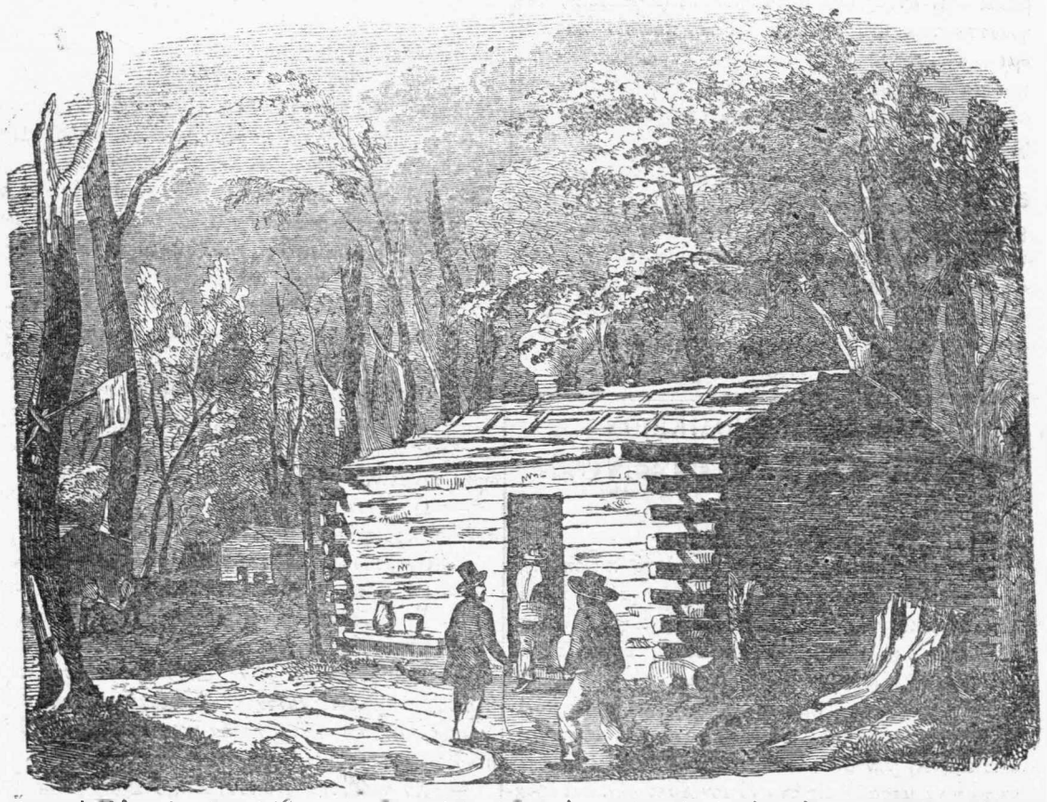

Ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὴν καλύβην, τὴν εὗρον πλήρη, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν διάφοροι προσπάθειαι ἐγίνοντο ἵνα ἐπιβληθῇ τις σιωπὴ εἰς τὸν ὅμιλον ἐκεῖνον τὸν ἀτάκτως λαλοῦντα, φωνάζοντα, θορυβοῦντα, κινούμενον. Μόλις δὲ ἐφαίνετο ἀποκαθισταμένη σχετική τις ἡσυχία, καὶ ὁ δικαστὴς ἀναστὰς, ἤρχισε ν' ἀποτείνῃ τὸν λόγον πρὸς τοὺς ἐνόρκους, ὅταν αἴφνης ἠκούσθη ἠχηρὰ καὶ ὀξεῖα τοῦ γέροντος ἡ φωνή, κράζουσα: Πίετε κύριοι! δροσισθῆτε ὀλίγον, εἶναι Ἀρκανσὰς καθαρός. Ἀλλὰ διάφοροι φωναὶ: «ψτ! ψτ! ἡ συνεδρίασις ἤρχισε!» τὸν διέκοψαν.

— Τόσον τὸ χειρότερον διὰ σᾶς, ἔκραξεν ὁ γέρων· θὰ περιμείνητε τὸν Ἀρκανσάς μου ἕως εἰς τὸ τέλος· καὶ ἀπέθεσε τὴν φιάλην του ὑπὸ τὸ γραφεῖον τοῦ δικαστοῦ, περὶ ὃ ἐκάθηντο οἱ δικηγόροι. Ὅλον τὸ ἀκροατήριον ἀνεκάγχασε, καὶ ὁ Φάβερτών περισσότερον ἀπὸ ὅλους.

— Θέλεις νὰ πηγαίνωμεν; τῷ ἐρώτησεν ὁ Δείξων.

— Ὦ! ἄφες, τὶ βιάζεσαι; εἶπεν ὁ Φάβερτών. Περιεργότερον δικαστήριον δὲν μ' ἔτυχε νὰ ἰδῶ.

Ἐν τούτοις δ' ὁ δικαστὴς ἐπανέλαβε τὴν δημηγορίαν του πρὸς τοὺς ἐνόρκους, τοὺς προσεκάλεσεν εἰς προσοχὴν καὶ εἰς ἀμεροληψίαν, καὶ τοὺς προέτρεψε ν' ἀποφασίσωσι κατὰ συνείδησιν, χωρὶς ν' ἀποβλέψωσιν εἰς μῖσος ἢ εἰς φιλίαν.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἔλεγεν οὗτος, μειράκιόν τι ἐκ τῆς ὁμηγύρεως, ἱστάμενον ὀπίσω τῆς καθέδρας του, ἔσυρεν αὐτὴν ἐλαφρῶς πρὸς ἑαυτὸ ὅταν ἔμενε κενὴ, καὶ λαβὸν μαχαιρίδιον ἐκ τοῦ κόλπου του, ἤρχισε λίαν ἐμβριθῶς καὶ ἡσύχως νὰ πελεκᾷ ἓν τόρευμα κοσμοῦν τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ἐρείσματός της, καὶ οὗ τὸ ἀντίστοιχον ἔλλειπεν εἰς τὸ ἀριστερόν. Ἡ ἀσυμμετρία αὕτη ἐλύπει, ὡς φαίνεται, τοῦ νεανίου τὸ καλλιτεχνικὸν αἴσθημα.

Ὁ δικαστὴς, τελειώσας τὴν προτροπήν του, ἐγράφη διὰ νὰ καθήσῃ· ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ καθέδρα του ἦν εἰς χεῖρας τοῦ μειρακίου, ἀρ' οὗ ἐπερίμεινεν ὀλίγας στιγμὰς, ἀποκαλύψας τὴν κεφαλὴν καὶ χαιρετήσας αὐτόν· «Κύριε, τῷ εἶπεν, ὅταν τελειώσητε . . .

Ὁ νέος ἐρυθρίασεν ὡς σεῦτλον καὶ ἀπέδοσε τὴν καθέδραν, ὁ δὲ γενικὸς γέλως κατεκάλυψε τὴν φωνὴν τοῦ εἰσαγγελέως, ἀρχίσαντος τὴν κατηγορίαν.

— Δείξων, εἶπεν ὁ Φάβερτών, σοὶ χρεωστῶ τὸν ἵππον μου.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰσαγγελέως ἐξήγετο ὅτι ὁ Ἰάκωβος Πατλέϋ, κτηματίας ἐν Ἀρκανσὰς, κατηγορεῖτο ὡς δολοφονήσας τὸν Ναθαναὴλ Στεφενσῶνα.

Ὅλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν τότε πρὸς τὸν κατηγορούμενον. Ἡ καταβεβλημένη καὶ ἐκπεπληγμένη μορφή του, ἂν καὶ ἐνέπνεεν οἶκτον, προδιέθεσεν ὅμως πάσας τὰς πεποιθήσεις κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκρίθη ὡς προφανὴς ἀπόδειξις τῆς τύφεως τοῦ συνειδότος του.

Οἱ δύω ξένοι, μείναντες ἕως τότε, δὲν ἠθέλησαν ν' ἀναχωρήσωσι πρὶν ἀκούσωσι καὶ τοὺς μάρτυρας, ἐλπίζοντες ὅτι ἴσως ἤθελον ἔχει δραματικόν τι, εἴτε τραγικὸν ἢ καὶ κωμικὸν, αἱ περιστάσεις τοῦ ἐγκλήματος.

Ὁ πρῶτος μάρτυς ἦν βουκόλος τῶν περικειμένων δασῶν. Ὡμολόγησε δὲ ὅτι κατὰ τὴν 1 τοῦ μηνὸς, διερχόμενος ἡμίσειαν ἴσως ὥραν μετὰ μεσονύκτιον διὰ τῆς θέσεως μεταξὺ τῆς Ἐλισαβεττῶνος καὶ τῆς ἐπαύλιος τοῦ Πατλέϋ, ἤκουσε μακρόθεν θόρυβον καὶ φωνὰς, καὶ προσελθὼν εὗρε κατὰ γῆς νεκρὸν θερμὸν ἔτι καὶ εἰς τὸ αἷμά του πλέοντα, ὃν ἀνεγνώρισεν ὡς τὸν Στεφενσῶνα· ὅτι δ' ἀμέσως ἔσπευσεν εἰς τὴν πόλιν νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀστυνόμον.

Μετ' αὐτὸν ἐξετάσθη εἰς ἀστυνομικὸς φύλαξ, καὶ εἶπεν ὅτι, ἅμα εἰδοποιηθεὶς ὁ ἀστυνόμος περὶ τοῦ συμβάντος, ἐνῷ ἐπορεύετο ὁ ἴδιος πρὸς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος, ἔπεμψέ τινας τῶν φυλάκων πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ κακούργου· ὅτι δ' αὐτὸς μεθ' ἑνὸς τῶν συναδέλφων του εἶδαν μακρόθεν ἄνθρωπόν τινα βαδίζοντα εἰς τὸ δάσος, πλησίον τοῦ μέρους ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρὸς, καὶ τὸν κατεδίωξαν· ὁ ἄνθρωπος ὅμως οὗτος ἐπροσπάθησε πρῶτον νὰ κρυβῇ καὶ ἔπειτα νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ὅτι φθάσαντες συνέλαβον τὸν κατηγορούμενον, καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὴν ἀστυνομίαν.

Ὁ ἄλλος φύλαξ ἀκουσθεὶς ἐπεκύρωσε τὰ αὐτά.

Ὁ ἀστυνόμος κατέθεσεν, ὅτι ὁ νεκρὸς, ὅταν τὸν εἶδεν, ἦν ἀκόμη θερμὸς, ἀλλ' εἶχεν ἐκπνεύσει· ὅτι εἶχεν εἰς τὸ πλεῦρόν του βαθεῖαν πληγὴν τριγωνικήν· ὅτι εἰς τὸ βαλάντιόν του εἶχε δύω δίστηλα· εἰς δὲ τὴν ζώνην του κενὴν θήκην ἐγχειριδίου, κεκοσμημένην μὲ ἀργυρᾶ ἐλάσματα, καὶ ἔχουσαν τριγωνικὴν τὴν ὀπήν.

— Ὡς πρὸς τὸν κατηγορούμενον δὲ ἀνέφερεν ὅτι ὅταν παρουσιάσθη εἰς τὴν ἀστυνομίαν ἦτον λίαν τεθορυβημένος· ὅτι αἱ χεῖρές του καὶ ὁ χιτών του εἶχον κηλίδας αἵματος, καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν ἐπενδύτην του εὑρέθη κεκριμμένον ἐγχειρίδιον ἔχον τὴν λαβὴν ἀργυρᾶν, καθημαγμένον δὲ ἕως τοῦ ἡμίσεως μήκους τῆς λεπίδος, ὅτι τὸ αἷμα ἦτον ἀκόμη νωπὸν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἡ λεπὶς, τριγωνικὴ οὖσα, ἐνηρμόζετο ἐντελῶς εἰς τὴν θήκην, καὶ προσέτι εἰς τὴν πληγὴν τοῦ νεκροῦ.

(Ἡ θήκη καὶ τὸ ἐγχειρίδιον παρουσιάσθησαν εἰς τοὺς ἐνόρκους ὡς πειστήρια).

Κτηνοτρόφος τις ἐκ τῶν περιοίκων ἐμαρτύρησεν ὅτι συνεχῶς ὁ φονευθεὶς Στεφενσὼν παρηνόχλει καὶ ἠδίκει τὸν κατηγορούμενον, καὶ ὅτι ἤκουσε ποτὲ τοῦτον λέγοντα πρὸς τὸν Στεφενσῶνα: Νὰ ἰδῆς! δὲν θὰ σὲ κρεμάσῃ τὸ κακουργειοδικεῖον τοῦ Ἀρκανσάς. Ἀπὸ τὰς χεῖράς μου θ' ἀποθάνῃς!

Οἱ μάρτυρες τῆς ὑπερασπίσεως δὲν εἶπον τίποτε ἄξιον λόγου. Εἷς ἐξ αὐτῶν κατέθεσεν ὅτι ὁ Πατλέϋ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 1 τοῦ μηνὸς εἶχε μείνει ἐξώρας εἰς τὸ καφφενεῖον τῆς πόλεως, ὅπου ἦτον καὶ ὁ Στέφενσών.

Ἐρωτηθεὶς ἂν συνωμίλησαν οἱ δύω, ἀπεκρίθη ὅτι, ναὶ, καὶ ὅτι ὁ Στεφενσὼν κατὰ τὴν συνήθειάν του τῷ εἶπεν αὐθάδεις τινὰς λόγους.

Ἐρωτηθεὶς τὶς ἀνεχώρησε πρῶτος, ἀπεκρίθη — ὁ Στέφενσών. — Ἂν ὁ Πατλέϋ ἤργησε ν' ἀναχωρήσῃ μετ' αὐτὸν, ἀπεκρίθη — ὄχι. — Ἂν ἀνεχώρησε πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἢ μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀπεκρίθη ὅτι, *ὡς νομίζει*, μετά.

Ἄλλοι μάρτυρες εἶπον ὅτι ἠγέρθη ἅμα ἤκουσε μεσονύκτιον εἰς τῆς πόλεως τὸ ὡρολόγιον.

Τέλος τρεῖς ἢ τέσσαρες κατέθεσαν ὅτι ἐγνώρισαν τὸν κατηγορούμενον πάντοτε καὶ εἰς ὅλας τὰς σχέσεις του εἰρηνικὸν καὶ πρᾶον.

Μετὰ τοὺς μάρτυρας λαβὼν τὸν λόγον ὁ εἰσαγγελεὺς, εἶπεν εἰς τοὺς ἐνόρκους μὲ τόνον ἐμφαντικὸν, μὲ ῥητορείαν πομπώδη, καὶ μὲ κοινῶν τόπων σωρείαν, ὅτι ἡ ὑπηρεσία του καθίσταται σήμερον δυστυχῶς εὔκολος· ὅτι τὰ *πράγματα λόγων οὐ χρήζει*· ὅτι διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἐνοχὴν τοῦ κατηγορουμένου τῷ ἤρκει νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων οὐ μόνον τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπερασπίσεως· ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ὑποδείξῃ τίνα ποινὴν ἀπαιτεῖ ἔτι ἀχνίζον καὶ βοῶν ἐκ τοῦ τάφου τὸ αἷμα τοῦ ἀθώου, χωθὲν ἀπὸ χεῖρας μιαιφόνους· ὅτι τὸ αἷμα ζητεῖ αἷμα, ὁ φόνος φόνον. Οὕτως ἐξιλεοῦται ἡ κοινωνία!

Ὁ δικηγόρος τοῦ κατηγορουμένου περιωρίσθη εἰς γενικότητας, ἐπανέλαβε τὰς μαρτυρίας ὑπὲρ τοῦ χα-

ρακτῆρος τοῦ πελάτου του, ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ φόνου διὰ συμπτώσεων· εἶπεν ὅτι ὁ Πατλέϋ κατὰ τύχην διέβαινε διὰ τοῦ τόπου ὅπου τὸ ἔγκλημα ἔγινεν, ὅτι κατὰ τύχην εὗρε τὴν μάχαιραν, ὅτι ἡ καθημαγμένη μάχαιρα αἱμάτωσε κατὰ τύχην τὸν χιτῶνά του, καὶ τόσα κατὰ τύχην εἶπεν, ὥστε ἠσθάνθη ὁ ἴδιος τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῇ τῶν δικαστῶν ὄχι τόσον τὴν δικαιοσύνην, ὅσον τὴν εὐσπλαγχνίαν, εἰς ἣν ὁ εἰσαγγελεὺς εἶχε κηρύξει τὸν κατηγορούμενον οὐδὲν δικαίωμα ἔχοντα.

Ὁ πρόεδρος ἀναστὰς ἔπειτα, ἀνεκεφαλαίωσε τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν, ἔθεσεν εἰς τοὺς ἐνόρκους τὰ δύω ζητήματα· ἁ ἂν ὁ κατηγορούμενος εἶναι ἔνοχος φόνου· β' ἂν ὑπάρχωσιν ἐλαφρυντικαὶ περιστάσεις, καὶ προσεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ ἐκτελέσωσι τὸ καθῆκόν των, ὅσον δεινὸν καὶ ἂν εἶναι, κατ' αὐστηρὰν δικαιοσύνην καὶ κατὰ πεποίθησιν. Τοῖς ἐνεθύμισε δὲ, ὅτι ἥτις δήποτε καὶ ἂν ἦν ἡ ἀπόφασίς των, ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁμόψηφος ὅπως ἰσχύῃ.

Ἀμέσως οἱ ἔνορκοι ἠγέρθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς παρακειμένην τινὰ καλύβην ἀχυροσκεπῆ, καὶ συγχρόνως ὡς εἷς ἄνθρωπος ἠγέρθη ὅλον τὸ ἀκροατήριον, καὶ ὁ θόρυβος ἤρχισε πάλιν καταπληκτικώτερος ἢ πρὶν, καὶ ὑπεράνω τοῦ θορύβου ἤχει ἡ φωνὴ τοῦ γέροντος οἰνοπώλου κράζοντος:

— Πίετε, κύριοι! δροσισθῆτε ὀλίγον, εἶναι Ἀρκανσὰς καθαρός. Πίετε, κύριε δικαστὰ νὰ δροσισθῆτε· ἱδρώσατε ἀκούων.

Ταύτην δὲ τὴν φορὰν ἡ πρόσκλησίς του δὲν ὑπῆρξε ματαία· ὁ δικαστὴς πρῶτος, καὶ μετ' αὐτὸν ὅλοι οἱ παρεστῶτες, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδ' αὐτῶν τῶν Ἀγγλων μας, ἐκένωσαν τὸ ποτήριον ἀλληλοδιαδόχως, καὶ ἐπλήρωσαν τὸν φόρον των εἰς τὸν γέροντα.

— Σοὶ ὁμολογῶ, φίλε Δείξων, ὅτι ἡ δίκη αὕτη πολὺ μὲ διασκέδασεν, εἶπεν ὁ Φάβερτών. Ὅταν ἐπανέλθω εἰς τὸ Λονδῖνον, θὰ τὴν διηγηθῶ εἰς τὸν καγγελάριον τοῦ Ζατρικίου, καὶ θὰ σοὶ δώσω τὸν ἀραβικὸν ἵππον. Ἀλλὰ τώρα νομίζω καλὸν ν' ἀναχωρήσωμεν

Συνεδρίασις τῶν ἐνόρκων ἐν Ἐλισαβεττῶνι.

πλέον. Εἶναι περιττὸν νὰ περιμείνωμεν τὴν ἀπόφασιν· αὐτὴ δὲν εἶναι ἀμφίβολος· καὶ δὲν πιστεύω νὰ διαλογίζησαι νὰ μοὶ προμηθεύσῃς καὶ τὴν διασκέδασιν τοῦ νὰ ἰδῶ πῶς θὰ κρεμάσουν τὸν κακοῦργον τοῦτον Πατλέϋ.

— Τοῦτο μὲν ὄχι, εἶπεν ὁ Δείξων, ἂν καὶ διὰ τὴν διασκέδασιν θὰ σ' ἐξήλευον, φίλε Φάβερτών, πολλαὶ κυρίαι τοῦ Ἐδίμπαρκ· ἀλλ' οὔτε πάλιν θέλω νὰ κλέψω τὸν ἵππον σου. Ἡ ἀπόφασις δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀργήσῃ· ἡ δίκη εἶναι σαφής. Σὲ προτρέπω λοιπόν, ἂς τὴν περιμείνωμεν ὀλίγας στιγμάς· ἄλλως τε τί θέλεις ἄλλο νὰ κάμωμεν ὡς τοῦ ἀτμοκινήτου τὴν ὥραν;

— Ἂς περιμείνωμεν λοιπόν.

Καὶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἤρχισαν οἱ δύω φίλοι νὰ συνδιαλέγωνται, ἄλλοτε ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ συμβάντα των, ἀφ' ὅτου δὲν ἀπηντήθησαν, ἄλλοτε σχολιάζοντες εὐθύμως τὴν σκηνὴν, ἣν εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἥτις ἀδιακόπως τοῖς παρίστα νέας ἀφορμὰς γέλωτος. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ συνεδρίασις παρετείνετο· μετὰ μιᾶς ὥρας συνδιάλεξιν, ἀνῆψαν τὰ σιγάρα των, καὶ ἤρχισαν νὰ καπνίζωσι, σιωπηλῶς

περιμένοντες. Μετὰ ἄλλην ἡμίσειαν ὥραν, πρῶτος ὁ Φάβερτὼν ἔλαβε τὸν λόγον:

— Ἠξεύρεις, Δείξων, ὅτι οἱ κακουργειοδίκαι σου εἶναι θαυμάσιοι; Θὰ εἶναι ἀστεῖον ἂν σκέπτωνται νὰ εἰποῦν ἢ μὴ τὸ *Ναὶ* εἰς ὑπόθεσιν καθ' ἣν οὐδὲ αὐτὸς ὁ δικηγόρος τοῦ κατηγορουμένου δὲν ἐτόλμησε σχεδὸν νὰ εἰπῇ τὸ *Ὄχι*-

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι μανθάνουν τώρα γράμματα διὰ νὰ γράψωσι τὴν ἐτυμηγορίαν των.

— Εἶμαι βέβαιος ὅτι σκεπτόμενοι ἀπεκοιμήθησαν. Ὅμως ἔστω, τοῦτο κεντᾷ τὴν περιεργειάν μου, θέλω νὰ μείνω.

Καὶ σύρας δύω ἐφημερίδας ἀπὸ τὸν κόλπον του, ἔδοσε τὴν μίαν εἰς τὸν Δείξωνα, καὶ ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἄλλην.

Μετὰ μίαν ὥραν ἀκόμη, ἀφ' οὗ ἀνέγνω καὶ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς τελευταίας σελίδος,

— Ἠξεύρεις, εἶπε γελῶν πρὸς τὸν σύντροφόν του, ὅτι διασκεδάζομεν κατὰ παράδοξον τρόπον; Ἀπὸ τὸ πρωὶ δὲν ἔφαγα τίποτε. Ἡ πεῖνα μοὶ σπαράττει τὰ ἐντόσθια· καὶ οἱ κύριοι κακουργειοδίκαι σου εἶμαι βέβαιος ὅτι ἂν δὲν ἀπέθανον ἀπὸ ἀπληξίαν εἰς τὸν ἀχυρῶνά των, ἀνεχώρησαν πρὸ πολλοῦ εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ γελοῦν μὲ ἡμᾶς ὅτι τοὺς περιμένομεν. Εἶμαι περιεργότατος νὰ μάθω τί ἠμπορεῖ νὰ τοὺς κρατῇ τρεῖς ὥρας ἤδη εἰς σύσκεψιν, ἀλλὰ τοῦτο ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀστειότητα πλέον· πεινῶ, καὶ σὲ συμβουλεύω ν' ἀναχωρήσωμεν.

— Ἂς πηγαίνωμεν λοιπὸν, εἶπεν ὁ Δείξων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἔγινε θόρυβος περὶ τὴν θύραν. Οἱ ἔνορκοι ἐπέστρεφον εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων, καὶ οἱ δύω ξένοι ἔμεινον, ἐννοεῖται, ἀκίνητοι εἰς τὴν θέσιν των.

Οἱ ἔνορκοι ἐκάθησαν σοβαρῶς εἰς τὰς ἕδρας των· ὁ δὲ πρόεδρος αὐτῶν ἀναστὰς,

— Κύριε δικαστὰ, εἶπεν, ἡ ἐτυμηγορία τῶν ἐνόρκων πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς ὁμοφώνου των ἀποφάσεως. Ἀλλὰ σκεφθέντες ὅτι πρὸ τριῶν ὡρῶν σκεπτόμεθα ἤδη, θεωρήσαντες ὅτι ἔφθασε καὶ παρῆλθεν ἤδη ἡ ὥρα καθ' ἣν καὶ ἡ ὑμετέρα ἐντιμότης, κύριε δικαστὰ, καὶ οἱ ἔντιμοι οὗτοι ἀκροαταὶ γευματίζουσι, μὴ θέλοντες νὰ καταχρασθῶμεν καὶ τῆς ὑμετέρας καὶ τῆς ἐδικῆς των ὑπομονῆς, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν ὅτι οἱ κύριοι ἔνορκοι ... διαφωνοῦσι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, καὶ πᾶσα προσπροσπάθεια πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς ὁμοφανίας ἀπέβη ματαία.

Τὴν παράδοξον ταύτην ἐτυμηγορίαν ἐδέχθησαν βλασφημίαι καὶ συριγμοὶ ἀπὸ ὅλας τὰς γωνίας τοῦ κακουργειοδικείου.

— Κύριοι ἔνορκοι, εἶπεν ὁ δικαστὴς ἐπιβαλὼν σιωπὴν εἰς τὸν ὀργιζόμενον ὄχλον· θεωρῶν ὅτι τὸ δημόσιον συμφέρον πρέπει νὰ προτιμᾶται τοῦ ἰδιωτικοῦ, ὅτι εἰς οὐδεμίαν σωματικὴν ἀδυναμίαν πρέπει νὰ θυσιάζῃ ὁ δικαστὴς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ του καθήκοντος, ὅτι τέλος, ἅστις ἐκ τῶν ἀκροατῶν πεινᾷ, ἔχει τὸ ἐλεύθερον νὰ ὑπάγῃ νὰ φάγῃ, δι' ὅλα ταῦτα σᾶς προσκαλῶ νὰ ἐπανέλθητε εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψεων, καὶ νὰ ἐπαναλάβητε τὰς συζητήσεις σας.

Οἱ ἔνορκοι ἀπεσύρθησαν πάλιν.

(Φυλλάδιον 26, τόμ. Β'.).

— Τί λέγεις περὶ αὐτῶν, Φάβερτών; ἠρώτησεν ὁ Δείξων.

— Λέγω ὅτι εἶναι ἔνορκοι πρωτότυποι εἰς τὸ εἶδός των· ἤξιζε νὰ πλεύσω μύρια μίλλια διὰ νὰ ἔλθω νὰ τοὺς ἰδῶ.

— Πηγαίνομεν;

— Παντάπασι· θὰ μείνω ὡς νὰ ἐξέλθωσι. Δὲν ἄκουσας; διαφωνοῦν! Θαυμασιώτερον πρᾶγμα ποτὲ δὲν μοὶ ἔτυχε! Καὶ δέκα ἡμέρας ἂν μείνω ἐδῶ, θέλω νὰ μάθω οἱ ἐγκέφαλοι αὐτοὶ τοῦ Ἀρκανσὰς ποίας ἐνστάσεις ἐδυνήθησαν νὰ εὕρωσιν ὥστε νὰ διαφωνήσωσιν εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν.

— Καὶ δὲν πεινᾷς;

— Ὦ! ναί· ὁμολογῶ ὅτι ἐπείνασα. Ἀλλὰ ὁ γέρων μας ἄραγε; ...

Ὁ γέρων λαβὼν τὰς παραγγελίας τοῦ Δείξωνος ἐσπευσεν ἔξω, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε μὲ δύω ροσπείφια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὠμὰ, καὶ εἰς τὴν γωνίαν τῆς τραπέζης ἣν ἀφῆκαν ἐπ' ὀλίγον οἱ δικηγόροι κενὴν, ἔστρωσε τὸ γεῦμα τῶν φίλων μας.

Τὸ γεῦμα, βοηθείᾳ καὶ τοῦ *καθαροῦ Ἀρκανσὰς*, διήρκεσεν ἱκανὴν ὥραν· μετὰ ταῦτα τὰ σιγάρα ἄλλην τόσην· μετὰ ταῦτα οἱ δύω Ἄγγλοι ἀνέγνωσαν ἀπὸ μίαν ἐφημερίδα ἀκόμη, ἀλλ' οἱ ἔνορκοι δὲν ἐπέστρεφον. Μετὰ ταῦτα κατὰ πρότασιν τοῦ Δείξωνος ἐξῆλθον ὀλίγον τοῦ δικαστηρίου εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, καὶ μὲ ἔκπληξίν των εἶδαν ὅτι ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του.

— Τὸ ἀτμοκίνητον μετ' ὀλίγον ἀναχωρεῖ, εἶπεν ὁ Δείξων. Τί κάμνομεν; πρέπει νὰ λάβωμεν τὰς θέσεις μας.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, φίλε Δείξων, ἀπεκρίθη ὁ Φάβερτών, θὲ νὰ μείνω. δὲν θέλω νὰ μὲ νικήσουν αὐτοὶ οἱ Ἀρκανσάς. Ἂν δὲν μάθω τὴν λύσιν τοῦ δικαστικοῦ τούτου δράματος, θὰ μοὶ βαρύνει ὡς ἐφιάλτης δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς. Ἔπειτα ἰδοὺ τὸ πρῶτον περίεργον πρᾶγμα ὁποῦ ἀπήντησα ἀφ' ὅτου ἐξέπλευσ' ἀπὸ τὸ Λονδῖνον· πῶς θέλεις νὰ τὸ ἀφήσω;

Περιῆλθον λοιπὸν ἀκόμη καιρόν τινα εἰς τὸ δάσος καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Οὔϊτου, ἐφ' οὗ εἶδον ἀποπλέον τὸ ἀτμοκίνητον, καὶ μόνον ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυσεν ἐντελῶς, καὶ ἐπῆλθεν ἡ νὺξ, παρετήρησαν δὲ καί τινα κίνησιν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐπέστρεψαν πρὸς αὐτό. Τόπον εὗρον εὐκόλως, διότι ἡ ἀργοπορία εἶχε πῶς ἀραιώσει τὴν ὁμήγυριν. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶχον ἐπανέλθει οἱ ἔνορκοι.

— Κύριε δικαστὰ, εἶπεν ὁ πρόεδρος αὐτῶν χαιρετῶν, σκεφθέντες ὅτι ἔφθασεν ἢ κὰν πλησιάζει ἡ ὥρα καθ' ἣν καὶ ὑμεῖς καὶ τὸ ἔντιμον ἀκροατήριον συνηθίζετε νὰ νυστάζητε ἂν ὄχι καὶ νὰ κοιμᾶσθε, μὴ θέλοντες νὰ καταχρασθῶμεν τῆς ὑπομονῆς σας, ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς ἀναγγείλωμεν ὅτι οἱ κύριοι ἔνορκοι διαφωνοῦσιν ἀκόμη, καὶ οὐδεμία ἐλπὶς ὑπάρχει ὅπως συμβιβασθῶσι.

— Κύριοι ἔνορκοι, ἀπήντησεν ὁ δικαστὴς ἀποδίδων τὸν χαιρετισμὸν εἰς τὸν πρόεδρον ἐν μέσῳ τῶν συριγμῶν καὶ τῶν ποδοτυπιῶν τοῦ ἀκροατηρίου· θωρῶν ὅτι τὸ δημόσιον πρέπει νὰ προτιμᾶται τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἀδυναμίαν πρέπει νὰ θυσιάζῃ ὁ δικαστὴς τὸ ἱερόν του καθήκον,

ὅτι ὅστις τῶν κυρίων ἀκροατῶν νυστάζει, δύναται νὰ ἀπέλθῃ νὰ κοιμηθῇ, διὰ ταῦτα σᾶς προσκαλῶ νὰ ἐπανέλθητε εἰς τὸ δωμάτιον τῶν διασκέψεων μέχρις ὅτου νὰ συμφωνήσητε.

— Εὖγε! εὖγε! ἀνέκραξε διὰ μιᾶς ὁ Φάβερτὼν, κυριευθεὶς ἀπὸ αἰφνίδιον ἐνθουσιασμὸν, καὶ χειροκροτῶν μ' ὅλην τὴν δύναμίν του. Εἰς τὴν ἐπευφήμησιν δὲ ταύτην ἀνταπεκρίθη ὅλον τὸ ἀκροατήριον, ἐκλαβὸν αὐτὴν ὡς ἔκφρασιν εὐχαριστήσεως διότι ὁ δικαστὴς ἐβίαζεν οὕτως εἰπεῖν τοὺς ἐνόρκους νὰ κηρυχθῶσι κατὰ τοῦ ἐνόχου.

— Δεῖξον, ἐξηκολούθησεν ὁ Φάβερτὼν, ἂν ἤθελον νὰ εἶμαι δίκαιος, ἔπρεπε νὰ σοὶ χαρίσω ὅλον τὸν σταῦλόν μου!

Ἔπειτα δὲ ἐξελθόντες ἀμφότεροι τῆς πνιγηρᾶς ἀτμοσφαίρας τῆς καλύβης, ἐπλώθησαν ὑπὸ ἓν δένδρον ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου, ἐκαλύφθησαν μὲ τοὺς μανδύας των, φιλοδωρήσαντες δέ τινα νομίσματα τὸν γέροντα ξενοδόχον, τὸν παρήγγειλον, ἂν κοιμῶνται, να τοὺς ἐξυπνήσῃ ἅμα ἤθελον ἐπανέλθει οἱ ἔνορκοι εἰς τὸ δικαστήριον,— καὶ ἀπεκοιμήθησαν.

Ὅταν ὁ γέρων τοὺς ἐξύπνησεν, ἡ αὐγὴ ὑπέφωσκεν ἤδη. Ἐκθαμβοι ἔτριψαν καὶ οἱ δύω τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ ἔτρεξαν πρὸς τὸ δικαστήριον. Δύω λύχνοι ἐξηντλημένοι ἐψυχομάχουν ἐδῶ εἰς τὰ δύω πέρατα τῆς καλύβης, καὶ ἐπάλαιον τελευταίαν πάλην πρὸς τὸ ἐκνικῶν φῶς τῆς ἀνατολῆς. Ὁ δικαστὴς ἐκάθητο εἰς τὴν ἕδραν του· εἶχε στηρίξει τοὺς δύω του βραχίονας εἰς τὴν τράπεζαν καὶ τὴν κεφαλὴν εἰς τοὺς δύω βραχίονας, καὶ ἔρρεγχε γεντορίως. Τὸ ἀκροατήριον ἦτον σχεδὸν κενόν. Τινὲς, οἱ μᾶλλον εὔρωστοι καὶ ἐπίμονοι, ἀνεκάθηντο εἰς τὰς γωνίας καὶ παρὰ τοὺς τοίχους, καὶ ἐκοιμῶντο ὡς ὑπὸ μανδραγόραν· οἱ δὲ λοιποὶ, πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἤδη ἀπαυδήσαντες νὰ περιμένωσι τὸ τέλος τῆς δίκης, εἶχον ἀπέλθει εἰς τὰς οἰκίας των. Ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐξυπνήσαντες μετὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας, καὶ βλέποντες τὴν σημαίαν κυματοῦσαν ἀκόμη ἐπὶ τοῦ δένδρου, ὅπερ ἐδήλου ὅτι διήρκει ἡ δίκη, ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφωσι καὶ νὰ πληρῶσι πάλιν τὴν αἴθουσαν.

Τοιαύτη ἦτον ἡ ὄψις αὐτῆς ὅταν εἰσῆλθον οἱ δύω Ἄγγλοι. Ἀλλὰ μετ' αὐτῶν εἰσῆλθε καὶ ὁ γέρων, ὅσις, διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ, ἠθέλησε νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ πρώτους, καὶ μὲ φωνὴν ἱκανὴν νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν Ἐνδυμίωνα, ἐφώναξε: «Κύριοι, ἰδοὺ οἱ ἔνορκοι!»

Ὁ δικαστὴς καὶ οἱ ἀκροαταὶ ἀνεπήδησαν ἀμέσως καὶ ἀπέσεισαν τὸν βαρὺν ὕπνον, ἠνοίχθη δὲ ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθον οἱ δώδεκα ἔνορκοι. Τὸ θέαμα ἦτον περίεργον! Ὡμοίαζον δώδεκα φαντάσματα, ἢ δώδεκα αὐτόματα ἄψυχα, κινούμενα διὰ μεταλλίνων τροχῶν. Ἐπροχώρουν δὲ βραδέως καὶ κατ' εὐθεῖαν, ὡς νυκτοβάται τινές· οἱ ὀφθαλμοί των ἦσαν ἰσχυρῶς τεταμένοι καὶ περλογισμένος τοὺς περιελάμβανε κύκλος· ὅλη των δὲ ἡ μορφὴ ἐνέφαινε κρατερὸν ἀγῶνα μεταξὺ τοῦ *ἱεροῦ καθήκοντος*, ὡς ἔλεγεν ὁ δικαστὴς, καὶ τοῦ *νυσταγμοῦ*, ὡς ἔλεγεν ὁ πρόεδρος. Καὶ παρ' οἷς μὲν ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος ὑπερίσχυεν, ἐπεφαίνετό τις πυρετώδης ἐρεθισμὸς, παρ' οἷς δὲ ὁ ὕπνος, παραλυτική τις χαύνωσις εἰς ὅλους τοῦ προσώπου τοὺς χαρακτῆρας.

Ἀφ' οὗ τέλος οἱ ἔνορκοι ἔφθασαν ἐν παρατάξει μέχρι τῆς ἕδρας των, ὁ πρόεδρος ἀποκαλύψας καὶ κλίνας τὴν κεφαλήν του, τρίψας δὲ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ καταστείλας αὐτοσχέδιον χάσμημα, ἄρτι διαστέλλον τὰ χείλη του, εἶπεν:

— Κηρύττω ἐντίμως καὶ εὐσυνειδότως ὅτι εἰς τὴν ἐρώτησιν ἂν ὁ Ἰάκωβος Πατλέῦ εἶναι ἔνοχος φόνου ἐπὶ τοῦ Ναθαναὴλ Στεφενσῶνος, ἡ ἐτυμηγορία τῶν ἐνόρκων εἶναι—*Ὄχι!*

Κωφὸς βόμβος ἐκπλήξεως, κορυφωθεὶς μέχρις ἀλαλαγμοῦ, περιεχύθη ἐντὸς τῆς αἰθούσης· ἀλλὰ τὸν ἐνίκησαν τέλος αἱ ζητοκραυγαὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τοῦ ἀθωωθέντος, ὅστις κατὰ πρῶτον τότε ἀνήγειρε τῆν κεφαλὴν καὶ περιέφερε πέριξ ἐκπεπληγμένον τὸ βλέμμα, ὥς τις ἀνεγειρόμενος ἀπὸ καταθλιπτικὸν ὄναρ ἢ ἀνακύπτων ἀπὸ τὰ κύματα ὅπου ἐπνίγετο, καὶ δυσπιστῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ πρὸς τὴν ζωὴν πρὸς ἣν ἐπανέρχεται.

— Φίλε Δεῖξον, ἀνέκραξεν ὁ Φάβερτὼν, εἰς σὲ ὀφείλω ὅτι ἐπέζησα τὸ θέαμα τοῦτο· *Νὰ ἰδῇς τὴν Νεάπολιν*, λέγουν οἱ Ἰταλοὶ, ἐγὼ δὲ λέγω, νὰ ἰδῇς τὸ κακουργειοδικεῖον τῶν Ἀρκανσὰς, *καὶ ἔπειτα νὰ ἀποθάνῃς*. Συλλαμβάνουν κακοῦργον ἐπ' αὐτοφώρῳ, σκέπτονται εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, καὶ ἔπειτα τὸν κηρύττουν ἀθῶον! Ἤθελα νὰ ἤμην εἰς τῶν διασκέψεων τὸ δωμάτιον, καὶ νὰ ἠξευρα, ποίους λόγους εὗρον οἱ ὑπερασπισταί του;

Ἀλλ' ὁ γέρων ξενοδόχος, ὅστις εἰς τὸ διάστημα τοῦτο εἶχε προσφέρει τὴν εὐπρόσδεκτον ὑπηρεσίαν τῆς φιάλης του εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας τοῦ νυσταγμοῦ καὶ τοῦ καμάτου ἐνόρκους, ἐπιστρέψας πλησίον τοῦ Λόρδου,

— Ἐγὼ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, ἐψιθύρισε· τὸ ἔμαθα τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου, ἕνα τῶν ἐνόρκων. Βλέπετε τὸν βραχύσωμον ἐκεῖνον μεταξὺ τῶν ἐνόρκων, ὅστις μόνος δὲν φαίνεται ἐνδίδων εἰς τοῦ ὕπνου τὴν δύναμιν; ὀνομάζεται Βίλκινς. Χθές, ἅμα ἀπεσύρθησαν οἱ ἔνορκοι «πᾶσα διάσκεψις εἶναι περιττὴ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τοῖς εἶπεν ὁ πρόεδρος, μοὶ φαίνεται τόσον πρόδηλος, ὥστε, ἂν θέλητε, θέτω ἀμέσως εἰς ψηφοφορίαν ἂν εἶναι ὁ Πατλέῦ ἔνοχος φόνου, ναὶ, ἢ ὄχι;» Ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἀπήντησεν, τὸ ζήτημα ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν. Οἱ ἕνδεκα ἔνορκοι ἀπεκρίθησαν Ναί! Ὁ Βίλκινς, ἐρωτηθεὶς τελευταῖος, ἀπήντησεν Ὄχι! Οἱ ἔνορκοι κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν ὅτι παίζει. τὸν ἠρώτησαν καὶ αὖθις, ὁ Βίλκινς ἀπήντησεν Ὄχι! Ὁ πρόεδρος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἐπανέλαβε τὰς ἀποδείξεις τῆς προφανοῦς ἐνοχῆς, ἀλλ' ὁ Βίλκινς ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄρνησίν του. Εἰς τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἀπελπισθέντες οἱ ἔνορκοι νὰ τὸν πείσωσι καὶ ἀπὸ τὴν πεῖναν οἰστραλατούμενοι, ἔδωκαν τὴν πρώτην ἐκείνην ἐτυμηγορίαν των, μεθ' ἣν, ὡς ἠξεύρετε, ἀπεπέμφθησαν ὀπίσω εἰς νέαν διάσκεψιν. Μάτην ὁ πρόεδρος ἀνεκάλεσεν εἰς τὸν Βίλκινς τὸν ὅρκον τοῦ νὰ μὴ κρίνῃ κατὰ συμπάθειαν, ἀλλὰ κατὰ συνείδησιν, μάτην ἐξήντλησαν οἱ ἕνδεκα συνάδελφοί του ἀλληλοδιαδόχως ὅλην των τὴν ῥητορικήν· ὁ Βίλκινς τοὺς ἤκουε σιωπῶν καὶ προσεκτικῶς, καὶ ὅταν ἐπανελαμβάνετο ἡ ψοφοφορία, αἱ ἕνδεκα ψῆφοι ἦσαν Ναί, ἡ ἐδική του ἔμενεν Ὄχι! Ἰδόντες

τὴν νύκτα ἐπελθοῦσαν, ἔδοσαν τὴν δευτέραν ἐτυμηγορίαν των, ἀλλ' ὁ δικαστὴς ἐνθυμεῖσθε ὅτι καὶ πάλιν τοὺς ἀπέπεμψε. Τοὺς λόγους τοὺς εἶχον ἐντελῶς ἐξαντλήσει· ἤλπισαν νὰ καταβάλωσι τὴν ἐπιμονήν του διὶ ὑπομονῆς· ἀλλὰ μάτην. Ἡ πεῖνα ἐθέριζε τὰ ἐντόσθιά των, τὰ βλέφαρά των ἔφλεγεν ὕπνος· αὐτὸς ὁ Βίλκινς ἐφαίνετο πάσχων ἐπίσης δεινῶς ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὅτε κατὰ πᾶσαν ἡμίσειαν ὥραν ὁ πρόεδρος ἔθετε τὸ ζήτημα ἐκ νέου εἰς ψηφοφορίαν, ὁ Βίλκινς ἐψήφιζε πάντοτε Ὄχι! Τέλος μετὰ ἓξ ψηφοφορίας, εἷς τῶν ἐνόρκων, αἰσθανόμενος σπασμοὺς εἰς τὸν στόμαχόν του, καὶ πόνους εἰς τὰ ὀστᾶ του, καὶ στοχασθεὶς ὅτι οὐδὲν ἐμπόδιζε ν' ἀποθάνωσιν ὅλοι ἐκεῖ, ὡς ὁ Παυσανίας εἰς τὸν ναὸν τῆς Σπάρτης, ἐρωτηθεὶς, ἐψήφισε μὲ τὸν Βίλκινς Ὄχι! Εἰς ἑκάστην δὲ τῶν ἑπομένων ψηφοφοριῶν ἀνὰ μία ἀρετὴ ἐκλονίζετο, ἀνὰ ἓν νέον Ὄχι! ἔτιπτεν εἰς τὴν κάλπην, μέχρις οὗ τέλος καὶ αὐτὸς ὁ πρόεδρος προσέθηκε τὸ ἐδικόν του, προτιμῶν ν' ἀφήσῃ ἀτιμώρητον ἕνα ἔνοχον, παρὰ νὰ φονεύσῃ ἕνδεκα ἀθώους.

— Ὦ! ἀνέκραξεν ὁ Φάβερτών. Τοῦτο ἐπιστέφει τὴν ἱστορίαν. Ἤκουσας Δεῖξον;

— Πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ἀπεκρίθη ὁ Δεῖξων· ἐλθὲ, Φάβερτών.

Καὶ ἀμφότε οἱ ἤρχισαν νὰ διασχίζωσι τὸν λαὸν, ἤδη θορυβωδῶς ἐξερχόμενον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μὲν συρροὴ ἦτον μεγάλη, ἡ δὲ θύρα μικρὰ, καὶ οἱ ἔνορκοι εἶχον ἐξέλθει πρῶτοι, ἀπώλεσαν ἐντὸς τοῦ πλήθους τὰ ἴχνη τοῦ Βίλκινς, καὶ μάτην τὸν ἐζήτησαν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἀλλ' ἐπιμένοντες πάντοτε νὰ γνωρίσωσι τὸν παράδοξον τοῦτον καὶ πεισματώδη ἔνορκον, παρέλαβον ὡς ὁδηγὸν τὸν γέροντα, καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν του. Πόσον ὅμως ἐξεπλάγησαν, ὄχι μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ γέρων, ὅταν εὗρον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὴν θύρας καὶ παράθυρα κεκλεισμένα, καὶ ἐπὶ τῆς θύρας χαρτίον, φέρον μὲ μεγάλα γράμματα: Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΙΑ ΠΩΛΕΙΤΑΙ!

Ἐπειδὴ δὲ πᾶσά των ἔρευνα ὑπῆρξε ματαία, οὐδ' ἤξευρέ τις νὰ τοῖς εἴπῃ ποῦ διευθύνθη ὁ Βίλκινς ἐξελθὼν τοῦ δικαστηρίου, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν στιγμὴν ἀπέπλεε τὸ πρωϊνὸν ἀτμόπλοιον ἀπὸ Ἐλισαβεττῶνα, ἀπεχαιρέτησαν τὸν πρόθυμον ὁδηγόν των, καὶ τὴν πόλιν, ἥτις ἰάτρευσε τοῦ Λόρδου τὴν σπλῆνα, καὶ ἐπιβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἀνεχώρησαν διὰ τὸ Τεξὰς, διατελοῦν τότε ἀκόμη ὑπὸ τὸ Μεξικόν.

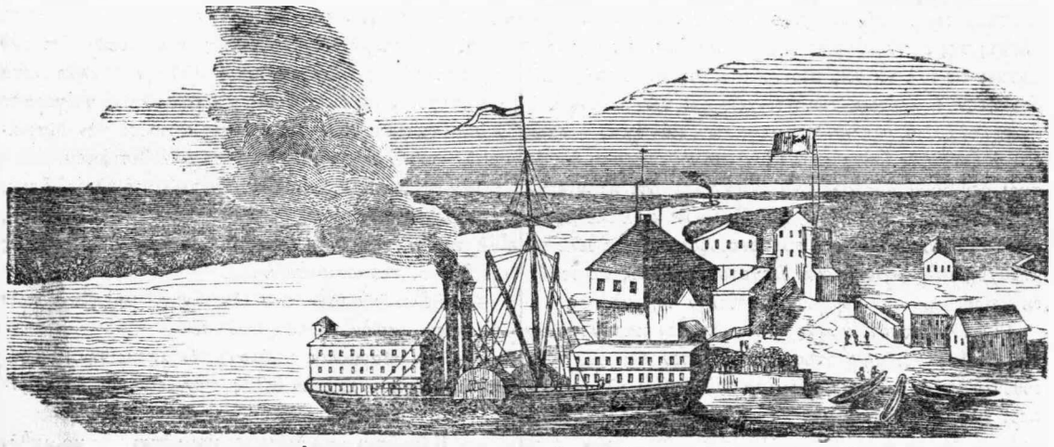

Τὰ ἀτμοκίνητα ταῦτα, τὰ διαπορευόμενα πολλοὺς τῶν ποταμῶν τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι παραδοξοῦ κατασκευῆς. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἀβάθους πυθμένος τῶν ποταμῶν, εἰσὶν ἀβαθῆ καὶ αὐτὰ, καὶ ἔχουσιν ἑπομένως ὀλίγην χωρητικότητα. Διὰ τοῦτο ὅλον τὸ ἐμβαδὸν τοῦ κύτους των ἐγκαταλείπεται εἰς τὰ ἐμπορεύματα, τὰ δὲ δωμάτια τῶν ἐπιβατῶν εἶναι κατεσκευασμένα εἰς τὸ κατάστρωμα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ποτάμιον ῥεῦμα εἶναι ὁμαλὸν καὶ ἀκύμαντον, τὰ δωμάτια ταῦτα κατασκευάζονται ἀλλεπάλληλα εἰς ἱκανὸν ὕψος κατὰ τὴν πρώραν καὶ κατὰ τὴν πρύμνην, ὥστε ἕκαστον τῶν ἀτμοκινήτων τούτων φέρει δύω κομψοτάτας καὶ πολυφόρους πλευρὰς οἰκίας εἰς τὰ δύω του ἄκρα.

Πρὸ ἱκανοῦ χρόνου ἔπλεον ἤδη περιφερόμενοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ περιέργου κακουργειοδικείου καὶ τοῦ παρδόξου ὁρκωτοῦ οἱ δύω μας Ἄγγλοι, ὅταν ἀπὸ τὴν *οἰκίαν* τῆς πρώρας εἶδον ἄνθρωπόν τινα προκύπτοντα καὶ δειλὰ ῥίπτοντα βλέμματα πρὸς τὰς δύω ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

— Ὁ Βίλκινς, ἀνέκραξε ὁ Φάβερτών, καὶ ὥρμησε πρὸς αὐτὸν, ἐν ᾧ ἐκεῖνος, ἀκούσας τὸ ὄνομά του, ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν.

— Κύριε Βίλκινς, εἶπεν ὁ Λόρδος Φάβερτών, ταπεινότατος δοῦλός σας. Σᾶς ἐζήτησα εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς Ἐλισαβεττῶνος, καὶ εἶμαι εὐδαίμων ὅτι τόσον ἀνελπίστως σᾶς ἀπαντῶ. Ἤμην ἀκροατὴς τῆς δίκης τοῦ Πατλέῦ, καὶ ἤθελα νὰ σᾶς ἐρωτήσω, ἂν σᾶς ἦτον εὐάρεστον νὰ μοὶ εἰπῆτε τί σᾶς ἔπεισεν ὅτι δὲν ἦτον οὗτος ἔνοχος τοῦ φόνου τοῦ Στεφενσῶνος.

Ὁ Βίλκινς, ῥίψας ἐκ νέου ἀλληλοδιαδόχως τὰ βλέμματα ἐπὶ τὰς δύω ὄχθας τοῦ ποταμοῦ,

— Εἴμεθα εἰς τὰς ἡνωμένας ἐπαρχίας ἀκόμη; ἐρώτησεν ἕνα τῶν ναυτῶν.

— Ἀκόμη, ἀπεκρίθη αὐτός.

— Καὶ ἀπέχομεν πολὺ ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ Τεξὰς;

— Δύω ὥρας, εἶπεν ὁ ναύτης.

— Λοιπὸν, κύριε, μετὰ δύω ὥρας! εἶπεν ὁ Βίλκινς πρὸς τὸν Φάβερτῶνα, καὶ χαιρετήσας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν.

— Δὲν θὰ μοὶ εἰπῆς καὶ τώρα ὅτι εἶναι μονά-

τονος ἡ ὁδοιπορία σου, εἶπεν ὁ Δείξων, κτυπῶν εἰς τὸν ὦμον τὸν σύντροφόν του· εἰς τὸ θέατρον τοῦ Δρούρυ-Λαὶν ἂν ἤσουν, τόσας περιπετείας δὲν ἤθελες ἰδῆ εἰς τόσον ὀλίγου καιροῦ διάστημα.

Μετὰ δύω ὥρας οἱ ὁδοιπόροι εἶδαν εἰς τὰς δύω ὄχθας κυματοῦσαν τὴν Μεξικανικὴν σημαίαν· ὁ ποταμὸς ἔρρεεν ἤδη διὰ τοῦ Τεξᾶς.

Σχεδὸν ταυτοχρόνως ἐξῆλθε τῆς οἰκίας ὁ Βίλκινς, ἠπένισε πρῶτον τὴν μίαν σημαίαν, μετὰ ταῦτα τὴν ἄλλην, καὶ ἔπειτα ἦλθε κατ' εὐθεῖαν καὶ ἐστάθη ἐμπρὸς εἰς τοὺς δύω νέους.

— Ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθητε, τοῖς εἶπε χωρὶς προοιμίων, διατὶ ἐπέμεινα κηρύττων τὸν Πατλέϋ ἀθῶον. Εἶμαι ἕτοιμος νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν σας. Εἶμαι εἷς τῶν πλουσιωτέρων κατοίκων τῆς Ἀρκανσὰς— Μὴ νομίσητε ὅτι ματαίως περιαυτολογῶ. Ἡ διήγησις ἣν μοὶ ζητεῖτε τὸ ἀπαιτεῖ.—Ἔχω μεγάλην ἔκτασιν δασῶν καὶ σιτοφόρων πεδιάδων, καὶ τὰ συβώσια καὶ αἱ ἀγέλαι μου κινοῦσι τῶν κτηνοτρόφων τὸν φθόνον. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἤμην ἐπίφθονος ὡς πατήρ. Ἡ Μαριάνα μου ἦτον τοῦ οἴκου μου τὸ γλυκὺ φῶς. Δὲν θὰ σᾶς ἐπαινέσω τὸ κάλλος της· ὅταν ἐξήρχετο, ὅλοι ἵσταντο καὶ τὴν ἐθαύμαζον. Ὅταν ποτὲ περιηγούμεθα εἰς τὸ ἐνδότερον, συνέπεσεν ἄγριοι Ἰνδοὶ ἀπαντήσαντές μας νὰ πέσωσιν εἰς τὰ γόνατα καὶ νὰ τὴν προσκυνήσωσι· τὴν ἐξέλαβον πλάσμα οὐράνιον. Τὰς ἀρετάς της, τῆς ψυχῆς της τὸ κάλλος, ἐπίσης δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ σᾶς περιγράψω. Ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι ἦτον ἡ πρόνοια τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, ἡ ἀγαπητὴ ὅλων, μικρῶν καὶ μεγάλων, καὶ ἐμοῦ ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωὴ τῆς ζωῆς μου. Εἶναι μονογενής μου θυγάτηρ· δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσητε ὅτι ἦτον ἐπίφθονος νύμφη. Πολλοὶ τὴν ἐζήτουν· ἀλλ' ἐκείνη εἰς ἐμὲ τὴν εὐτυχίαν της συγκεντροῦσα, δὲν ἤθελε νὰ κηρυχθῇ ὑπὲρ κανενὸς, καὶ ἐλέγετο πρόθυμος νὰ δεχθῇ ἐκ χειρός μου τὸν νυμφίον ὃν ἤθελον τῇ ἐκλέξει.

Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι δὲν κατεχράσθην τῆς ἀδείας της. Ἀφ' ὅτου ἐγκατέλιπεν εἰς ἐμὲ τὴν εὐθύνην τῆς ἐκλογῆς, ἤρχισα νὰ κρίνω ὅλους τοὺς περὶ ἐμὲ μὲ καρδίαν μὲν κόρης, μὲ νοῦν δὲ γέροντος, καὶ ἀφ' οὗ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Μαριάνας ὑπέκλεψα ἀπὸ αὐτὴν ὅτι ἡ ἐκλογή μου δὲν ἤθελε τὴν δυσαρεστήσει, τὴν ἐρώτησα, ἂν ἤθελε δεχθῇ ὡς σύζυγον τὸν Πατρίκιον Μίλλερ. Ὁ νέος οὗτος, εὐγενὴς καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰ αἰσθήματα, πλούσιος πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ κατακεκοσμημένος μὲ φυσικὰ καὶ ἐπίκτητα προτερήματα, μοὶ ἐφάνη ὁ κατὰ πάντα λόγον προτιμητέος μεταξὺ ὅλων τῶν νέων ὅσους ἐγνώριζον. Ἡ ἀγαθή μου θυγάτηρ ἐδέχθη τὴν ἐκλογήν μου μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ προθυμίας. Ὁ Μίλλερ πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἔλθει ἐκ Νεοβοράκου, καὶ ἠγόρασεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας ἐκτεταμένας καὶ πλουσίας γαίας. Ἀφ' ὅτου ἔλαβον τῆς θυγατρός μου τὴν συγκατάθεσιν, ἤρχισα νὰ τὸν δέχωμαι εἰς τὴν οἰκίαν μου οὐχὶ πλέον ὡς ξένον· ἡ γνωριμία τῶν νέων καὶ ἡ οἰκειότης ηὔξανε καθ' ἡμέραν. Οἱ λοιποὶ μνηστῆρες τῆς Μαριάνας ἐννόησαν ὅτι αἱ ἐλπίδες των εἶναι τοῦ λοιποῦ λίαν ἐπισφαλεῖς, καὶ χωρὶς νὰ ἐλαττώσωσι τὴν πρὸς ἐμᾶς ἀγάπην των, ἤρχισαν ὅμως νὰ μετοβάλλωσι τὴν συμπεριφοράν των. Μεταξὺ τῶν μνηστήρων τούτων εἶχε κατατάξει ἑαυτὸν ἄλλοτε καὶ ὁ ἀπαίσιος ἥρως τῆς ἱστορίας ἣν μοὶ ζητεῖτε, ὁ Στεφενσὼν, οὗ τὸν φόνον ἐδίκασε τὸ κακουργειοδικεῖον τῆς Ἐλισαβεττῶνος. Ἡ Μαριάνα ὅμως ἠσθάνετο ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐγὼ περιεκλειόμην ὡς πρὸς αὐτὸν εἰς τὰ ὅρια τοῦ αὐστηροῦ κοινωνικοῦ καθήκοντος. Ἀλλ' ὀψίπλουτος αὐτὸς ὤν, καὶ ἄμοιρος παντὸς εὐγενοῦς αἰσθήματος, ἦν πεπειτμένος ὅτι οὐδὲν καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν μαγείαν τοῦ πλούτου του, καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ ἤθελε κληρονομήσει καὶ τὴν προῖκα τῆς θυγατρός μου. Κατ' ἐκείνην ὅμως τὴν ἐποχὴν ἦτον ἀπών.

Ἐν τούτοις ἂν καὶ ὁ Πατρίκιος ῥητῶς δὲν εἶχε ζητήσει ἀκόμη τὴν χεῖρα τῆς Μαριάνας, διότι διάφορα εἶχεν εἰσέτι νὰ διαθέσῃ τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἡ ἀπόφασίς του ὅμως ἦτον προφανὴς, οὐδὲ τὴν ὑπέκρυπτε, καὶ ὁμιλῶν προσεφώνει τὴν κόρην μου *φιλτάτη Μαριάνα*, καὶ ἐμὲ *πατέρα*!

Πρὸ δύω περίπου μηνῶν ἐπανῆλθεν ὁ Στεφενσὼν, καὶ πολὺς καιρὸς δὲν τῷ ἐχρειάσθη ὅπως ἐννοήσῃ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς κόρης μου εἶχεν ἤδη γίνει ὁριστικῶς. Τοῦτο ἐφάνη ὅτι μεγάλως τὸν δυσηρέστησεν, ὡς ἂν τῷ ἀφηροῦντο δικαιώματα κεκτημένα, καὶ μετά τινας πικροὺς καὶ δηκτικοὺς, σχεδὸν αὐθάδεις λόγους, διέκοψε τὰς συνεχεῖς ἐπισκέψεις του, πρὸς μεγάλην μου ἀνακούφισιν.

Μίαν ἑσπέραν ὁ Πατρίκιος μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν ἐπαύριον δὲν θὰ μᾶς ἰδῇ. Ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ Στεφενσῶνος ὥρας τινὰς μακρὰν νὰ καὶ ν' ἀγοράσῃ ἓν ὑποστατικόν του, διότι εἶχεν ἀκούσει τὴν Μαριάναν λέγουσαν ὅτι τῇ ἀρέσκει πολὺ ἡ θέσις του.

Τὴν τρίτην ἡμέραν, μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ὅταν, καταβὰς εἰς τὸ προαύλιόν μου καὶ ἀνοίξας τὴν πύλην, εἶδα τὸν Πατρίκιον προσερχόμενον δρομαῖον, καὶ, ὡς μοὶ ἐφάνη, τεταραγμένον.

— Θέλω νὰ ἰδῶ τὴν Μαριάναν, μοὶ εἶπε, πρὶν μοὶ δώσῃ καιρὸν νὰ τὸν ὁμιλήσω.

— Τὴν Μαριάναν, υἱέ μου; τῷ ἀπεκρίθην. Κοιμᾶται ἀκόμη, ἀλλὰ ἂν θέλῃς περίμεινε νὰ τὴν ἐξυπνήσω.

— Κοιμᾶται; μὲ διέκοψε· κοιμᾶται; ἂς κοιμηθῇ, ἀφ' οὗ ἠμπορεῖ καὶ κοιμᾶται. Ἄφες την νὰ κοιμηθῇ· δὲν θέλω, ὄχι δὲν θέλω νὰ τὴν ἰδῶ· ἔχε ὑγείαν, κύριε.

— Πῶς, τῷ εἶπα, τί λέγεις! δὲν περιμένεις, δὲν κάθησαι;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη, καιρὸν δὲν ἔχω νὰ περιμείνω· ὑπάγω εἰς Νεοβόρακον. Ἔχε ὑγείαν.

— Ἀλλὰ δὲν θέλεις κἂν νὰ ἰδῇς τὴν Μαριάναν πρὶν ἀναχωρήσῃς; τῷ εἶπα· δὲν θέλεις νὰ τὴν ὀποχαιρετήσῃς; Θὰ λυπηθῇ ἐγκαρδίως ὅτι ἔφυγες χωρὶς νὰ σὲ ἰδῇ. Δὲν μὲ λέγεις κἂν πότε θὰ ἐπανέλθῃς;

— Ἂν σὲ εἰπῇ ὅτι λυπεῖται, μοὶ ἀπεκρίθη πικρῶς, μὴ τὴν πιστεύῃς· Ἔπειτα εἰς τὰς καρδίας τῶν γυναικῶν παρέρχεται ἡ λύπη ὡς σκιὰ νέφους εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Πότε θὰ ἐπανέλθω; μόνος ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ μέλλοντα. Ἐρώτησε τὴν Μαριάναν καὶ ἴσως θὰ σ' εἰπεῖ ὅτι δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἐρευνῶμεν τὰ μέλλοντα, καθὼς οὔτε τὰ *παρελθόντα*!

Καὶ πρὶν προφθάσω νὰ τὸν ἀποκριθῶ, ἐξῆλθε τῆς

θύρας, ἐπήδησεν εἰς τὸν ἵππον του, καὶ ἀνεχώρησε δρομαῖος, ἀφήσας με εἰς μεγίστην ἔκπληξιν διὰ τὸ ἀσυνάρτητον τῶν λόγων του καὶ διὰ τὸ ἀνεξήγητον τῆς διαγωγῆς του. Ἡ Μαριάνα δὲν ἠσθάνετο μὲν διὰ τὸν Μίλλερ αἴσθημά τι δριμὺ ἔρωτος, ἀλλὰ τὸν ἠγάπα ὡς ἀδελφὸν, καὶ τὸν ἐτίμα ὡς μέλλοντα ἄνδρα της, ὡς ἄνθρωτον εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον. Ἡ διήγησίς μου τὴν ἐβύθισεν εἰς ἀνησυχίαν, καὶ ἔκλαυσε τὴν ἡμέραν ὅλην ἐκείνην.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἦλθεν εἰς Ἐλισαβεττῶνα ἡ τρομερὰ εἴδησις ὅτι ὁ Πατρίκιος Μίλλερ, διερχόμενος τὸν Μισισιπὴν, παρεσύρθη ἀπὸ τοῦ ῥεύματος τὴν ὁρμὴν καὶ ἐπνίγη. Ἡ θυγάτηρ μου παρεδόθη εἰς ἀπερίγραπτον ἀπελπισίαν, καὶ ἐμελανοφόρησεν ὡς χήρα. Ὅταν ἔβλεπον τοὺς ὡραίους της ὀφθαλμοὺς, οἵτινες ἦσαν οἱ ἀστέρες τῶν ἐσχάτων μου ἡμερῶν, ὅταν τοὺς ἔβλεπον σβεννυμένους εἰς δάκρυα, ἔπιπτον γονυπετὴς, καὶ παρεκάλουν τὸν θεὸν νὰ ἐξαγοράσῃ ἕκαστον τῶν δακρύων ἐκείνων μὲ ὅλην μου τὴν ζωήν. Ἂς ἰδῶ, ἔλεγον, νὰ μειδιάσουν πάλιν τὰ χείλη τῆς κόρης μου, καὶ ποτὲ ἂς μὴ μὲ προσμειδιάσῃ πλέον οὔτε ἡ ἀνοιξις οὔτε ἡ αὐγή. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς συμφορᾶς μου δὲν εἶχε πληρωθῆ ἀκόμη. Μίαν ἑσπέραν, — τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ Πατρικίου, — ἄγνωστός τις χωρικὸς μοὶ ἐγχειρίζει ἐπιστολήν. Ἀμέσως ἀνεγνώρισα τοὺς χαρακτῆρας τοῦ δυστυχοῦς. Ὦ! φανταστῆτε ὁποῖος ἔγινα, ἢ μᾶλλον ἀπορήσατε πῶς δὲν παρεφρόνησα, ὅταν ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην.

— « Θ' ἀποθάνω, ἔγραφεν. Ὅταν ἀναγνώσῃς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις τάφον μου θὰ ἔχω τὸν ἀφρὸν τοῦ Μισισιπῆ. Ὁ κόσμος, ὅστις θὰ λησμονήσῃ μετ' ὀλίγον τὸ ὄνομά μου, καθὼς ἴσως τὸ ἐλησμόνησεν ἡ Μαριάνα, ὁ κόσμος θὰ ἀγνοῇ διὰ παντὸς τοῦ θανάτου μου τὴν αἰτίαν. Ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω τὴν ἰδέαν, ὅτι καὶ σὺ, ὅστις μοὶ ἐδείκνυες ἀγάπην πατρὸς, θέλεις μὲ νομίζει τυχαίου συμβάντος θῦμα. Ἂν ἀπατᾷ καὶ σὲ ἡ Μαριάνα, σὲ λυποῦμαι, δυστυχῆ πάτερ. Ἂν ὅμως συνένοχος μετὰ τῆς θυγατρός σου μὲ συνηπάτας καὶ σὺ, μάθε καὶ ἐρυθρίασε, ἂν ἠμπορῇς νὰ ἐρυθριάσῃς,— μάθε ὅτι ὁ Στεφενσὼν ὡμίλησε, καὶ μὲ ἐξεμυστηρεύθη τὰ πάντα. Γνωρίζω τὰς σχέσεις του μὲν τὴν κόρην σου, ἠξεύρω καὶ τί ὄνομα φέρει καὶ ποῦ ἀνατρέφεται τὸ τέκνον τῶν ἀνόμων ἐρώτων των. Φρίκη! τοιαύτη ὑπόκρισις ὑπὸ τοιοῦτο πρόσωπον. Τί δὲν μ' ἐξωμολογεῖτο τὴν παλαιὰν καταισχύνην της, ἂν εἶχε σκοπὸν νὰ βαδίσῃ τοῦ λοιποῦ τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν; Τί δὲν ἤρχετο εἰλικρινῶς νὰ μοὶ εἰπῇ· — Φίλε, ἐξάγαγέ με ἀπὸ τὸν βόρβορον ὅπον κυλύομαι, —καὶ μὲ ἓν φίλημα τῆς θερμῆς μου ἀγάπης νὰ ἀγιάσω τὴν λοιπήν της ζωήν. Ἀλλ' ὄχι! ἐσκληρύνθη εἰς τὸ ἔγκλημα! Χαιρεκάκως κατέστρεψε τὴν ζωήν μου, τὴν ἀπορρίπτω ὡς μολυνθέντα μανδύαν. Ἡ φρίκη τοῦ θανάτου εἶναι μηδὲν ὡς πρὸς τὴν φρίκην ἣν μ' ἐμπνέει ὁ δόλος της. Ἀποθνήσκων τὴν συγχωρῶ· εἴθε καὶ ἡ συνείδησίς της! »

Ὦ φρίκη! ὦ μανία! ὁ αἰσχρὸς Στεφενσὼν, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὸν Μίλλερ ἀπὸ τὴν θυγατέρα μου, ἐτόλμησε νὰ ἐκτοξεύσῃ κατ' αὐτῆς τὴν μέλαιναν ἐκείνην συκοφαντίαν! Τὸ μιαρὸν ἑρπετὸν προσέπτυσεν εἰς τὴν ἄσπιλον τὴν ἰοβόλον χολήν του. Πλήρης λύσσης κατέσχισα τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, μὴ συμπέσῃ καὶ τὴν ἰδῇ ἡ θυγάτηρ μου, διότι ἤμην βέβαιος ὅτι ἑκάστη της λέξις θὰ τῇ ἦτον ἐγχειρίδιον μιαιφόνον, ἐξῆλθον τοῦ οἴκου μου, καὶ ἔτρεχον εἰς τὸ δάσος ἄνω καὶ κάτω, χωρὶς σκοπὸν, χωρὶς συναίσθησιν τοῦ τί θέλω, ζητῶν δὲ μόνον ψυχρὸν ἀέρα νὰ δροσίσῃ τὴν κεφαλήν μου. Ἀλλὰ Νέμεσις ἐκδικήτρια ὡδήγει, φαίνεται, τὰ ἄστατα βήματά μου. Αἴφνης βλέπω ἐρχόμενον πρὸς ἐμὲ καὶ διερχόμενον ἐμπρός μου ἄνθρωπον, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μίσους μου μᾶλλον ἢ διὰ τῶν τοῦ σώματος, ἀναγνωρίζω τὸν Στεφενσῶνα. Ἓν πήδημα, καὶ ἐρρίφθην ἐπ αὐτὸν, καὶ μὲ δύναμιν ἣν ἑκατονταπλασίαζεν ὁ ἐρεθισμός μου τὸν συνέλαβον ἀπὸ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν ἔσφιγγον, ὥστε ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ.

— Ψεῦστα καὶ φονεῦ ἀναιδέστατε, ἐκραζα. Τὴν θυγατέρα μου ἐτόλμησε νὰ συκοφαντήσῃ ἡ φαρμακερὰ γλῶσσά σου. Ἂν αὔριον ἐμπρὸς ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Ἐλισαβεττῶνος δὲν ὁμολογήσῃς, ὅτι εἶναι τὸ ῥυπαρότατον τῶν καθαρμάτων καὶ ὁ ἀναιδέστατος τῶν ψευστῶν καὶ τῶν συκοφαντῶν, σὲ πνίγω, μὰ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ὡς ψωραλαῖον σκύλλον. Ἀλλ' αὐτὸς μ' εὐκινησίαν ὄφεως διέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς μου, καὶ διὰ μιᾶς σύρων ἐγχειρίδιον ἀπὸ τὴν ζώνην του,

— Ἡ κόρη σου, ἔκραζεν ὡς λυσσῶν, εἶναι αἰσχρόβιος, θὰ τὸ κηρύζω εἰς ὅλην τὴν χώραν, καὶ σὲ αὔριον θὰ σὲ τρώγουν τῶν βουκόλων οἱ σκύλλοι.

Καὶ ὥρμησε κατ' ἐμοῦ νὰ μὲ φονεύσῃ. Ποίαν δύναμιν μοὶ ἔδοσεν ἡ ἀπελπισία, καὶ ῥιφθεὶς κατ' αὐτοῦ τῷ ἥρπασα τὸ ἐγχειρίδιον, οὔτ' ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ. Ἀλλὰ τεθολωμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ θυμὸν ἀκάθεκτον, τῷ κατάφερα μίαν πληγὴν διὰ τῆς μαχαίρας, κράζων « ἰδοὺ διὰ τῆς κόρης μου τὸ ὄνομα καὶ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Μίλλερ! » καὶ μετὰ ταῦτα ῥίψας τὴν μάχαιραν μακρὰν, ἔφυγα ὡς μαινόμενος, καὶ μὴ ἠξεύρων κἂν οὔδ' ἂν τὸν ἐπλήγωσα. Τὴν ἐπαύριον μόνον ἔμαθα τὸν θάνατόν του, καὶ ἐκ τῆς ἀνακρίσεως ἐννόησα ὅτι ὁ Πατλέϋ διαβαίνων κατὰ τύχην μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖ πλησίον, καὶ εὑρὼν μάχαιραν μὲ ἀργυρᾶν λαβίδα, τὴν ἔλαβεν ἐπὶ σκοπῷ μάλιστα νὰ ζητήσῃ μετὰ ταῦτα τὸν ἰδιοκτήτην της καὶ νὰ τὴν ἀποδώσῃ, ὅτι δὲ αὐτὴ ἐκηλίδωσε τὸν χιτῶνά του.

Ἰδοὺ, κύριοι· ἠξεύρετε τώρα διατὶ, ἐρωτώμενος ἂν ἦτον ἔνοχος ὁ Πατλέϋ, ἀπεκρινόμην Ὄχι, καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἂν μ' ἐκράτουν ἄσιτον καὶ ἄγρυπνον εἰς τὴν ἕδραν τοῦ ὁρκωτοῦ, ἡ ἐτυμηγορία μου ἤθελεν εἶσθαι πάντοτε Ὄχι! Ἂν δὲν εἶχον τὴν θυγατέρα μου, ἥτις χωρὶς τῆς προστασίας μου εἰς τὸν κόσμον, ἤθελε μαρανθῇ, πτωχὸν ἄνθος, ἤθελε πατηθῇ ἀπὸ τῶν κακῶν ἢ τῶν ἀδιαφόρων ἀνθρώπων τοὺς πόδας, θὰ παρουσιαζόμην εἰς τὸ δικαστήριον, θὰ ἔξεθετον ὅσα σᾶς εἶπον, καὶ θὰ ὑπέκυπτον μετὰ καρτερίας εἰς τὸ θέσπισμα τῶν νόμων τῆς πατρίδος μου. Ἀλλ' ἡ ὕπαρξίς μου εἶναι τὸ στήριγμα τῆς ὑπάρξεώς της· σώζομαι μόνον διὰ νὰ τὴν σώσω. Ἀπέρχομαι ὑπερόριος εἰς τὸ Μεξικὸν ἢ ὅπου ὁπότε μακρὰν τοῦ οἴκου καὶ τῶν ἀγρῶν τῶν πατέρων μου, καὶ θέλω γράψει ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἐξορίας μου εἰς Ἐλισα-

βεττῶνα, ὁμολογῶν τὸν ἀληθῆ φονέα τοῦ Στεφενσῶνος, ὅπως καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀπολύσῃ, καθὼς ἡ ψῆφός μου ἀπέλυσε τὸν ἀθῶον Πατλέϋ. »

Μετὰ τὴν κατάθεσιν ταύτην, ἡ πρώτη ἐπιθυμία τῶν δύω νέων ἦν νὰ γνωρίσωσιν ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἰδῶσι τὴν Μὶς Μαριάναν. Εἰς τοῦτο δὲ δὲν εὗρον πολλὴν δοσκολίαν, διότι ὅταν ἐξήγησαν εἰς τὸν Κ. Βίλκινς τίνες ἦσαν, προθύμως τοὺς παρουσίασεν εἰς τὴν θυγατέρα του. Οἱ ἔπαινοι τοῦ Βίλκινς δὲν ἦσαν τετυφλωμένης φιλοστοργίας ὑπερβολαί. Ποτὲ ἴσως ὡραιότερον πλάσμα δὲν ἐγεννήθη πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν μνηστῆρά της αἴσθημα ἦν ἐκ μέρους της ἤρεμος φιλία καὶ καθαρά, οὐχὶ δὲ ἔρωτος βρασμὸς θορυβώδης, ὁ δὲ πατήρ της ποτὲ δὲν τῇ ὡμολόγησε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ θανάτου του, διὰ τοῦτο ἡ δι' αὐτὸν θλίψις της δὲν ἦτον βιαία τις καὶ σπαραξικάδιος, καταστρέφουσα τὴν ἁρμονίαν τῆς καλλονῆς της, ἀλλὰ γλυκεῖα καὶ καρτερική, ὑγράν τινα συμπάθειαν ἐπιγέουσα εἰς τοὺς ἤδη τοσοῦτον συμπαθεῖς ὀφθαλμούς της. Ἐνόμιζες ὅτι βλέπεις ῥόδον θάλλον εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης. Οἱ δύω Ἄγγλοι κατεγοητεύθησαν ἀπὸ τὰ θέλγητρα ταῦτα, καὶ ἀπὸ τῶν τρόπων καὶ τῶν λόγων της τὴν ἀφέλειαν, τὴν χάριν καὶ τὴν εὐγένειαν.

Μεθ' ἱκανὸν πλοῦν, καὶ ἀπὸ ποταμοῦ εἰς ποταμὸν μεταβαίνοντες καὶ ἀπὸ διόρυγος εἰς διόρυγα, ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μέρος τοῦ Τεξὰς, ὅπου ὤφειλε νὰ χωρισθῇ ὁ Δείξων διὰ νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ ἐνδότερα ὄρη.

— Φάβερτων, εἶπε πρὸς τὸν φίλον του. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα εἶδας ὅτι ἐπέτυχε. Δὲν μὲ συνοδεύεις καὶ περαιτέρω; Σ' ὑπόσχομαι νὰ ἰατρεύσω ῥιζηδὸν τὴν κακήν σου ἐκείνην σπλῆνα, καὶ μετὰ ἓξ μῆνας, ὅταν μόνον θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν Ἀγγλίαν, νὰ ὁμοιάζῃς ὄχι ἄφωνον ἰχθὺν τοῦ ὁμιχλώδους Θαμέσιός μας, ἀλλὰ λάλον τοῦ Σηκουάνα πτηνόν.

Ἀλλ' ὁ Φάβερτων δὲν ἐδέχθη. Εἶχεν ἐπιθυμίαν νὰ ἰδῇ καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μοντεζουμᾶ· ἄλλως τε μετὰ τρεῖς μῆνας ἐδιάζετο νὰ ἦναι εἰς τὸ Λονδῖνον.

— Εἰς τὴν ἐπιστροφήν σου, εἶπε χωριζόμενος ἀπὸ τὸν συνοδοιπόρον του, μὴ λησμονήσῃς, Δείξων, νὰ ἔλθῃς νὰ λάβῃς τὸν Ἄραβά σου. Σοὶ βεβαιῶ ὅτι δὲν μοὶ τὸν ἔκλεψας.

Καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ὁδοιπορίαν πρὸς τὸ Μεξικὸν, ὅπου διευθύνετο καὶ ὁ Βίλκινς.

Μετὰ παρέλευσιν δ' ἓξ μηνῶν ὁ Δείζων ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἡ πρώτη του φροντὶς ὑπῆρξε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν φίλον του, διατρίβοντα εἰς Φάβερτων-Ἄλλ. Ἅμα τὸν εἶδεν ὁ Λόρδος, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαπητὲ Ἐρρίκε, τῷ εἶπεν, τὸ Φάβερτων-Ἄλλ θὰ εἶναι ἡ κατοικία σου ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ ἐποχὴ τοῦ κυνηγιοῦ. Ἂν εἰς τὸ διάστημα τῶν γεωλογικῶν ἐρευνῶν σου κατέλαβον ποτὲ καὶ σὲ συμπτώματα τοῦ ἐνδημικοῦ πάθους μας, τῆς σπληνός, θέλω σὲ ἰατρεύσει τώρα ἐγώ, καθὼς μὲ ἰάτρευσας. Ὅταν ἐπανέλθῃ ἡ Λαίδυ Φάβερτων ἀπὸ τὴν ἱππασίαν της, θέλει σοὶ ἐπαναλάβῃ τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐν ὀνόματί της.

— Πῶς, Φάβερτων, ἐνυμφεύθης εἰς τόσον ὀλίγον καιρόν;

— Ὀλίγος, σοὶ ἐφάνη, ἀχάριστε; εἰς ἐμὲ οἱ ἓξ μῆνες μακράν σου ἐφάνησαν ἓξ αἰῶνες. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται ἡ Λαίδυ Φάβερτών.

Τῷ ὄντι κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐφάνη εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς δενδροστοιχίας παλυάριθμος συνοδεία ἱππέων, προεπορεύετο δὲ γυνὴ ἐπιβαίνουσα ἐπὶ ἵππου ὑπερηφάνου καὶ ὅλου ἀφρίζοντος, καὶ δαμάζουσα αὐτὸν μὲ μεγίστην ἐπιδεξιότητα καὶ χάριν συγχρόνως.

Ἡ Λαίδυ Φάβερτὼν ἔφθασεν ἐμπρὸς εἰς τοὺς δύω φίλους, καὶ ἐπῆδησεν ἀπὸ τὸν ἵππον ἐλαφρὰ ὡς ὑπόπτερος.

— Πῶς! ἡ Μὶς Μαριάνα Βίλκινς! ἀνέκραξεν ὁ Δείξων.

— Καὶ οὗτος ὁ ἀραβικὸς ἵππος σου, ἀπήντησεν ὁ Λόρδος, ῥίπτων πρὸς αὐτὸν τοὺς χαλινοὺς, οὓς ἀφῆκεν ἡ σύζυγός του.

Ο ΕΠΙΝΗΙΟΣ ΚΥΩΝ.

Ὁ ἐπινήϊος κύων εἶναι ὁ φίλος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ πληρώματος, ὁ ἥρως καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ καταστρώματος, προτιμώτερος πολλάκις καὶ ἀπὸ αὐτὸν τοῦ πλοίου τὸν διευθυντήν.

Ὅταν ὁ ναύτης ἀποπλέῃ, ὁ πατήρ του, ἡ μήτηρ του τὸν εὐλογοῦσι ... καὶ μένουσιν· ἡ σύζυγός του τὸν ἐναγκαλίζεται ... καὶ μένει· τὰ τέκνα του κλαίουσι ... καὶ μένουσιν· οἱ φίλοι του τὸν εὔχονται κατευόδιον ..... καὶ μένουσιν· ὅλοι τῆς καρδίας οἱ δεσμοὶ λύονται σύγχρονα μὲ τοῦ πλοίου του τὸ ἀπόγειον. Τίς λοιπὸν θέλει τὸν συνοδεύσει; ὁ ἐπινήϊος κύων. Ἐφύλαξε τὴν ἐπίγειον τοῦ ναύτου οἰκίαν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναπαύσεως, ἐπανέρχεται νὰ φυλάξῃ καὶ τὴν κυμαινομένην κατὰ τὰς μακράς του θαλασσοπορείας. Εἰς τὴν ξηράν, ἐκοιμᾶτο παρὰ τὴν θύραν του, εἰς τὴν θάλασσαν, θέλει κοιμηθῆ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ κοιτωνίσκου του. Ἐὰν δὲν τὸν παραλάβωσιν εἰς τὴν λέμβον τὴν μεταφέρουσαν ἐν καιρῷ τοῦ ἀπόπλου τὸ πλήρωμα εἰς τὸ πλοῖον, ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, κολυμβᾷ, ἀκολουθεῖ τὸν κύριόν του ἕως οὗ ἐξαντληθῶσιν αἱ δυνάμεις του, καὶ ἀποθνήσκει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐντὸς τῶν κυμάτων, παρὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἄνευ ἐκείνου ζῶν εἰς τὴν γῆν. Ὁ ἐπινήϊος

κύων εἶναι Κέρβερος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἔπιπλον τοῦ κοιτωνίσκου, σύντροφος τῆς νυκτός. Εἶναι ὡς τις ἀρχαῖος τῆς οἰκογενείας φίλος, ὡς ἀγαθός τις παράσιτος διαιωνισθεὶς, ὡς ὁ κραβατός σου, εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἐγειρόμενος τὸ πρωῒ πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐρχόμενος εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ τὸ ἑσπέρας ἐξαπλωνόμενος σιωπηλὸς, χωρὶς κρότου καὶ χωρὶς πολλῆς συστολῆς, πλησίον εἰς τὴν ἑστίαν σου.

Ὁ ἐπινήϊος κύων, ἱστάμενος ἄγρυπνος ἐπὶ τῶν ἀκρονήων, φυλάττει τὸ ὀπτάνιον καὶ τὴν ὀψοθήκην, κολακεύει τὸν μάγειρον, παίζει μὲ τὸν παῖδα, κυλίεται μεταξὺ τῶν σχοινίων καὶ τῶν ἱστίων, παρατηρεῖ τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν παραβλημάτων, καὶ τὸν οὐρανὸν διὰ τῶν ἁρμένων, περιπατεῖ μετὰ τῶν ναυτῶν καὶ καθεύδει πλησίον αὐτῶν ἐπὶ τῶν καλυμμάτων τῶν θυρίδων, φέρει εἰς τὸν κύριόν του τὸν ὀβελὸν καὶ τὴν μάχαιράν του, τὸν βλέπει μὲ χαρὰν συντρώγοντα μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ῥοφοῦντα τὴν μερίδα του τοῦ οἴνου, κακίζει τὸν πλοίαρχον ὀργιζόμενον, δαγκάνει τὸν δόκιμον ὁσάκις τὸν ἀποβάλλει, καὶ ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ ἑσπέρας ἵσταται εἰς τὴν πρώραν ἕτοιμος νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν, νὰ τρέξῃ εἰς τὸ πρῶτον νεῦμα. Ὅταν ὁ ναύτης εἶναι εὔθυμος, ὁ ἐπινήϊος κύων εὑρίσκεται πλησίον του συμμεριζόμενος τὴν χαράν του, πηδᾷ μετ' ἐκείνου, κάμει γυμνάσια διὰ νὰ τὸν εὐφράνῃ, φέρει καὶ σκαλίζει καὶ ἀναπτύσσει, καγχαζόντων ἁπάντων, μυρία ἄλλα προτερήματα τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν εἰμὴ οἱ ἐπινήϊοι κύνες. Ἐὰν ὁ ναύτης εἶναι ὠργισμένος, ἐὰν ὁ ἄνεμος δὲν πνέῃ ἢ πνέῃ ὅπως δὲν θέλει, ἐὰν ἡ μερὶς τοῦ οἴνου δὲν ἐδόθη, ἐὰν ὁ δίπυρος ἐφθάρη, ἢ ἐὰν ὁ μάγειρος δὲν παρεσκεύασε καλὸν ζωμὸν, ὁ ἐπινήϊος κύων εὑρίσκεται καὶ πάλιν παρὼν, διὰ νὰ ὑποστῇ τὴν μανιώδη τοῦ ναύτου θύελλαν ὡς συνεμερίσθη καὶ τὴν χαράν του. Εὐπειθὴς καὶ σιγηλὸς λακτίζεται, καὶ ἐπανερχόμενος λείχει τοὺς πόδας οἵτινες τὸν ἐλάκτισαν. Τὸ πρωῒ ὅμως περὶ αὐτοῦ πρώτου φροντίζει ὁ κύριός του· εἰς τὸ γεῦμα τὸν δίδει καλὴν μερίδα, καὶ τὴν νύκτα τὸν σκεπάζει μὲ τὸν πισσωμένον ἐπενδύτην του.

Τὸν ἐπινήϊον κύνα δὲν ἐκλέγουσι μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν γενῶν, μεταξὺ τῶν λακωνικῶν ἢ τῶν ἱσπανικῶν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν εἶναι νευρώδης καὶ ῥωμαλέος Μολοσσὸς, ποτὲ δὲ Ὑρκανὸς ἢ Ἰνδὸς, σχεδὸν δὲ πάντοτε ἰσχνὸς κολυμβιστὴς, ῥυπαρὸς καὶ οὐλόθριξ. Ἀνάβα εἰς ὁποιον Ὁλλανδικὸν πλοῖον θέλεις, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θέλεις ἀπαντήσει ἐπὶ τῶν ζωστήρων μαλλωτὸν καὶ ἀηδὲς κυνὸς ῥύγχος. Οἱ ναῦται τῆς ἀρκτικῆς παραλίας τῆς Γαλλίας ἀγαπῶσι πρὸ πάντων τὸ γένος τοῦτο τῶν κυνῶν, ἐξ αἰτίας τῆς αὐτομάτου εὐπειθείας των καὶ τῆς παραδειγματικῆς πίστεώς των. Ἰδοὺ παράδειγμα ἀξιοθαύμαστον·

Κύων τις τοῦ γένους τούτου ἀνῆκε πρὸ δέκα ἐτῶν εἰς τὸ πλήρωμα ὁλκάδος τινὸς τῆς Βρές· τὸν εἶχε φέρει γέρων τις ναύτης τὸ ὄνομα Λαγαδέκ. Ὁ γέρων αὐτὸς θαλασσοπόρος εἶχεν ἀνέκαθεν συμβιώσει μετὰ τοῦ κυνός του, καὶ ὁ κύων εἶχεν ἀνέκαθεν συζήσει μετ' ἐκείνου· ὁ κύριος ἠγνόει τὴν ἡλικίαν τοῦ ὑπηρέτου, καὶ ὁ ὑπηρέτης δὲν εἰχέ ποτε μάθει τὴν τοῦ κυρίου του· ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύω ἀποφασισμένοι νὰ συντελευτήσωσιν, ἀφοῦ μάλιστα ἐφαίνετο ὅτι ἡ αὐτὴ ψυχὴ ἐζωογόνει ἀμφοτέρους, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔζη εἰμὴ διὰ τὸν κύνα, καὶ ὁ κύων διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν ὁ γέρων παρουσιάζετο πρὸς ναυτολόγησιν, ἤρχετο πάντοτε μετὰ τοῦ φίλου του, καὶ δὲν ἐναυτολογεῖτο εἰμὴ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τοῦτον. Πρὸς πλειοτέραν δὲ ἀσφάλειαν δὲν ἤθελεν ἴσως δισάσει νὰ ζητήσῃ τὸ νὰ ἐγγραφῇ καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ του Στοὺπ τὸ ὄνομα πλησίον τοῦ ἰδικοῦ του, εἰς τὰ ναυτολόγια τοῦ πλοιάρχου.

Ἡ ὁλκὰς ἀπέπλευσεν ἀπὸ Βρὲς φέρουσα τοὺς δύω φίλους. Ὁ Στοὺπ συνοικειώθη μετὰ τοῦ πληρώματος· ἀλλὰ φυλάττων ὅλην του τὴν ἀγάπην διὰ τὸν Λαγαδὲκ, δὲν ἐπεδαψίλευεν εἰς τοὺς ἄλλους εἰμὴ φιλοφρονήσεις συνοδοιπόρου, αἵτινες ἐδύναντο νὰ ἑρμηνευθῶσιν οὕτω πως· «Εἶσαι καλὸς βεβαίως, ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἐδικός σου.» Θεωρῶ περιττὸν νὰ διηγηθῶ τὰς ἀμοιβαίας περιποιήσεις τοῦ Λαγαδὲκ καὶ τοῦ Στοὺπ καθ' ὅλην τοῦ διάπλου τὴν διάρκειαν, διότι ἐννοοῦνται. Μετὰ δύω μηνῶν θαλασσοπορείαν ὁ γέρων ναύτης, ὅστις ἐβάδιζε πρὸ πολλοῦ πρὸς τὸν τάφον, ἔπεσε θανατηφόρως ἀσθενὴς καὶ δὲν ἐξῆλθε πλέον ἀπὸ τὸν κοιτωνίσκον του. Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι ὁ κύων δὲν ἔφυγεν ἀπὸ τὴν πλευράν του. Ἐκάθητο σιωπῶν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου του, παρατηρῶν συνεχῶς ποτὲ μὲν τὸν ἀσθενῆ, ὡς νὰ τὸν ἠρώτα· πάσχεις πολύ; ποτὲ δὲ τοὺς περιεστῶτας, ὡς νὰ τοὺς ἔλεγε· πότε θὰ ἰατρευθῇ; Ἐνίοτε ὁ καλὸς ναύτης ἐξήπλωνε τὴν χεῖρά του ἐκτὸς τῆς κλίνης πρὸς τὸν γέροντα σύντροφόν του. Τότε ὁ κύων ἀνίστατο καὶ ἔλειχε τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου του, ἀναπέμπων μικροὺς στεναγμοὺς πλήρεις ἀγάπης καὶ ἀθυμίας. Ἀλλ' ὁ ἀσθενὴς ἀπέθανε μίαν ἡμέραν, καὶ ὁ κύων ἵστατο ὄρθιος, στηριγμένος εἰς τὴν ἄκραν τῆς κλίνης, παρατηρῶν τὸν νεκρὸν καὶ ἐπικαλούμενος ἐπὶ ματαίῳ, διὰ τῶν συνήθων μικρῶν ὑλακῶν του, λόγον φιλίας ἢ φιλοφροσύνης. Τὸν ἀπέσπασαν μετὰ βίας ἐκεῖθεν διὰ νὰ σαβανώσωσι τὸν νεκρόν· ἀλλ' ἐξηκολούθει βλέπων μὲ ἀνήσυχον βλέμμα τὴν ἐπικήδειον ἐργασίαν. Ὅταν ἀνεβίβασαν εἰς τὸ κατάστρωμα τὸν κύριόν του περιτυλιγμένον μὲ τὸ τελευταῖόν του ἔνδυμα, ὁ κύων νομίσας ὅτι ἤθελον νὰ τὸν ἀποχωρίσωσιν ἀπὸ τὸν κύριόν του, ἐρρίφθη κατὰ τῶν ναυτῶν καὶ τοὺς ἐδάγκανε. Μετὰ ταῦτα ἤρχισε νὰ περιέρχεται πέριξ τοῦ νεκροῦ, τὸν ὠσφραίνετο, τὸν ἐκτύπα μὲ τὸν πόδα του, ἀναπέμπων πάντοτε μικρὰν ὑλακήν· ἀλλ' ὅταν ἐδοκίμασε νὰ σχίσῃ τὴν νεκρικὴν σινδόνην, τὸν ἐμπόδισαν. Τότε, μεταξὺ τῶν ὑλακῶν τοῦ ἀθλίου ζώου καὶ τῆς βαθείας καὶ σιγηλῆς θλίψεως τοῦ πληρώματος, μετέφερον τὸ πτῶμα ἐπὶ τῶν παραβλημάτων, καὶ ἀναγνώσαντες ἐπ' αὐτοῦ τὴν συνήθη εὐχὴν, τὸ ἐναπέθεσαν εἰς τὸν ἀεικίνητον καὶ ἀχανῆ τάφον του.

Ἀλλ' ὁ Στοὺπ, ὄρθιος ἐπὶ τῶν ζωστήρων, ἐθεώρει τὴν τελετήν· ἅμα δὲ εἶδε τὸν νεκρὸν τοῦ κυρίου του προσεγγίζοντα τὴν θάλασσαν, ἄφησε φρικώδη ὀλολυγμὸν, ἐπέταξε πρὸς αὐτὸν, προσεκολλήθη μὲ τοὺς τέσσαράς του πόδας εἰς τὸ σουδάριον, καὶ, μὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνας τῶν ναυτῶν, ἔγειναν ἄφαντοι ἀμφότεροι. Τὸ πλοῖον ἔσχιζε τὴν θάλασσαν μὲ ταχύτητα·

ἀλλ' εἶδον μακρόθεν τὸ ἄθλιον ζῶον ἐπανελθὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀνυψῶσαν τὴν κεφαλὴν καὶ σκαλίζον τὸν κύριόν του, βυθισθὲν ἐκ νέου καὶ πάλιν ἀναβάν ... Ἤκουσαν ὁλολυγὴν μακρὰν καὶ ὀδυνηράν .... καὶ μετ' ὀλίγον δὲν ἤκουσαν ... δὲν εἶδον τίποτε, καὶ τὸ πλήρωμα ὅλον, τὸ ὁποῖον παρεζάθη ἐν θλιβερᾷ σιωπῇ εἰς τὴν διπλῆν αὐτὴν νεκρικὴν σκηνὴν, ἠπόρει τίνα νὰ κλαύσῃ πλειότερον, τὸν κύνα ἢ τὸν ναύτην.

Εἶδον πολλάκις εἰς Τουλὸν κύνα τινὰ ἐπινήϊον, ἔχοντα χαρακτῆρα ὀλιγώτερον μὲν ἡρωϊκὸν ἀπὸ τὸν τοῦ Στοὺπ, οὐχ ἧττον ὅμως περίεργον. Εἶναι κύων ἀπόστρατος, ἀποσυρθεὶς πρὸ ἐτῶν τῆς ὑπηρεσίας, κατοικῶν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τουλὸν ὡς εἰς κατάστημα ἀπομάχων καὶ ἐκ τῶν δημοσίων τρεφόμενος. Περιπατεῖ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἐπὶ τῆς προκυμαίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν παλαιῶν του φίλων, ἀπὸ τοῦτον μὲν λακτιζόμενος, ἀπ' ἐκεῖνον δὲ φιλοφρονούμενος, καὶ ἀπὸ ἄλλον δεχόμενος ἄρτου τεμάχιον. Παρατηρεῖ τὰ ἐλλιμενίζοντα καὶ τ' ἀπαίροντα πλοῖα μὲ τὸ πρᾶον καὶ τὸ ἀμέμπτον ἦθος τῶν ἀργῶν ἢ τῶν λιμεναρχῶν τῶν ἐπιτηρούντων τὴν ὑπηρεσίαν των. Τὴν μεσημβρίαν (δὲν λανθάνεται πώποτε οὔτε κατὰ λεπτὸν αἱ ἀσχολίαι του καὶ αἱ ὧραί του εἶναι κανονισμέναι καὶ τακτικαὶ ὡς γέροντος ἀγάμου) ἔρχεται εἰς τὴν ἀκτὴν, ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νηχόμενος φθάνει εἰς τὸ παιδευτικὸν δίκροτον διὰ νὰ συγγευθῇ μετὰ τῶν δοκίμων. Τὸ τρυβλίον του παρατίθεται πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ποτὲ δὲν ἐτέθη ἀνωφελῶς. Ἀφοῦ ὁ εὐτυχὴς ἀπόστρατος γευθῇ ἀφθόνως, ἐπιστρέφει εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ ἀρχίζει τοὺς εἰρηνικοὺς περιπάτους του. Ἅμα δὲ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως, (ὁ γέρων συνταξιοῦχος συνηθίζει ν' ἀποσύρεται, φρονίμως ποιῶν, ἐνωρὶς) βαδίζει βραδέως, μὲ ὦτα καὶ μὲ κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν, πρὸς τὴν πόλιν. Τὴν διαπερᾷ καθ' ὅλον της τὸ μῆκος, καὶ πηγαίνει νὰ δειπνήσῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ ὁμοῦ μὲ τοὺς φίλους του ναύτας εἰς τοῦ λιμένος τὴν ἄλλην ἄκραν. Καὶ καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβάνει τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ζῆν! Ἐγνώρισέ τις ποτὲ πλούσιον διάγοντα εἰρηνικωτέραν, μακαριστωτέραν καὶ τακτικωτέραν ζωήν;

Ξ. Μ.

Ο ΥΠΟΚΟΜΗΣ
ΤΗΣ ΒΡΑΖΕΛΟΝΝΗΣ.
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΝΕΩΤΑΤΟΝ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδιον ΚΕ'.)

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Α.
ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ.

Δὲν εἶχεν ἀκόμη ὁ Ἀρτανιὰν πατήσει τὰς τελευταίας βαθμίδας τῆς κλίμακος ὅταν ὁ βασιλεὺς ἔκραξε τὸν αὐλικόν του.

— Ἔχω κάπου νὰ σὲ στείλω, κύριε, τοῦ εἶπε.

— Ὁρισμός σου, Μεγαλειότατε.

— Περίμενε λοιπόν.

Ὁ νέος βασιλεὺς ἄρχισε τότε νὰ γράφῃ τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν, ἥτις τὸν ἔκαμε πολλάκις ν' ἀναστενάξῃ, μολονότι συγχρόνως ἄλλο τι αἴσθημα, ὁμοιάζον αἴσθημα θριάμβου, ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

« Κύριε καρδινάλιε,

« Χρεωστῶ εἰς τὰς συμβουλάς σου, καὶ πρὸ πάν-
» των εἰς τὴν σταθερότητά σου, ὅτι ἐνίκησα καὶ
» κατεδάμασα ἀδυναμίαν ἀναξίαν βασιλέως. Ἀφοῦ
» τόσον ἐπιτηδείως διέθεσες τὰ περὶ ἐμοῦ, ἔπρεπεν,
» εὐγνωμοσύνης χάριν, νὰ μὴ καταστρέψω ὁ ἴδιος
» τὸ ἔργον σου. Ἐνόησα ὅτι εἶχα ἄδικον νὰ θέλω
» νὰ παρεκκλίνω τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μου ἀπὸ τὴν
» γραμμὴν τὴν ὁποίαν τῆς ἐχάραξες. Βεβαίως θὰ
» ἦτον δυστύχημα διὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ δυστύ-
» χημα διὰ τὴν οἰκογένειάν μου, ἂν ἐγεννᾶτο διαφω-
» νία μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ μου.

« Τοῦτο ὅμως χωρὶς ἄλλο θὰ συνέβαινεν ἂν ἐπέ-
» μενα νὰ νυμφευθῶ τὴν ἀνεψιάν σου. Τὸ ἐννοῶ
» κάλλιστα, διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ ἐναντ-
» τιωθῶ ποσῶς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς εἱμαρμένης
» μου. Εἶμαι λοιπὸν ἕτοιμος νὰ νυμφευθῶ τὴν βασι-
» λόπαιδα Μαρίαν Θερησίαν τῆς Ἱσπανίας, καὶ ἠμπο-
» ρεῖς ἀπὸ τοῦδε νὰ προσδιορίσῃς τὴν ἔναρξιν τῶν
» διαπραγματεύσεων.

«Ὁ ὑπεραγαπῶν σε

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.»

Ὁ βασιλεὺς ἀνέγνωσεν ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἔπειτα τὴν ἐσφράγισεν ὁ ἴδιος.

— Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τὸν κύριον καρδινάλιον, εἶπεν.

Ὁ αὐλικὸς ἀνεχώρησεν. Εἰς τὴν θύραν τοῦ Μαζαρίνου ἀπήντησε τὸν Βερνουῖνον περιμένοντα ἀνυπομόνως.

— Καὶ λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ θαλαμηπόλος τοῦ ὑπουργοῦ.

— Κύριε, εἶπεν ὁ αὐλικὸς, ἰδοὺ ἐπιστολὴ διὰ τὴν Ἐξοχότητά Του.

— Ἐπιστολή! Ἀ! τὴν ἐπεριμέναμεν μετὰ τὸ σημερινὸν μικρὸν ταξείδιον.

— Ἀ! ἠξεύρατε ὅτι ἡ Μεγαλειότης Του ...

— Ὡς πρωθυπουργοὶ, ἔχομεν χρέος νὰ τὰ ἠξεύρωμεν ὅλα. Καὶ ἡ Μεγαλειότης Του παρακαλεῖ, καθικετεύει, ὑποθέτω.

— Δὲν ἠξεύρω, πλὴν ἀνεστέναξε πολλάκις ἐνῷ ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν.

— Ναὶ, ναὶ, ναὶ, ἠξεύρομεν τί σημαίνουν ὅλα ταῦτα. Ἀναστενάζει κάνεις ἀπὸ εὐτυχίαν καθὼς καὶ ἀπὸ θλῖψιν, κύριε.

— Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐπιστρέφων δὲν ἔδειχνεν ὅτι ἦτον εὐτυχὴς, κύριε.

— Δὲν εἶδες καλά. Ἔπειτα, δὲν εἶδες τὸν βασιλέα πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του, διότι μόνος ὁ ὑπολοχαγὸς τῆς φρουρᾶς του τὸν συνώδευεν. Ἐγὼ ὅμως εἶχα τὸ τηλεσκόπιον τῆς Ἐξοχότητός Του, καὶ ἐκύτταζα ὅταν ἐκουράζετο. Ἔκλαιαν καὶ οἱ δύω, εἶμαι βέβαιος.

— Καὶ λοιπόν! ἀπὸ εὐτυχίαν καὶ τότε ἔκλαιον;

— Ὄχι, ἀλλ' ἀπὸ ἔρωτα, καὶ ὡρκίζοντο ὅρκους

φρουφερᾶς ἀγάπης, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμεῖ μεγάλως νὰ φυλάξῃ. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἀρχὴ ἐκτελέσεως.

— Καὶ τί φρονεῖ ἡ Ἐξοχότης Του περὶ τοῦ ἔρωτος τούτου, ὅστις διὰ κάνένα πλέον δὲν εἶναι μυστήριον;

Ὁ Βερνουῖνος, λαβὼν τὸν βραχίονα τοῦ πρέσβεως τοῦ Λουδοβίκου, καὶ ἀναβαίνων μετ' αὐτοῦ τὴν κλίμακα·

— Σοῦ τὸ λέγω μυστικὰ, εἶπε μὲ μισὴν φωνὴν, ἡ Ἐξοχότης Του θεωρεῖ ἄφευκτον τὴν ἐπιτυχίαν. Γνωρίζω ὅτι θὰ ἔχωμεν πόλεμον μὲ τὴν Ἱσπανίαν· πλὴν, πᾶ! ὁ πόλεμός τους εὐγενεῖς θὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ. Ἔπειτα, ἡ Ἐξοχότης Του θὰ προικίσῃ βασιλικῶς, καὶ ὑπερβασιλικῶς μάλιστα, τὴν ἀνεψιάν του. Θὰ ἔχωμεν ἄφθονα τὰ χρήματα, τὰς ἑορτὰς, τὰ συμπόσια· ὅλος ὁ κόσμος θὰ μείνῃ εὐχαριστημένος.

— Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; εἰς ἐμὲ φαίνεται, ἀπεκρίθη ὁ αὐλικὸς σείων τὴν κεφαλὴν, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν ἔχει τόσον βάρος, ὥστε νὰ τὰ περιέχῃ ὅλα αὐτά.

— Φίλε, ἀπεκρίθη ὁ Βερνουῖνος, ἐγὼ εἶμαι βέβαιος εἰς ὅ,τι σοῦ λέγω, ὁ κύριος Ἀρτανιὰν μοῦ τὰ διηγήθη ὅλα.

— Καλά! καὶ τί εἶπεν; ἂς ἰδοῦμεν.

— Τὸν ἐπλησίασα νὰ τὸν ἐρωτήσω νέα ἐκ μέρους τοῦ καρδιναλίου, χωρὶς νὰ φανερώσω τοὺς σκοπούς μας, ἐννοεῖται, διότι ὁ κύριος Ἀρτανιὰν ἔχει τοῦ διαβόλου τὴν ὀσμήν.

— «Φίλτατε κύριε Βερνουῖνε, μοῦ ἀπεκρίθη, ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐρωτευμένος μέχρι μανίας διὰ τὴν κυρίαν Μαντσίνη. Τοῦτο μόνον ἠμπορῶ νὰ σοῦ εἰπῶ.»

— Αἴ! τὸν ἠρώτησα, ἕως αὐτὸν τὸν βαθμὸν λοιπὸν τὸν πιστεύεις ἱκανὸν ν' ἀνατρέψῃ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐξοχότητός Του;

— Ἀ! μὴ μ' ἐρωτᾶς, πιστεύω τὸν βασιλέα ἱκανὸν ὅλα νὰ τὰ κάμῃ.—Ἔχει τὴν κεφαλὴν σιδηρᾶν, καὶ ὅ,τι θέλει, τὸ θέλει καθὼς πρέπει. Ἂν τοῦ ἐμβῇκεν εἰς τὰ μυελὰ νὰ νυμφευθῇ τὴν κυρίαν Μαντσίνη, θὰ τὴν νυμφευθῇ.»

Αὐτὰ μοῦ εἶπε καὶ μὲ ἄφησε καὶ ἐπῆγεν εἰς τὰ ἱπποστάσια, ἔλαβεν ἕνα τῶν ἵππων, τὸν ἔστρωσεν ὁ ἴδιος, ἐπήδησεν ἐπάνω, καὶ ἀνεχώρησεν ὡς νὰ τὸν ἐσήκονεν ὁ διάβολος.

— Εἰς τρόπον ὥστε πιστεύεις ...;

— Πιστεύω ὅτι ὁ κύριος ὑπολοχαγὸς τῆς φρουρᾶς ἤξευρε περισσότερα παρ' ὅσα ἤθελε νὰ εἰπῇ.

— Ὥστε, κατὰ τὴν γνώμην σου, ὁ κύριος Ἀρτανιὰν ...

— Τρέχει, καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, νὰ φθάσῃ τὰς ἐξορίστους, προσπαθῶν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ βασιλικοῦ ἔρωτος.

Ταῦτα λαλοῦντες, οἱ δύω φίλοι ἔφθασαν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῆς Ἐξοχότητός Του. Ἡ Ἐξοχότης Του δὲν εἶχε πλέον ῥευματικὰ, ἀλλ' ἐπεριπάτει ἀνυπομόνως εἰς τὸν κοιτῶνά του, ἀκροαζόμενος εἰς τὰς θύρας καὶ κυττάζων ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Ὁ Βερνουῖνος ἐμβῆκεν ἀκολουθοῦντος τοῦ αὐλικοῦ, ὅστις εἶχε διαταγὴν ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὰς ἰδίας χεῖρας τῆς Ἐξοχότητός Του. Ὁ Μαζαρῖνος ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν, ἀλλὰ, πρὶν τὴν ἀνοίξῃ, ἐμειδίασε μειδίαμα ἀμφίβολον, τὸ ὁποῖον ἦτον τρόπος ἐπιτήδειος νὰ κρύψῃ τὴν μέλλουσαν ταραχήν του ὁποιαδήποτε θὰ ἦτον. Καὶ οὕτως, ὁποιανδήποτε ἐντύπωσιν τοῦ ἐπροξένησεν ἡ ἐπιστολὴ, κάνὲν ἴχνος τῆς ἐντυπώσεως ταύτης δὲν ἐφάνη εἰς τὸ πρόσωπόν του.

— Καλὰ λοιπόν! εἶπεν ἀφοῦ ἀνέγνωσε καὶ ἐξανανέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν, θαυμάσια, κύριε· εἰπὲ τοῦ βασιλέως ὅτι τὸν εὐχαριστῶ διὰ τὴν ὑπακοήν του εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς βασιλομήτορος, καὶ ὅτι θὰ μεταχειρισθῶ ὅλα τὰ μέσα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς θελήσεώς του.

Ὁ αὐλικὸς ἐξῆλθε. Μόλις δ' ἐκλείσθη ἡ θύρα, ὁ καρδινάλιος, ὅστις ἔμπροσθεν τοῦ Βερνουῖνου δὲν εἶχεν ἀνάγκην προσωπίδος, ἀφήρεσε τὴν σκεπάσασαν προσωρινῶς τὸ πρόσωπόν του, καὶ, σκυθρωπάζων μεγάλως, εἶπε·

— Κράξε τὸν κύριον Βριέν.

Ὁ γραμματεὺς ἐμβῆκε μετὰ πέντε λεπτά.

— Κύριε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Μαζαρῖνος, ἔκαμα μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν μοναρχίαν, τὴν μεγαλητέραν παρ' ὅσας ποτὲ εἰς αὐτὴν ἔκαμα. Φέρε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἥτις τὸ μαρτυρεῖ, εἰς τὴν Αὐτῆς Μεγαλειότητα τὴν βασιλομήτορα, καὶ, ὅταν σοῦ τὴν ἐπιστρέψῃ, βάλε την εἰς τὴν θυρίδα Β, ἥτις εἶναι πλήρης ἐπισήμων πράξεων καὶ ἄλλων ἐγγράφων τῆς ὑπηρεσίας μου.

Ὁ Βριὲν ἀνεχώρησε, καὶ, ἐπειδὴ ἡ περίεργος αὕτη ἐπιστολὴ ἦτον ἀσφράγιστος, δὲν ἠμέλησε νὰ τὴν ἀναγνώσῃ καθ' ὁδόν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Βερνουῖνος, ὅστις τὰ εἶχε καλὰ μὲ ὅλους, ἐπλησίασε πολὺ τὸν γραμματέα ὥστε νὰ δυνηθῇ καὶ αὐτὸς ν' ἀναγνώσῃ ὑπεράνω τῶν ὤμων του. Ἡ εἴδησις λοιπὸν διεδόθη εἰς τὸ φρούριον μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥστε ὁ Μαζαρῖνος ἐφοβήθη κατ' ἀρχὰς μήπως φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς βασιλίσσης, πρὶν τῆς δώσῃ ὁ κύριος Βριὲν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἐδόθησαν ὅλαι αἱ διαταγαὶ τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ, ὅταν ὁ κύριος Κονδὲ ἐπῆγε νὰ χαιρετήσῃ τὸν βασιλέα ὡς τότε δῆθεν ἐξυπνήσαντα, ἔγραψεν εἰς τὸ δρομολόγιόν του τὴν πόλιν Πουατιὲ ὡς τόπον διαμονῆς καὶ ἀναπαύσεως διὰ τὰς Μεγαλειότητάς Των.

Οὕτω διελύετο εἰς ὀλίγας στιγμὰς ῥαδιουργία ἀπασχολήσασα ὑποκρύφως ὅλους τοὺς διπλωματικοὺς τῆς Εὐρώπης. Τὸ μόνον ὅμως αὐτῆς καθαρὸν καὶ ἀφιλονείκητον ἀποτέλεσμα ἦτον ὅτι δυστυχής τις ὑπολοχαγὸς τῶν δορυφόρων ἔχασε τὸν βαθμόν του καὶ τὴν τύχην του. Εἶναι ἀληθὲς μολαταῦτα ὅτι ἀντ' αὐτῶν ἐκέρδαινε τὴν ἐλευθερίαν του.

Θὰ μάθωμεν ἐντὸς ὀλίγου πῶς ὠφελήθη ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν του ταύτην ὁ κύριος Ἀρτανιάν. Κατὰ τὸ παρὸν, ἂν μᾶς τὸ συγχωρῇ ὁ ἀναγνώστης, πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Μεδικῶν, ὅπου ἐν τῶν παραθύρων ἀνοίγετο τὴν αὐτὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐδίδοντο εἰς τὸ φρούριον αἱ διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως διαταγαί.

Τὸ ἀνοιγόμενον τοῦτο παράθυρον ἦτον ἑνὸς τῶν δωματίων τοῦ Καρόλου. Ὁ δυστυχὴς οὗτος βασιλεὺς ἐπέρασε τὴν νύκτα συλλογιζόμενος, τὴν κεφαλὴν ἔχων εἰς τὰς δύω του χεῖρας, καὶ τοὺς ἀγκῶνας

εἰς τὴν τράπεζαν, ἐνῷ ὁ Παρρὺ, ἀσθενὴς καὶ γέρων, εἶχεν ἀποκοιμηθῆ εἰς τὴν γωνίαν, κουρασμένος ὢν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα. Παράδοξος τῷ ὄντι ἡ εἰμαρμένη τοῦ πιστοῦ τούτου ὑπηρέτου, βλέποντος ἀρχίζουσαν ἐκ νέου, διὰ τὴν δευτέραν γενεὰν, τὴν φρικώδη σειρὰν τῶν δυστυχημάτων τῆς πρώτης. Ὅταν ὁ Β' Κάρολος ἐσυλλογίσθη καλὰ ὁποίαν ἔπαθε νέαν ἀποτυχίαν, ὅταν ἐνόησε καλὰ τὴν πλήρη ἀπομόνωσιν εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσε βλέπων νὰ φεύγῃ ὀπίσω του ἡ νέα του ἐλπὶς, ἐκυριεύθη ὡς ἀπὸ σκοτοδίνην, καὶ ἔπεσε τ' ἀνάσκελα εἰς τὸ μέγα θρονίον, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁποίου εἶχε καθήσει.

Τότε ὁ πανάγαθος Θεὸς εὐσπλαγχνίσθη τὸν δυστυχῆ τοῦτον ἡγεμόνα, καὶ τοῦ ἔστειλε τὸν ὕπνον, τὸν ἀθῶον ἀδελφὸν τοῦ θανάτου. Ἐξύπνησε λοιπὸν μόνον περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ὅταν δηλαδὴ ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ἤδη εἰς τὸν κοιτῶνά του, καὶ ὁ Παρρὺ ἀκίνητος, διότι ἐφοβεῖτο μὴ τὸν ἐξυπνήσῃ, ἔβλεπε μὲ βαθεῖάν του θλίψιν τὰ ὄμματα τοῦ νέου τούτου κατακόκκινα ἤδη ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ τὰ μόγουλά του κατακίτρινα ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ τὴν κακοπάθειαν.

Τέλος πάντων ὁ κρότος ὀγκωδῶν ἁμαξῶν κατερχομένων πρὸς τὸν Λουὰρ ἐξύπνισε τὸν Κάρολον. Ἐσηκώθη, ἐκύτταξεν ὀλόγυρά του ὡς ἄνθρωπος ὅστις ὅλα τὰ ἐλησμόνησεν, εἶδε τὸν Παρρὺ, τοῦ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα, καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ θεωρήσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ξενοδόχου Κροπόλ. Ὁ Κροπὸλ, βιασθεὶς νὰ κανονίσῃ τοὺς λογαριασμούς του μὲ τὸν Παρρὺ, ἐφέρθη, ἂς τὸ ὁμολογήσωμεν, ὡς ἄνθρωπος τίμιος· ἔκαμε μόνον τὴν συνήθη του παρατήρησιν, ὅτι δηλαδὴ οἱ δύω περιηγηταὶ δὲν ἔτρωγαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὸν ἔβλαπτε διὰ δύω λόγους, πρῶτον ὅτι ἐπεριφρονεῖτο τὸ μαγειρεῖόν του, καὶ δεύτερον ὅτι ἐβιάζετο νὰ ζητήσῃ τὴν τιμὴν γεύματος τὸ ὁποῖον δὲν ἐχρησίμευσε καὶ μολαταῦτα ἐζωδεύθη. Ὁ Παρρὺ δὲν εἶχέ τι νὰ εἰπῇ εἰς τοῦτο καὶ ἐπλήρωσεν.

— Ἐλπίζω, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι οἱ ἵπποι μου δὲν ἔπαθαν τὸ ἴδιον. Εἰς τὸν λογαριασμόν σου δὲν βλέπω ὅτι ἔραγαν, καὶ θὰ ἦτον δυστύχημα εἰς περιηγητὰς οἵτινες, ὡς ἡμεῖς, ἔχουν μακρὸν δρόμον νὰ κάμουν, νὰ εὕρουν ἀδυνατισμένους τοὺς ἵππους των.

Ἀλλ' ὁ Κροπὸλ τὸν δισταγμὸν τοῦτον ἀκούσας, ἀνέλαβε τὸ μεγαλοπρεπὲς ἦθός του, καὶ ἀπεκρίθη ὅτι ἡ φάτνη τοῦ Μεδικείου ξενοδοχείου δὲν ἦτον ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ ἑστιατόριόν του φιλόξενος.

Ἵππευσε λοιπὸν ὁ βασιλεύς. Ὁ γηραιὸς ὑπηρέτης του ἔπραξε τὸ αὐτὸ, καὶ οἱ δύω ἐπῆραν τὸν δρόμον τῶν Παρισίων, χωρὶς σχεδὸν ν' ἀπαντήσουν ψυχὴν καθ' ὁδὸν εἰς τὰς ἀγυιὰς καὶ εἰς τὰ προάστεια τῆς πόλεως.

Σκληροτάτη ἦτον ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως τούτου, διότι ἦτον νέα ἐξορία. Οἱ δυστυχεῖς βόσκονται ἀπὸ τὰς μικροτέρας ἐλπίδας, καθὼς οἱ εὐτυχεῖς ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας εὐτυχίας· καὶ ὅταν βιάζωνται ν' ἀφήσουν τὸν τόπον ὅπου ἡ ἐλπὶς αὐτὴ ἐγλύκανε τὰς καρδίας των, αἰσθάνονται τὸν θανατηφόρον ἐκεῖνον πόνον, τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται ὁ ἐξόριστος ὅταν ἐμβαίνῃ εἰς τὸ πλοῖον τῆς ἐξορίας του. — Προέρχεται βεβαίως τοῦτο, διότι εἰς τὴν τοσάκις ἄλλοτε πληγωθεῖσαν καρδίαν, ἐπαισθητὸν γίνεται καὶ τὸ παραμικρὸν κέντημα· διότι ὁ τοιοῦτος θεωρεῖ ὡς ἀγαθὸν τὴν προσωρινὴν τοῦ κακοῦ ἔλλειψιν, ἥτις εἶναι ἁπλῆ τοῦ πόνου ἀπομάκρυνσις· διότι τέλος πάντων εἰς τὰ τρομερώτερα δυστυχήματα ὁ Θεὸς ἔρριψε τὴν ἐλπίδα, καθὼς τὴν σταγόνα ἐκείνην τοῦ ὕδατος, τὴν ὁποίαν ὁ ἄσπλαγχνος πλούσιος ἐζήτει ἀπὸ τὸν Λάζαρον εἰς τὸν ἅδην.

Ἦλθε στιγμὴ μάλιστα, καθ' ἣν ἡ ἐλπὶς τοῦ Β' Καρόλου ἦτον κάτι περισσότερον τῆς στιγμαίας χαρᾶς. Ἡ στιγμὴ αὕτη ἦτον ὅταν εἶδε νὰ τὸν ὑποδεχθῇ φιλικῶς ὁ ἀδελφός του Λουδοβῖκος. Τότε ἡ ἐλπὶς ἐκείνη ἔλαβε σῶμα καὶ ἔγεινε πρᾶγμα· ἔπειτα, διαμιᾶς ἡ ἄρνησις τοῦ Μαζαρίνου μετέβαλε τὸ πλαστὸν τοῦτο πρᾶγμα εἰς ὄνειρον. Ἡ ὑπόσχεσις τοῦ ΙΔ' Λουδοβίκου, ἀμέσως ἀθετηθεῖσα, ἦτον ἄρα χλευασμός. Χλευασμὸς καθὼς τὸ στέμμα του, καθὼς τὸ σκῆπτρόν του, καθὼς οἱ φίλοι του, καθὼς ὅλα ὅσα ἐπεριστοίχισαν τὴν βασιλικήν του νηπιότητα, καὶ ἐγκατέλιπαν τὴν ἐξόριστον νεότητά του. Χλευασμός! ὅλα ἦσαν χλευασμὸς διὰ τὸν Β' Κάρολον, ἐκτὸς τῆς ψυχρᾶς καὶ μαύρης ἀναπαύσεως τὴν ὁποίαν τοῦ ὑπέσχετο ὁ θάνατος.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἰδέαι τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως, ὅταν, ἐξαπλωμένος ἐπὶ τοῦ ἵππου του, τοῦ ὁποίου ἐγκατέλειπε τὰς ἡνίας, ἐπεριπάτει ὑπὸ τὸν θερμὸν καὶ γλυκὺν ἥλιον τοῦ μαΐου, τὸν ὁποῖον ἡ σκυθρωπὴ μισανθρωπία τοῦ ἐξορίστου ἔβλεπεν ὡς τελευταίαν ὕβριν τῆς δυστυχίας του.

B.

REMEMBER (ΕΝΘΥΜΗΣΟΥ).

Ἱππεὺς, διερχόμενος δρομαῖος τὴν ὁδὸν, καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὴν πόλιν Βλουᾶ τὴν ὁποίαν πρὸ ἡμισείας σχεδὸν ὥρας εἶχεν ἀφήσει, ἐπροσπέρασεν ἔμπροσθεν τῶν δύω περιηγητῶν, καὶ, μολονότι ἦτον βιαστικὸς, ὅταν ἦλθε πλησίον, ἔβγαλε τὸν πῖλόν του.

Ὁ βασιλεὺς μόλις ἐπρόσεξεν εἰς τὸν νέον τοῦτον, διότι ὁ ἱππεὺς ἦτον νέος εἰκοσιτεσσάρων ἢ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, καὶ, στρέφων πολλάκις τὴν κεφαλὴν, ἔκαμνε φιλικὰ νεύματα πρὸς ἄνθρωπον ἄλλον ὅστις ἕστεκεν ὀρθὸς ἔμπροσθεν πύλης κιγκλιδωτῆς ὡραίας τινὸς οἰκίας λευκῆς καὶ ἐρυθρᾶς, δηλαδὴ μὲ πλίνθους καὶ μὲ λίθους, σκεπασμένης μὲ πλάκας, καὶ οὔσης εἰς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ βασιλέως.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, γέρων μεγαλόσωμος καὶ ἰσχνὸς, μὲ λευκὰς τρίχας,—ὁ λόγος εἶναι περὶ τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἕστεκε πλησίον τῆς κιγκλιδωτῆς πύλης, — ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀπεκρίνετο εἰς τὰ νεύματα τοῦ νέου μὲ νεύματα ἄλλα ἀποχαιρετήσεως, τόσον τρυφερὰ, ὥστε ἔλεγες ὅτι ὁ γέρων ἦτον πατὴρ τοῦ νέου. Ὁ νέος τέλος πάντων ἔγεινεν ἄφαντος εἰς τὸ πρῶτον γύρισμα τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν ἐπεριστοίχιζαν ὡραῖαι δένδρα, καὶ ὁ γέρων ἡτοιμάζετο νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅταν οἱ δύω περιηγηταὶ, φθάσαντες ἀντικρὺ τῶν κιγκλίδων, ἐπέσυραν τὴν προσοχήν του.

Ὁ βασιλεὺς εἶπαμεν ὅτι ἐπεριπάτει μὲ τὴν κεφαλὴν σκυπτὴν, μὲ τὰς χεῖρας κρεμασπὰς, ἀφίνων τὸν ἵππον του νὰ περιπατῇ ἀργὰ καὶ κατ' ἀρέσκειαν· ἐνῷ ὁ Παρρὺ, ὀπίσω του, θέλων νὰ αἰσθανθῇ καλήτερα τὴν

χλιαρὰν ἐπιφροὴν τοῦ ἡλίου, εἶχεν ἐβγάλει τὸν πῖλόν του, καὶ ἔστρεφε τὰ βλέμματά του δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ. Οἱ ὀφθαλμοί του τότε ἀπηντήθησαν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πλησίον τῆς κιγκλιδωτῆς πύλης γέροντος, ὅστις, ὡς νὰ τὸν προσέβαλε παράδοξον θέαμα, ἐκραύγασε δυνατὰ καὶ ἐπροχώρησεν ὀλίγον πρὸς τοὺς δύω περιηγητάς.

Ἀπὸ τὸν Παρρὺ τὰ βλέμματά του διευθύνθησαν ἀμέσως εἰς τὸν βασιλέα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ προσηλώθησαν ὀλίγας στιγμάς. Ἡ ἐξέτασις αὕτη, ἂν καὶ ταχεῖα, κατωπτρίσθη πάραυτα εἰς τρόπον ἐπαισθητὸν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ μεγαλοσώμου γέροντος· διότι μόλις ἀνεγνώρισε τὸν νεώτερον τῶν δύω περιηγητῶν, καὶ λέγομεν ἀνεγνώρισε, διότι μόνον ἡ θετικὴ ἀναγνώρισις ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ παρόμοιον κίνημα· μόλις, λέγομεν, ἀνεγνώρισε τὸν νεώτερον τῶν δύω περιηγητῶν, ἤνωσε κατὰ πρῶτον τὰς χεῖρας μὲ εὐλαβῆ ἔκπληξιν, καὶ, ἐβγάζων τὸν πῖλον ἀπὸ τὴν κεφαλήν του, ἐπροσκύνησε τόσον ὑποκλινῶς ὥστε ἔλεγες ὅτι ἐγονάτιζεν.

Ἡ προσκύνησις αὕτη, ὅσον συλλογισμένος καὶ σύννους ἦτον ὁ βασιλεὺς, εἵλκυσεν εἰς τὴν στιγμὴν τὴν προσοχήν του.

Ὁ Κάρολος λοιπὸν, κρατῶν τον ἵππον του καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν Παρρὺ, εἶπε·

— Καλέ! Παρρὺ, ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅστις μὲ χαιρετᾷ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Μήπως τάχα μὲ γνωρίζει;

Ὁ Παρρὺ, πλήρης ταραχῆς καὶ κατακίτρινος, εἶχεν ἤδη σπρώξει τὸν ἵππον του πρὸς τὸ μέρος τῆς οἰκίας.

— Ἀ! βασιλεῦ, εἶπε σταθεὶς αἰφνιδίως πέντε ἢ ἓξ βήματα μακρὰν τοῦ γέροντος, ὅστις ἔμενε πάντοτε γονατιστός· βασιλεῦ, μὲ βλέπεις κυριευμένον ἀπὸ ἔκπληξιν, διότι μοῦ φαίνεται ὅτι γνωρίζω τὸν καλὸν τοῦτον ἄνθρωπον. Ἀ! ναί! εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος. Συγχωρεῖς, Μεγαλειότατε, νὰ τοῦ λαλήσω;

— Ἀναμφιβόλως.

— Σὺ λοιπὸν εἶσαι, κύριε Γριμώ; ἠρώτησεν ὁ Παρρύ.

— Ναὶ, ἐγὼ, εἶπε καὶ ἀνωρθώθη ὁ μεγαλόσωμος γέρων, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλῃ ποσῶς τὸ εὐλαβὲς τῆς στάσεώς του.

— Βασιλεῦ, εἶπε τότε ὁ Παρρὺ, δὲν ἠπατήθην, ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ ὑπηρέτης τοῦ κόμητος τῆς Φέρας, καὶ ὁ κόμης τῆς Φέρας, ἂν ἐνθυμῆσαι, εἶναι ὁ ἀξιότιμος ἐκεῖνος ἄρχων, περὶ τοῦ ὁποίου τοσαῦτα καὶ τοσάκις ἐλάλησα πρὸς τὴν Μεγαλειότητά Σου, ὥστε ἡ μνήμη του πρέπει νὰ ἔμεινεν ὄχι μόνον εἰς τὸν νοῦν σου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου.

— Ὁ παρευρεθεὶς εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βασιλέως πατρός μου; ἠρώτησεν ὁ Κάρολος.

Καὶ ἀνεσκίρτησε καταφανῶς ἐνθυμηθεὶς τοῦτο.

— Ὁ ἴδιος, βασιλεῦ.

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ Κάρολος.

Ἔπειτα, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γριμώ, τοῦ ὁποίου οἱ ζωηροὶ καὶ νοήμονες ὀφθαλμοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐζήτουν νὰ μαντεύσουν τὸν στοχασμόν του, ἠρώτησεν αὐτόν·

— Μήπως, φίλε μου, ὁ κύριος κόμης τῆς Φέρας, ὁ κύριός σου, κατοικεῖ ἐδῶ πλησίον;

— Ἐκεῖ, ἀπεκρίθη ὁ Γριμὼ, δείχνων μὲ τὸν βραχίονα τεντωμένον πρὸς τὰ ὀπίσω τὰς κιγκλίδας τῆς λευκῆς καὶ ἐρυθρᾶς οἰκίας.

— Καὶ εἶναι τώρα εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ κύριος κόμης τῆς Φέρας;

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ κήπου, ὑπὸ τὰς καστανέας.

— Παρρὺ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, δὲν θέλω νὰ παραβλέψω τὴν πολύτιμον ταύτην δι' ἐμὲ εὐκαιρίαν, νὰ εὐχαριστήσω τὸν εὐγενῆ τοῦτον, ὅστις ἔδειξε πρὸς τὸν οἰκόν μας τοιοῦτο δεῖγμα ὡραῖον ἀφοσιώσεως καὶ γενναιότητος. Κράτει τὸν ἵππον μου, φίλε μου, σὲ παρακαλῶ.

Καὶ, ῥίπτων τὰς ἡνίας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Γριμὼ, ὁ βασιλεὺς ἐμβῆκε μόνος εἰς τοῦ Ἄθωνος, ὡς ὅμοιος εἰς ὁμοίου του. Ἀρκετὴ ἦτον νὰ τὸν ὁδηγήσῃ ἡ σύντονος ἐκείνη ἐξήγησις τοῦ Γριμώ· — Εἰς τὸ τέλος τοῦ κήπου ὑπὸ τὰς καστανέας.—Ἄφησε λοιπὸν τὴν οἰκίαν ἀριστερὰ, καὶ ἐπῆγε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν δειχθεῖσαν δενδροστοιχίαν. Τὸ πρᾶγμα ἦτον εὔκολον, διότι αἱ κορυφαὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων δένδρων, σκεπασμένων ἤδη ἀπὸ φύλλα καὶ ἀπὸ ἄνθη, ὑπερέβαιναν τὰς κορυφὰς ὅλων τῶν λοιπῶν.

Φθάσας εἰς τοὺς ἐναλλὰξ φωτεινοὺς καὶ σκοτεινοὺς ἐκείνους ῥόμβους, τοὺς ποικίλλοντας τὸ ὑπὸ τὴν δενδροστοιχίαν ἔδαφος, κατὰ τὰς ὀρέξεις τῆς ἀλλοῦ μὲν πυκνοτέρας, ἀλλοῦ δὲ ἀραιοτέρας καμάρας των, ὁ νέος βασιλεὺς εἶδεν ἄνδρα εὐγενῆ περιπατοῦντα, ὀπίσω κρατοῦντα τὰς χεῖρας, καὶ, ὡς ἐφαίνετο, βυθισμένον εἰς ἡσύχους διαλογισμούς. Ἀναμφιβόλως εἶχε συχνάκις ἐρωτήσει καὶ μάθει ποίας λογῆς ἦτον ὁ εὐγενὴς οὗτος, διότι, χωρὶς ποσῶς νὰ διστάξῃ, Κάρολος ὁ Β' ἐπῆγε κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν. Τὸν κτύπον τῶν βημάτων ἀκούσας, ὁ κόμης τῆς Φέρας ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ βλέπων ἀπέναντι ἄνδρα ἄγνωστον μὲν, ἀλλ' εὐγενῆ καὶ ἀξιοπρεπῆ κατὰ τὴν μορφὴν, διευθυνόμενον πρὸς αὐτὸν, ἔβγαλε τὸν πῖλόν του καὶ τὸν ἐπερίμενεν. Ὅταν ἦτον ὀλίγα βήματα μακρὰν, καὶ ὁ Β' Κάρολος ἔβγαλε τὸν πῖλόν του· ἔπειτα, ὡς ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἄφωνον ἐρώτησιν τοῦ κόμητος, εἶπε·

— Κύριε κόμη, ἔρχομαι νὰ ἐκπληρώσω πλησίον σου ἱερὸν χρέος· ἐπιθυμῶ πρὸ πολλοῦ νὰ σοῦ προσφέρω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου. Εἶμαι Κάρολος ὁ Β', υἱὸς Καρόλου τοῦ Στουάρτου, τοῦ βασιλεύσαντος εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἀποθανόντος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

Τὸ ἔνδοξον τοῦτο ὄνομα ἀκούσας, ὁ Ἄθως ἠσθάνθη τι ὡς ῥῖγος διερχόμενον τὰς φλέβας του· ἀλλὰ, βλέπων τὸν νέον ἐκεῖνον βασιλέα ὀρθὸν, ἀσκεπῆ ἔμπροσθέν του, καὶ τείνοντα πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα, ἠσθάνθη καὶ δύω δάκρυα θολόνοντα πρὸς καιρὸν τὸ διαυγὲς κυανοῦν χρῶμα τῶν ὡραίων του ὀφθαλμῶν.

Ἔσκυψε λοιπὸν μὲ σέβας πολύ· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, λαβὼν τὴν χεῖρά του, εἶπε·

— Βλέπεις πόσον εἶμαι δυστυχὴς, κύριε κόμη· ἐχρειάσθη νὰ δοθῇ περίστασις τυχαία νὰ ἔλθω εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ἀλλοίμονον! Δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχω

πλησίον μου τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ καὶ τιμῶ, καὶ ὄχι νὰ καταντήσω νὰ φυλάττω μόνον τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ τὰ ὀνόματά των εἰς τὴν μνήμην μου, τόσον ὥστε, χωρὶς τὸν ὑπηρέτην σου, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ὁ ἐδικός μου, νὰ διαβῶ ἀπὸ τὴν θύραν τῆς οἰκίας σου ὡς ἀπὸ τὴν θύραν ξένης οἰκίας;

— Ἀληθινά, εἶπεν ὁ Ἄθως ἀποκρινόμενος διὰ τοῦ λόγου μὲν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς φράσεως τοῦ βασιλέως, διὰ προσκυνήσεως δὲ εἰς τὸ δεύτερον· ἀληθινά· ἡ Μεγαλειότης Σου εἶδες πολὺ δυστυχεῖς ἡμέρας.

— Καὶ αἱ δυστυχέστεραι, ἀλλοίμονον! ἀπεκρίθη ὁ Κάρολος, εἶναι ἴσως αἱ περιμενόμεναι.

— Μεγαλειότατε, ἂς ἐλπίζωμεν. ...

— Κόμη, κόμη, τὸν διέκοψε σείων τὴν κεφαλὴν ὁ Κάρολος, ἤλπισα ἕως χθὲς τὸ ἑσπέρας, καὶ ἤλπισα ὡς καλὸς χριστιανός, σοῦ τὸ ὀμνύω.

Ὁ Ἄθως ἐκύτταξε τὸν βασιλέα ὡς περιμένων ἐξήγησιν.

— Ὦ! ἡ ἱστορία εἶναι εὐκολοδιήγητος, εἶπεν ὁ Β' Κάρολος· ἐξόριστος, γυμνωμένος, περιφρονημένος, ἀπεφάσισα, μὲ ὅλην τῆς καρδίας μου τὴν ἐναντιότητα, νὰ δοκιμάσω καὶ τελευταίαν φορὰν τὴν τύχην μου. Δὲν εἶναι γραμμένον ἐκεῖ ἐπάνω ὅτι, διὰ τὴν οἰκογένειάν μας, πᾶσα εὐτυχία καὶ πᾶσα δυστυχία θὰ ἔρχωνται αἰωνίως ἀπὸ τὴν Γαλλίαν! Τῆς ἀληθείας ταύτης γνωρίζεις καὶ σύ, κύριε, μέρος, διότι εἶσαι εἰς τῶν Γάλλων ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὁ δυστυχὴς πατήρ μου ἤυρεν ὑπὸ τὸν τόπον τῆς καταδίκης τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του, ἀφοῦ τοὺς ἤυρεν εἰς τὸ πλευρόν του τὰς ἡμέρας τῆς μάχης.

— Βασιλεῦ, εἶπε μετριοφρονῶν ὁ Ἄθως, δὲν ἤμουν μόνος, καὶ οἱ σύντροφοί μου καὶ ἐγὼ ἐκάμαμεν εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην τὸ χρέος μας ὡς ἄνδρες εὐγενεῖς, τίποτε περισσότερον. Ἀλλ' ἡ Μεγαλειότης Σου ἤθελες νὰ μὲ τιμήσῃς διηγούμενος ....

— Ναί, τῷ ὄντι. Εἶχα τὴν προστασίαν (συγχώρει, κόμη, τὸν δισταγμόν, ἀλλὰ δι' ἄνδρα Στουάρτην, τὸ ἐννοεῖς, σὺ ὁ ἐννοῶν τὰ πάντα, ἡ προφορὰ τῆς λέξεως ταύτης εἶναι δύσκολος), εἶχα, λέγω, τὴν προστασίαν τοῦ ἐξαδέλφου μου, τοῦ στατχοῦδερ τῆς Ὁλλανδίας· ἀλλὰ χωρὶς τὴν μεσολάβησιν, ἢ τοὐλάχιστον χωρὶς τὴν ἄδειαν τῆς Γαλλίας, ὁ στατχοῦδερ δὲν θέλει νὰ ἐνεργήσῃ πρῶτος. Ἦλθα λοιπὸν νὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν ταύτην ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὅστις μοῦ τὴν ἠρνήθη.

— Ὁ βασιλεὺς σοῦ τὴν ἠρνήθη, Μεγαλειότατε;

— Ὦ! ὄχι αὐτός· πρέπει νὰ ἦμαι δίκαιος πρὸς τὸν νέον ἀδελφόν μου Λουδοβίκον· ἀλλ' ὁ κύριος Μαζαρῖνος.

Ὁ Ἄθως ἐδάγκασε τὰ χείλη του.

— Φρονεῖς ἴσως ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμένω τὴν ἄρνησιν ταύτην, εἶπεν ὁ βασιλεὺς παρατηρήσας τὸ κίνημά του.

— Αὐτὸ τῷ ὄντι ἐστοχάσθην, Μεγαλειότατε, ἐπανέλαβεν εὐλαβῶς ὁ κόμης· γνωρίζω ἀπὸ πολλῆς τὸν Ἰταλὸν τοῦτον.

— Τότε ἀπεφάσισα νὰ σπρώξω τὰ πράγματα εἰς τὸ ἄκρον, καὶ νὰ γνωρίσω εὐθὺς τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν τῆς εἱμαρμένης μου· εἶπα εἰς τὸν ἀδελφόν μου Λουδοβίκον ὅτι, θέλων νὰ μὴν ἐνοχοποιήσω μήτε τὴν Γαλλίαν μήτε τὴν Ὁλλανδίαν, ἤμουν ἕτοιμος νὰ δοκιμάσω αὐτοπροσώπως τὴν τύχην μου, καθὼς τὸ ἔκαμα ἤδη, μὲ διακοσίους εὐγενεῖς ἂν ἤθελε νὰ μοῦ τοὺς δώσῃ, καὶ μὲ ἓν ἑκατομμύριον ἂν ἤθελε νὰ μοῦ τὸ δανείσῃ.

— Τὸ λοιπόν, βασιλεῦ;

— Τὸ λοιπόν, κύριε, αἰσθάνομαι τὴν στιγμὴν ταύτην ἀλλόκοτόν τι αἴσθημα, τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἀπελπισίας. Ὑπάρχει εἰς μερικὰς ψυχάς, καὶ ἐγὼ ἔφθασα νὰ καταλάβω ὅτι ἡ ἐδική μου εἶναι τοιαύτη, εὐχαρίστησις πραγματικὴ εἰς τὴν βεβαιότητα ἐκείνην ὅτι τὰ πάντα ἐχάθησαν καὶ ὅτι ἦλθε τέλος πάντων ἡ ὥρα νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν κακὴν των εἱμαρμένην.

— Ὦ! Ἐλπίζω, εἶπεν ὁ Ἄθως, ὅτι ἡ Μεγαλειότης Σου δὲν ἔφθασες ἀκόμη εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην.

— Ἂν μοῦ λέγῃς τοῦτο, κύριε κόμη, προσπαθῶν νὰ ζωπυρήσῃς τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν καρδίαν μου, πρέπει νὰ μὴν ἐνόησες ὅ,τι σοῦ εἶπα. Ἦλθα εἰς Βλουᾶ, κόμη, νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου Λουδοβίκον τὴν ἐλεημοσύνην ἑνὸς ἑκατομμυρίου, μὲ τὸ ὁποῖον ἤλπιζα νὰ διορθώσω τὰς ὑποθέσεις μου, καὶ ὁ ἀδελφός μου μοῦ τὸ ἠρνήθη. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι πᾶσα ἐλπὶς ἐχάθη.

— Μὲ συγχωρεῖς, βασιλεῦ, νὰ σοῦ ἀποκριθῶ ὅτι ἔχω ὅλως ἐναντίαν γνώμην;

— Καὶ πῶς, κόμη, μὲ ἐκλαμβάνεις τόσον κοινὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ μὴ γνωρίζω τὴν κατάστασίν μου.

— Ἐγώ, βασιλεῦ, ἐπείσθην ἐκ πείρας πάντοτε ὅτι εἰς τὰς ἀπηλπισμένας περιστάσεις ἀναφαίνονται αἰφνιδίως αἱ μεγάλαι τῆς τύχης μεταβολαί.

— Εὐχαριστῶ, κόμη. Εἶναι ὡραῖον πρᾶγμα νὰ εὑρίσκῃ κάνεις καρδίας ὡς τὴν ἐδικήν σου, ἔχουσαν δηλαδὴ τοσαύτην πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν μοναρχίαν, ὥστε νὰ μὴν ἀπελπίζεται ποτὲ περὶ τῆς τύχης βασιλέως, ὅσον ἂν ἔπεσε χαμηλά. Κατὰ δυστυχίαν, οἱ λόγοι σου, ἀγαπητὲ κόμη, εἶναι καθὼς τὰ ἰατρικὰ ἐκεῖνα, τὰ λεγόμενα ἡρωϊκά, τὰ ὁποῖα μολαταῦτα, μὴ δυνάμενα νὰ ἰατρεύσουν ἄλλας παρὰ τὰς ἰατρευσίμους πληγάς, ἀποτυγχάνουν κατὰ τοῦ θανάτου. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπιμονήν σου εἰς τὸ νὰ μὲ παρηγορῇς, κόμη· σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀφωσιωμένην σου ἐνθύμησιν· πλὴν ἐγὼ ἠξεύρω τί πρέπει νὰ κάμω. Τίποτε δὲν θὰ μὲ σώσῃ πλέον. Καὶ ἰδού, φίλε μου· τόσην εἶχα περὶ τούτου πεποίθησιν, ὥστε ἐπῆρα τὸν δρόμον τῆς ἐξορίας μὲ τὸν γηραιόν μου Παρρύ· ἐπέστρεφα νὰ δοκιμάσω τοὺς ἀλγεινούς μου πόνους εἰς τὸ μικρὸν ἐρημητήριον τὸ ὁποῖον μοῦ προσφέρει ἡ Ὁλλανδία. Ἐκεῖ, πίστευσέ με, κόμη, ὅλα ἐντὸς ὀλίγου τελειόνουν, καὶ ὁ θάνατος θὰ ἔλθῃ ταχέως· τόσον συχνὰ τὸν προσκαλεῖ τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ὁποῖον κατατρώγει ἡ ψυχή, ἡ ψυχὴ αὕτη ἡ ποθοῦσα τοὺς οὐρανούς!

— Ἡ Μεγαλειότης Σου ἔχεις μητέρα, ἀδελφήν, ἀδελφοὺς, ἡ Μεγαλειότης Σου εἶσαι ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, πρέπει λοιπὸν νὰ ζητῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν ζωὴν μακρὰν, ἀντὶ νὰ ζητῇς ταχὺν θάνατον. Εἶσαι, βασιλεῦ, ἐξόριστος, φυγάς, ἀλλ' ἔχεις τὸ δίκαιον μὲ τὸ μέρος σου· πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπιθυμῇς πολέμους, κινδύνους, πράγματα, καὶ ὄχι τὴν οὐρανίαν ἀνάπαυσιν.

— Κόμη, ἀπεκρίθη ὁ Β' Κάρολος μειδιῶν μειδίαμα ἀνεκφράστου μελαγχολίας, ἤκουσες ποτὲ ὅτι βασιλεὺς ἀνέκτησε τὸ βασίλειόν του μὲ ὑπηρέτην γέροντα ὡς τὸν Παρρύ, καὶ μὲ τριακόσια σκοῦδα τὰ ὁποῖα ὁ ὑπηρέτης οὗτος φέρει ἐπάνω του;

— Ὄχι, βασιλεῦ, ἀλλ' ἤκουσα, καὶ ἤκουσα πολλάκις, ὅτι βασιλεὺς ἐκθρονισμένος ἀνέκτησε τὸ βασίλειόν του μὲ θέλησιν στερεάν, μὲ καρτερίαν, μὲ φίλους, καὶ μὲ ἓν ἑκατομμύριον φράγκων φρονίμως ἐξοδευόμενον.

— Ἀλλὰ δὲν μ' ἐνόησες λοιπόν. Τὸ ἑκατομμύριον τοῦτο τὸ ἐζήτησα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν μου Λουδοβίκον καὶ μοῦ τὸ ἠρνήθη.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἄθως, θέλεις νὰ μοῦ παραχωρήσῃς ὀλίγας στιγμὰς ἀκόμη, καὶ νὰ μὲ ἀκούσῃς προσεκτικῶς εἰς ὅ,τι μένει νὰ σοῦ εἰπῶ;

Κάρολος ὁ Β' ἐκύτταξεν ἀτενῶς τὸν Ἄθωνα.

— Εὐχαρίστως, κύριε, εἶπε.

— Τότε, λάβε τὸν κόπον νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς, ἐπανέλαβεν ὁ κόμης διευθυνόμενος πρὸς τὴν οἰκίαν.

Καὶ, ὁδηγήσας τὸν βασιλέα εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔβαλεν αὐτὸν νὰ καθήσῃ.

— Βασιλεῦ, εἶπεν, ἡ Μεγαλειότης Σου εἶπες πρὸ ὀλίγου ὅτι, εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀγγλίας, ἓν ἑκατομμύριον σοῦ ἀρκεῖ νὰ ἀνακτήσῃς τὸ βασίλειόν σου;

— Τοὐλάχιστον νὰ τὸ ἐπιχειρήσω, καὶ ν' ἀποθάνω ὡς βασιλεὺς ἂν δὲν ἐπιτύχω.

— Τὸ λοιπόν, βασιλεῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωκες ὑπόσχεσιν, λάβε τὸν κόπον ν' ἀκούσῃς καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ὁμιλίας μου.

Ὁ βασιλεὺς ἔνευσε κατσφατικῶς· ὁ δὲ Ἄθως, πλησιάσας εἰς τὴν θύραν, ἔσυρε τὸν μοχλὸν, ἀφοῦ ἐκύτταξε μήπως ἦναι κάνεις εἰς τὰ πέριξ καὶ ἀκούσῃ, καὶ ἐπέστρεψε.

— Βασιλεῦ, εἶπεν, ἡ Μεγαλειότης Σου εὐηρεστήθης νὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι ἐγὼ ἐπρόσφερα συνδρομὴν εἰς τὸν εὐγενέστατον καὶ δυστυχέστατον Κάρολον τὸν Α', ὅταν οἱ δήμοί του τὸν ἔφεραν ἀπὸ τὸ παλάτιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου εἰς τὸ Χάϊτ-Χάλ.

— Ναί, μάλιστα, τὸ ἐνθυμήθην καὶ θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε.

— Βασιλεῦ, πένθιμος εἶναι ἡ ἱστορία αὕτη εἰς τὴν ἀκοὴν υἱοῦ, ὅστις ἀναμφιβόλως τὴν ἤκουσε πολλάκις· μολαταῦτα πρέπει νὰ τὴν διηγηθῶ πάλιν εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου, χωρὶς νὰ παραλείψω κἀνὲν περιστατικόν.

— Λέγε, κύριε.

— Ὅταν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ Σου ἀνέβη εἰς τὸ πῆγμα τῆς καταδίκης, ἢ μᾶλλον μετέβη ἀπὸ τὸν κοιτῶνά του εἰς τὸ πῆγμα τοῦτο, ἐγερθὲν ἔξω τοῦ παραθύρου του, τὰ πάντα εἶχαν προετοιμασθῆ διὰ τὴν φυγήν του. Ὁ δήμιος εἶχε φυγαδευθῆ· τρύπα εἶχεν ἀνοιχθῆ ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦ δώματός του. Τέλος πάντων, ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤμουν ὑπὸ τὸν ἐπικήδειον θόλον, τὸν ὁποῖον ἤκουσα αἰφνιδίως τρίζοντα.

— Ὁ Παρρὺ μοῦ διηγήθη τὰ τρομερὰ ταῦτα περιστατικά, κύριε.

Ὁ Ἄθως ἔσκυψε καὶ ἐπανέλαβεν.

— Ἰδοὺ τί δὲν ἠδύνατο νὰ σοῦ διηγηθῇ ὁ Παρρύ, βασιλεῦ, διότι τὰ ἀκόλουθα συνέβησαν μεταξὺ Θεοῦ, τοῦ πατρός Σου καὶ ἐμοῦ, καὶ ποτὲ δὲν τὰ ἐφανέρωσα οὔτε εἰς τοὺς στενωτέρους φίλους μου· « Ἀπομακρύνσου, εἶπεν ὁ σεβαστὸς κατάδικος εἰς τὸν προσωπιδοφόρον δήμιον· ἀπομακρύνσου διὰ μίαν στιγμὴν, ἠξεύρω ὅτι εἶμαι ἐδικός σου· ἐνθυμήσου ὅμως νὰ κτυπήσῃς τότε ὅταν σὲ διατάξω. Θέλω νὰ κάμω τὴν προσευχήν μου ἐλεύθερα. »

— Μὲ συγχωρεῖς, εἶπε κιτρινίζων ὁ Β' Κάρολος, ἀλλὰ σύ, κόμη, ὅστις γνωρίζεις τόσα περιστατικὰ τοῦ ὀλεθρίου τούτου συμβάντος, περιστατικὰ τὰ ὁποῖα, καθὼς εἶπες πρὸ ὀλίγου, δὲν ἐφανερώθησαν εἰς κάνένα, ἠξεύρεις τὸ ὄνομα τοῦ καταχθονίου ἐκείνου καὶ ἀνάνδρου δημίου, ὅστις ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του θέλων νὰ δολοφονήσῃ ἀτιμωρητὶ βασιλέα.

Ὁ Ἄθως ἐκιτρίνισεν ὀλίγον.

— Τὸ ὄνομά του; εἶπε· ναί, τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ.

— Καὶ τί ἔγεινε; ... διότι κάνεὶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲν ἐγνώρισε τὴν μετὰ ταῦτα τύχην του.

— Ἀπέθανεν.

— Ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν εἰς τὴν κλίνην του, δὲν ἀπέθανε τὸν γλυκὺν καὶ ἥσυχον θάνατον, τὸν θάνατον τῶν τιμίων ἀνθρώπων;

— Ἀπέθανε θάνατον βίαιον, ἀπέθανε νύκτα τρομερὰν, μεταξὺ τῆς ὀργῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς καταιγίδος τοῦ Θεοῦ. Τὸ σῶμά του, διαπερασθὲν διὰ ξιφιδίου, ἐκυλίσθη εἰς τὰ βάθη τοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ Θεὸς ἂς συγχωρήσῃ τὸν φονέα του!

— Ἂς ἀφήσωμεν λοιπὸν, εἶπεν ὁ Β' Κάρολος, βλέπων ὅτι ὁ κόμης δὲν ἤθελε νὰ εἰπῇ περισσότερα.

— Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἀφοῦ, καθὼς εἴπαμεν, ἐλάλησεν εἰς τὸν μετημφιεσμένον δήμιον, ἐπρόσθεσε· « Δὲν θὰ κτυπήσῃς, πρόσεχε καλὰ, εἰμὴ ὅταν ἁπλώσω τοὺς βραχίονας λέγων **REMEMBER** (*ΕΝΘΥΜΗΣΟΥ*)! »

— Τῷ ὄντι, εἶπε μὲ βραχνὴν φωνὴν ὁ Κάρολος, ἠξεύρω ὅτι αὐτὴν ἐπρόφερε τελευταίαν λέξιν ὁ δυστυχὴς πατήρ μου. Ἀλλὰ πρὸς ποῖον σκοπόν, διὰ ποῖον;

— Διὰ τὸν Γάλλον ὅστις ἦτον ὑποκάτω τοῦ πήγματος.

— Διὰ σὲ λοιπόν, κύριε;

— Ναί, βασιλεῦ, καὶ πᾶσα μία τῶν λέξεων τὰς ὁποίας εἶπε διὰ τῶν μὲ μαῦρον κάλυμμα σκεπασμένων σανίδων τοῦ πήγματος, ἀντηχοῦν ἀκόμη εἰς τὰς ἀκοάς μου. Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἐγονάτισε κατὰ γῆς· « Κόμη τῆς Φέρας, εἶπεν, εἶσαι αὐτοῦ; » — Ναί, βασιλεῦ, ἀπεκρίθην. Τότε ὁ βασιλεὺς ἔσκυψε.

Καὶ ὁ Β' Κάρολος ἐπίσης, καρδιοκτυπῶν, περίλυπος, ἔντρομος καὶ προσεκτικὸς, ἔσκυπτε πρὸς τὸν Ἄθωνα, θέλων νὰ συνάξῃ μίαν πρὸς μίαν τὰς λέξεις τοῦ κόμητος. Ἡ κεφαλή του ἔψαυε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄθωνος.

— Τότε, ἠκολούθησεν ὁ κόμης, ὁ βασιλεὺς ἔσκυψε. « Κόμη τῆς Φέρας, εἶπε, δὲν ἦτον πεπρωμένον νὰ σωθῶ » διὰ τῶν προσπαθειῶν σου. Ἡ εἱμαρμένη δὲν ἠθέ» λησε. Τώρα, καὶ ἱεροσυλίαν ἂν πράξω, θὰ εἰπῶ· *Ναί,* » *ἐλάλησα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάλησα πρὸς*

» *τὸν Θεὸν, καὶ λαλῶ πρὸς σὲ τελευταῖον.* Θέλων
» νὰ ὑποστηρίξω ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπίστευσα
» ἱερὰν, ἔχασα τὸν θρόνον τῶν πατέρων μου, καὶ
» ἐστέρησα τῆς κληρονομίας τὰ τέκνα μου. »

Κάρολος ὁ Β' ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν του μὲ τὰς χεῖράς του, καὶ δάκρυ πικρὸν κατέβη μεταξὺ τῶν λευκῶν καὶ ἰσχνῶν του δακτύλων.

» — « Ἓν ἑκατομμύριον εἰς χρυσᾶ νομίσματα μοῦ
» μένει, ἠκολούθησεν ὁ βασιλεύς. Τὸ ἔθαψα εἰς τὰ
» ὑπόγεια τοῦ φρουρίου τοῦ Νιουκαΐστλε, καθ' ἣν
» στιγμὴν ἔφυγα ἀπὸ τὴν πόλιν ταύτην. »

Ὁ Κάρολος ὕψωσε τὴν κεφαλὴν μὲ ἔκφρασιν χαρᾶς ἀλγεινῆς, ἥτις θὰ κατεσπάραττε τὴν καρδίαν ὅλων ὅσοι ἐγνώριζαν τὴν ἄμετρον ἐκείνην συμφοράν.

— Ἓν ἑκατομμύριον! ἐμουρμούρισεν. Ὦ! κόμη!

— « Τὸ ἀργύριον τοῦτο μόνος σὺ ἠξεύρεις ὅτι
» ὑπάρχει, κάμε χρῆσιν ὅταν νομίσῃς ὅτι εἶναι καιρὸς
» διὰ τὸ μεγαλήτερον συμφέρον τοῦ πρωτοτόκου
» υἱοῦ μου. Καὶ τώρα, κόμη τῆς Φέρας, ἀποχαιρέ-
» τησέ με! »

— Σώζου, σώζου, βασιλεῦ, ἐφώναξα.

Κάρολος ὁ Β' ἐσηκώθη καὶ ἐπῆγε καὶ ἀκούμβησε τὸ φλογερὸν μέτωπόν του εἰς τὸ παράθυρον.

— Τότε, ἠκολούθησεν ὁ Ἄθως, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφερε τὴν λέξιν **REMEMBER** ἀπευθυνομένην εἰς ἐμέ. Βλέπεις, βασιλεῦ, ὅτι ἐνθυμήθην.

Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν ταραχήν του. Ὁ Ἄθως εἶδε τοὺς δύω του ὤμους κινουμένους σπασμωδικῶς, καὶ ἤκουσε τοὺς σπαράττοντας τὸ στῆθός του λυγμούς. Ἐσιώπησεν, ἀποπνιγόμενος καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ κῦμα τῶν πικρῶν ἐνθυμήσεων τὰς ὁποίας διήγειρεν εἰς τὴν βασιλικὴν κεφαλὴν ἐκείνην.

Ὁ Κάρολος, μετὰ βίαιον ἀγῶνα, ἀφήσας τὸ παράθυρον καὶ καταπνίξας τὰ δάκρυά του, ἦλθε καὶ ἐκάθησε πλησίον τοῦ Ἄθωνος.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ κόμης, μέχρι τῆς σήμερον ἐπίστευσα ὅτι ἡ ὥρα δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει νὰ γείνῃ χρῆσις τοῦ τελευταίου τούτου πόρου· ἀλλὰ, προσηλωμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔβλεπα ὅτι ἐπλησίαζεν. Αὔριον ἔμελλα νὰ πληροφορηθῶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ κόσμου ἤσουν ἡ Μεγαλειότης Σου, ὥστε νὰ ἔλθω νὰ σ' εὕρω. Ἀλλ' ἔρχεσαι ὁ ἴδιος πρὸς ἐμέ· ἰδοὺ σημεῖον ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν.

— Κύριε, εἶπεν ὁ Κάρολος μὲ φωνὴν ἀκόμη πνιγμένην ἀπὸ τὴν ταραχήν του, εἶσαι δι' ἐμὲ ἄγγελος ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Θεόν· εἶσαι σωτήρ μου, ἐγερθεὶς τοῦ τάφου ἀπὸ τὸν πατέρα μου τὸν ἴδιον· ἀλλὰ πίστευσέ με, πρὸ δέκα ἐτῶν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι κατασπαράττουν τὴν πατρίδα μου, καταστρέφοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἀνασκάπτοντες τὴν γῆν· ἴσως ἔφυγε καὶ τὸ χρυσίον ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, καθὼς ἔφυγεν ἡ ἀγάπη ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ὑπηκόων μου.

— Βασιλεῦ, τὸν τόπον ὅπου ἡ Μεγαλειότης Του ἔθαψε τὸ ἑκατομμύριον τὸν γνωρίζω πολὺ καλὰ, καὶ κάνεις, εἶμαι βεβαιότατος, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ. Ἔπειτα, τὸ φρούριον τοῦ Νιουκαΐστλε ἀνεσκάφη ἀρά γε ὁλόκληρον; Κατεδάφισαν αὐτὰ λίθον πρὸς λίθον, καὶ ἐξερρίζωσαν ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ τὸ τελευταῖόν του θεμέλιον;

— Ὄχι, σώζεται ἀκόμη, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ κατέχει ὁ στρατηγὸς Μώγκ, καὶ στρατοπεδεύει εἰς αὐτό. Ὁ μόνος τόπος ὅπου μὲ περιμένει βοήθεια, ὅπου ἔχω πόρον, τὸ βλέπεις, κυριεύεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου.

— Ὁ στρατηγὸς Μώγκ, βασιλεῦ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ γνωρίζῃ τὸν κρυπτόμενον θησαυρόν.

— Ναὶ, πλὴν πρέπει νὰ πηγαίνω νὰ παραδοθῶ εἰς τὸν Μώγκ πρὸς παραλαβὴν τοῦ θησαυροῦ τούτου; Ἀ! τὸ βλέπεις λοιπὸν καλὰ, κόμη, πρέπει νὰ τελειώσωμεν μίαν φορὰν μὲ τὴν εἱμαρμένην, διότι, ὁσάκις ἀνεγερθῶ, μὲ καταβάλλει. Τί νὰ κάμω μὲ τὸν Παρρὺ μόνον ὡς ὑπηρέτην, μὲ τὸν Παρρὺ τὸν ὁποῖον ὁ Μώγκ αὐτὸς ἀπέβαλεν ἤδη ἄλλοτε; Ὄχι, ὄχι, κόμη, ἂς ὑποταχθοῦμεν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην συμφοράν.

— Ὅ,τι ἡ Μεγαλειότης Σου δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ κάμῃς, ὅ,τι ὁ Παρρὺ δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ, πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἠμπορῶ νὰ ἐπιτύχω;

— Σὺ, κόμη, πηγαίνεις ...;

— Ἂν ἡ Μεγαλειότης Σου εὐαρεστῆσαι, εἶπεν ὁ Ἄθως προσκυνῶν τὸν βασιλέα, πηγαίνω, βασιλεῦ.

— Σὺ, ὁ τόσον εὐτυχὴς ἐδῶ, κόμη!

— Δὲν εἶμαι ποτὲ εὐτυχὴς, βασιλεῦ, ἐνόσῳ μοῦ μένει χρέος νὰ ἐκπληρώσω· καὶ εἶναι χρέος ὑπέρτατον, τὸ ὁποῖον μοῦ ἄφησεν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ σου, ν' ἀγρυπνῶ ἐπὶ τῆς τύχης σου, καὶ νὰ κάμω βασιλικὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων του. Λοιπὸν, νεῦμα μόνον κάμε μου καὶ ἀναχωρῶ, βασιλεῦ, μαζί σου.

— Ἀ! κύριε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς λησμονῶν πᾶσαν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ πίπτων εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ Ἄθωνος, μοῦ ἀποδείχνεις ὅτι ὑπάρχει Θεὸς εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὗτος ἀποστέλλει κάποτε ἀγγέλους εἰς τοὺς στενάζοντας ἐπὶ τῆς γῆς δυστυχεῖς.

Ὁ Ἄθως, πλήρης ταραχῆς διὰ τὸ ὅρκημα τοῦτο τοῦ νέου, τὸν εὐχαρίστησε μὲ βαθὺ σέβας, καὶ, πλησιάσας εἰς τὸ παράθυρον, ἐφώναζε·

— Γριμὼ, τοὺς ἵππους μου.

— Καὶ πῶς! ἀμέσως τώρα! εἶπεν ὁ βασιλεύς. Ἀ! κύριε, εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ ἐξαίσιος ἄνθρωπος.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἄθως, δὲν γνωρίζω πρᾶγμα πλέον κατεπεῖγον ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μεγαλειότητός Σου. Ἔπειτα, ἐπρόσθεσε χαμογελῶν, εἶναι ἕξις τὴν ὁποίαν ἔλαβα πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλίσσης θείας σου καὶ τοῦ βασιλέως πατρός σου. Πῶς νὰ τὴν ἀφήσω τώρα, ἴσα ἴσα ἐνῷ πρόκειται περὶ ὑπηρεσίας τῆς Μεγαλειότητός Σου;

— Ὁποῖος ἄνθρωπος! ἐμουρμούρισεν ὁ βασιλεύς.

Ἔπειτα, μετὰ βραχεῖαν σκέψιν, εἶπε·

— Πλὴν ὄχι, κόμη, ὄχι, δὲν ἠμπορῶ νὰ σ' ἐκθέσω εἰς τόσην κακοπάθειαν. Δὲν ἔχω πῶς ν' ἀνταμείψω τοιαύτας ὑπηρεσίας.

— Πᾶ! εἶπε γελῶν ὁ Ἄθως, μὲ χλευάζεις, βασιλεῦ· ἔχεις ἓν ἑκατομμύριον. Ἀ! διατί δὲν εἶμαι πλούσιος κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον φῆς ποσότητος ταύτης, βασιλεῦ! Θὰ ἐστρατολόγουν ὁλόκληρον σύνταγμα. Πλὴν, χάρις τῷ Θεῷ, μοῦ μένουν ἀκόμη μερικοὶ κύλινδροι φλωρίων, καὶ μερικοὶ ἀδάμαντες τῆς οἰκογενείας μου. Ἡ Μεγαλειότης Σου, ἐλπίζω, θὰ καταδεχθῇς νὰ τὰ μοιράσῃς μὲ ἀφωσιωμένον δοῦλον.

— Μὲ φίλον· ναὶ, κόμη, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι καὶ ὁ φίλος οὗτος θὰ μοιράσῃ μ' ἐμὲ ἀργότερα.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Ἄθως, ἀνοίγων κιβώτιον καὶ ἐβγάζων χρυσίον καὶ πετράδια, ἰδοὺ τώρα εἴμεθα παραπολὺ πλούσιοι. Κατ' εὐτυχίαν, θὰ ἤμεθα τέσσαρες κατὰ λῃστῶν.

Ἡ χαρὰ ἔφερε τὸ αἷμα εἰς τὰς ὠχρὰς παρειὰς τοῦ Β' Καρόλου. Εἶδε προχωροῦντας ἕως τὸ περιφύλιον δύω ἵππους τοῦ Ἄθωνος, ὁδηγουμένους ἀπὸ τὸν Γριμὼ φορροῦντα τὰ ὑποδήματα τοῦ ταξειδίου.

— Βλαιζουά, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι διὰ τὸν ὑποκόμητα τῆς Βραζελόννης. Ἂν σ' ἐρωτήσῃ κάνεις, εἰπὲ ὅτι ἐπῆγα εἰς Παρισίους. Σοῦ ἐμπιστεύομαι τὴν οἰκίαν, Βλαιζουά.

Ὁ Βλαιζουὰ ἐπροσκύνησεν, ἐνηγκαλίσθη τὸν Γριμὼ καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν. (Ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Εἰκόνες διὰ νέας φωτογραφικῆς μεθόδου.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ δημιουργὸς τοῦ παντὸς εἶπε « γενηθήτω φῶς » καὶ ἐγένετο φῶς, ἡ πηγὴ αὕτη τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐφροσύνης ἐπεχύθη ἐφ' ὅλην τὴν πλάσιν καὶ ἐφαίδρυνε τὴν ὄψιν αὐτῆς. Ὁ ἄνθρωπος ὅταν εἶδε τὸ ἐλεύθερον, τὸ ἀνέπαφον, τὸ σχεδὸν ἄϋλον τοῦτο πλάσμα, τὸ μειδίαμα τοῦ δημιουργοῦ, προσεκύνησε τοῦτο πολλαχοῦ, καὶ βωμοὺς τῷ ἀνήγειρε· δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ φανταστῇ ὅτι θέλει ποτὲ ὑποδουλώσει, καὶ καταστήσει αὐτὸ εἰς χειρονάκτην ἀντιγραφέα του. Τοῦτο ὅμως κατώρθωσεν ἡ ἐπιστήμη σήμερον. Λέγομεν δὲ σήμερον, διότι δὲν ἔχομεν ὄρεξιν νὰ παραδεχθῶμεν τὰ *θαυμάσια ἀκούσματα* περὶ φωτοτυπίας κτλ. παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρὶν μᾶς δοθῶσιν ἀξιόχρεοι περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν ἀποδείξεις.

Ἐφευρετὴς τῆς φωτογραφίας εἶναι ὁ Γάλλος Δαγέρρος (Daguerre), καὶ γνωρίζομεν ἤδη ὅλοι τὰς διὰ τῆς μεθόδου του ἐκτελουμένας εἰκόνας.

Ἡ πρώτη τῶν εἰκόνων τούτων ἀξία, εἶναι ἡ ἐντελὴς ὁμοιότης τοῦ ἐκμαγείου πρὸς τὸ πρωτότυπον. Ἀλλ' ἡ ὁμοιότης αὕτη δὲν συνιστᾶται ἐκ μόνης τῆς πιστῆς τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου ἀπεικονίσεως, ἀπαιτεῖται ὡσαύτως καὶ πρὸ πάντων ἡ ἔντεχνος ἑρμηνία τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἐκείνου, τοῦ ἰδίου εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον, ὅπερ ὀνομάζομεν φυσιογνωμίαν. Αὐτὸ τοῦτο λείπει ἀπὸ τὰς δαγερροτύπους εἰκόνας. Ἡ ὁμοιότης ὑπάρχει πάντοτε ἠλλοιωμένη διὰ τὴν ἄκραν τραχύτητα τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν βιαίαν, οὕτως εἰπεῖν, ἀντιτύπωσιν τῆς σκιᾶς καὶ τὸ σκιῶδες τῶν χαρακτήρων καὶ τῶν ἄκρων. Ἡ μεταλλικὴ ἀντανάκλασις τῆς πλακὸς, ἀναγκαία εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἀντικειμένου, αὐξάνει ἔτι πλέον τὴν τραχύτητα ταύτην καὶ δίδει ὕφος τι νεκρικὸν καὶ ἄχαρι, διακρινόμενον ἐξόχως εἰς τὰς τῶν γυναικῶν εἰκόνας. Ἡ ἐπιστήμη ἐχρεώστει νὰ ἐπιληφθῇ τῶν ἐλαττωμάτων τούτων, καὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὴν διόρθωσιν.

Ὁ σκοπὸς τῶν ἐρευνῶν τούτων εἶχεν ἀντικείμενον κυρίως τὸ ν' ἀντικαταστήσῃ ἡ μεταλλικὴ πλὰξ διὰ τοῦ χαρτίου. Ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς πολλῶν δοκιμὰς, πολλοὺς κόπους, πολλὰς ἀγρυπνίας, ἡ δυσκολία ἐνικήθη, ὁ σκοπὸς κατωρθώθη

Σήμερον εἰς δεύτερα τινα λεπτὰ, καὶ διὰ μεθόδου νέας καὶ ὅλως εἰδικῆς, τὸ φῶς, διαπερῶν τὸν *σκοτεινὸν θάλαμον*, ἐντυπεῖ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸ παρουσιαζόμενον εἰς τὸν ὀπτικὸν ὕελον ἀντικείμενον.

Οἱ ἐφευρεταὶ τῆς νέας ταύτης μεθόδου εἶναι οἱ ΚΚ. Γεροτβὸλ καὶ Τάννερ (**Gérotwohl et Tanner**). Αἱ διὰ τῆς μεθόδου των ἐκτελούμεναι εἰκόνες, φέρουσαι τὴν πιστότητα τοῦ Δαγερροτύπου, εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι τῶν ἐλαττωμάτων, ἅτινα περιεγράψαμεν ἀνωτέρω. Ἐκτὸς δὲ τούτου δὲν ἐπηρεάζει αὐτὰς κἀνὲν τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ὡς τὰ Δαγερρότυπα. Εἶναι δὲ τὰ εἰκόνια τοσοῦτον ἐντελῆ, χαρίεντα, ἡ φυσιογνωμία, ἡ ἀλήθεια τοῦ βλέμματος, ἡ χάρις τῆς σαρκὸς, ζωγραφεῖται μετὰ τοσαύτης ἐντελείας, ὥστε ἀδύνατον νὰ ὑποθέσῃ τις, βλέπων αὐτὰ, ὅτι εἶναι προϊόντα ἁπλοῦ μηχανισμοῦ, ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ χρωστῆρος καὶ τῆς τεχνικῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ γυναικεῖαι εἰκόνες ἐπιτυγχάνουσι πρὸ πάντων διὰ τῆς μεθόδου ταύτης.

Διὰ τὴν ἐργασίαν ἐξαρκοῦν 8 ἕως 15 δεύτερα λεπτά. Δύναται δέ τις νὰ ἔχῃ καὶ πολλαπλάσια ἀντίτυπα, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ καθήσῃ ἐκ νέου ὁ ζωγραφούμενος, ἢ νὰ φθαρῇ τὸ πρῶτον ἀντίτυπον.

Πολύτιμοι λίθοι καὶ μαργαρίται. Ὁ Πλίνιος ὁμιλεῖ μὲ θαυμασμὸν περί τινος πολυτίμου λίθου *τοῦ γαλακτοειδοῦς ἀχάτου* (opale) ἔχοντος μέγεθος λεπτοκαρύου, ὡσαύτως θαυμάζει ὁ αὐτὸς καὶ τὸν τοῦ Γερουσιαστοῦ Νονίου, ὅστις προὐτίμησε νὰ ἐξορισθῇ μᾶλλον, ἢ νὰ τὸν παραχωρήσῃ εἰς τὸν Μάρκον Ἀντώνιον. Ἡ φήμη δὲ τοῦ λίθου τούτου εἶναι ἀρχαιοτάτη, διότι βλέπομεν ὅτι ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν Ὀρφέα, ὅστις βεβαιοῖ, ὅτι ἦτο λίθος θεοφιλὴς, καὶ παριστάνει αὐτὸν ἕν τινι τῶν ποιημάτων του ὡς παιδίον ὡραιοτάτης ὄψεως.

Ὁ μαργαρίτης δὲν ἔχει φήμην τόσον ἀρχαίαν, ἀλλ' οὐχ ἧττον πρὸ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα αἰώνων ἦτον ἤδη εἰς τὴν Ἑλλάδα πολύτιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς κόσμημα. Εἶναι ἐπίσης γνωστὸν πόσον ἐπιζήτητος ἦτον εἰς τὴν παράβολον πολυτέλειαν τῶν Ρωμαίων. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ἐδώρησεν εἰς τὴν Σερβιλίαν, μητέρα τοῦ Βρούτου, μαργαρίτην ἔχοντα ἀξίαν 1.200,000 φρ. Τὰ δύω ἐκ μαργαρίτων ἐνώτια τῆς Κλεοπάτρας, τὰ ὁποῖα ἔλαβε παρὰ Βασιλέως τινος τῆς ἀνατολῆς εἶχον ἀξίαν 3,800,000 φρ. Τὸν μὲν ἐκ τούτων τῶν μαργαριτῶν ἔπιε διὰ νὰ εὐφράνῃ τὸν παχὺν στρατιώτην της, ὡς καλεῖ ὁ Σαικεσπῆρος τὸν Ἀντώνιον· τὸν δὲ διήρεσε καὶ ἐκόσμησε τὰ ὠτία τῆς εἰς τὸ Πάνδημον Ἀφροδίτης.

Ὁ μέγιστος μαργαρίτης ὅστις εἶναι γνωστὸς σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ζυγίζει 126 κεράτια, κομισθεὶς ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν κατὰ τὸ 1620 ὑπό τινος κατοίκου τοῦ Καλαΐ, καὶ δωρηθεὶς εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἱσπανίας. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εὑρέθη ἕτερος ὅμοιος χρησιμεύει αὐτὸς ὡς κομβίον πίλου.

Εὑρίσκεται εἰς τὸν κόσμον ἕτερος μαργαρίτης θαυμαστότερος, ὄχι διὰ τὴν στρογγυλότητα οὐδὲ διὰ τὸν ὄγκον, διότι δὲν ζυγίζει εἰμὴ 12 κεράτια καὶ 1/2 ἀλλὰ διότι εἶναι τόσον καθαρὸς, καὶ διαυγὴς, ὥστε δι' αὐτοῦ διαφαίνεται τὸ φῶς. Τοῦτον ἔχει ὁ κυ-

ριάρχης τῆς Μασκέτης, τῆς γονιμωτέρας ἐπαρχίας, τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας.

— *Τελετὴ τῶν νεκρῶν εἰς Τιβέτ.* Οἱ λαοὶ τοῦ Τιβὲτ δὲν καίουσιν, οὔτε ἐνταφιάζουσι τοὺς νεκρούς των, ἀλλὰ θέτουσιν αὐτοὺς εἰς περιπεφραγμένον τόπον, ὅπου καταβιβρώσκονται ὑπὸ τῶν σαρκοφάγων πτηνῶν. Ἐνιαυσίως δὲ ἑορτάζουσι τὴν τελετὴν τῶν νεκρῶν. Λοχαγὸς Γάλλος περιηγηθεὶς εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐδημοσίευσε τὴν ἀκόλουθον περιγραφήν.

Τὴν 29 Ὀκτωβρίου, ἅμα ἤρχισεν ἡ νὺξ, εἶδα γενικὴν φωταγωγίαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὅλων τῶν καταστημάτων τοῦ Θεσέο Λοομβὼ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐγγὺς εἰς τὸ κοιμητήριον, ὅπου φέρουσι τοὺς νεκρούς των. Αἱ στέγαι ὅλων τῶν οἰκιῶν τῆς πεδιάδος καὶ τῶν πλέον μεμακρυσμένων χωρίων, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῶν ἰτεῶν, ἐφωταγωγοῦντο ὑπὸ λαμπάδων, αἵτινες παρῆγον μεγαλοπρεπὲς θέαμα. Ἡ νὺξ ἦτο ζοφερὰ, ὁ καιρὸς ἥσυχος καὶ τὰ φῶτα ἔκαιον διαχέοντα ζωηρὸν καὶ ἀδιάκοπον φῶς. Οἱ Τιβέτιοι ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις μεγάλην ἀξίαν, διότι ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι θυελλώδης καὶ τὰ φῶτα σβέννυνται ὑπὸ ἀνέμου ἢ βροχῆς, προμηνύουσι κακοὺς οἰωνούς.

Ἐν Εὐρώπῃ ἤμην συνειθισμένος νὰ βλέπω τὴν φωτοχυσίαν ὡς τὴν μεγαλητέραν ἔκφρασιν δημοσίας χαρᾶς. Εἰς Τιβὲτ ὅμως ἐμαρτύρει αὕτη μὲ πανηγυρικὸν τρόπον τὴν λύπην καὶ τὴν μνήμην τῶν νεκρῶν. Ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος φόρος εὐγνωμοσύνης, τὸν ὁποῖον ἡ ζῶσα γενεὰ ἀπονέμει εἰς τὴν τετελευτηκυῖαν, τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, ἡ βαθεῖα σιωπὴ, τὴν ὁποίαν διέκοπτον κατὰ μακρὰς διαλήψεις οἱ βραδεῖς καὶ πένθιμοι ἦχοι τοῦ νωβάτου (μουσικοῦ ὀργάνου) ἢ αἱ σάλπιγκες καὶ τὰ κύμβαλα, τὸ κρούσιμον τῶν ἐκκλησιαστικῶν κωδώνων, οἱ δυνατοὶ καὶ μονότονοι κλαυθμοὶ, οἵτινες ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἠκούοντο ἐνίοτε κατὰ τὴν σιωπὴν τῶν ὀργάνων· τὰ πάντα ἐφαίνοντο προδιατεθειμένα ὅπως παράξωσι μεγάλας σκέψεις, καὶ νομίζω ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τελετὴν ἀνθρώπινον ἱκανὴν νὰ ἐμπνεύσῃ ἰσχυρωτέραν φρίκην. Οἱ Τιβέτιοι δὲν περιορίζονται εἰς αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα, ἀλλὰ νομίζουσιν ὅτι πράξεις εὐεργετικαὶ, ἐκπληρούμεναι κατὰ τὰς τελετὰς ταύτας, ἔχουσιν ἰδιαιτέραν ἀξίαν, καὶ ἕκαστος κατὰ τὴν κατάστασίν του προσκαλεῖται νὰ δίδῃ ἐλεημοσύνας καὶ νὰ τρέφῃ πτωχούς.

— *Οἱ γάμοι τῆς Ἄγρας.* Ἀναγινώσκεται ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφὴ, γραμμένη μεγάλοις γράμμασι ἐπὶ τῆς πρωτίστης θύρας τῆς πόλεως Ἄγρας εἰς Ἰνδοστάν. « Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσιλὲφ δύω χιλιάδες γάμοι ἠκυρώθησαν ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος κατὰ τὴν ἀμοιβαίαν τῶν συζύγων συναίνεσιν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔμαθε τὰς λεπτομερείας ταύτας μὲ τοσαύτην ἀγανάκτησιν, ὥστε κατήργησε τὰ διαζύγια εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν γάμων εἰς Ἄγραν ἠλαττώθη εἰς τρεῖς χιλιάδας. Ἐν τούτοις τριακόσιαι γυναῖκες ἐκάησαν ζῶσαι ὡς δηλητηριάσασαι τοὺς συζύγους των, καὶ ἑξηκονταπέντε ἄνδρες ἔπαθον τὸ αὐτὸ ὡς δολοφονήσαντες τὰς γυναῖκάς των. Ἡ ποσότης τῶν θραυσθέντων καὶ καταστραφέντων πραγμάτων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἰδιαιτέρων οἰκογενειῶν ἀνέβαινεν εἰς τρία ἑκατομμύρια ρουπίων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔσπευσε ν' ἀποκαταστήσῃ τὸ διαζύγιον.»

— *Φιλανθρωπία.* Ὑπῆρχε πρό τινων ἐτῶν ἐν Γενεύῃ οἰκογένεια διῃρημένη εἰς πέντε κλάδους, ἥτις ἔδιδε καθ' ἑκάστην, ἕνα κώθωνα (γαβαθιὰν) ζωμοῦ καὶ μίαν λίτραν ἄρτου εἰς ὅλους τοὺς πτωχοὺς, οἵτινες ἔκρουον τὴν θύραν των. Ἐὰν δὲ συνέβαινε νὰ μὴν ὑπάρχῃ ζωμὸς, ἐλάμβανον οἱ μὲν ἔφηβοι ἀνὰ τέσσαρα σολδία, τὰ δὲ παιδία ἀνὰ δύω. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν αὐτῶν ἦτον συνήθως 300 ἕως 500. Ἔδιδον ἐκτὸς τούτων εἰς τοὺς πτωχοὺς, οἵτινες ἐζήτουν ὑποκάμισον, ἐπανωφόριον, ἓν ζεῦγος ἀναξυρίδων καὶ ὑποδήματα. Μετὰ τὸ ἔτος οἱ ἐνδυθέντες ἐνεδύοντο πάλιν, ἂν παρουσιάζον τὰ παλαιά των ἐνδύματα. Ἐὰν δὲ δὲν ἔπραττον τοῦτο, ἀπεπέμποντο ὡς ἀνάξιοι διὰ τὴν διαγωγήν των νὰ λάβωσιν ἄλλα. Διὰ νὰ προλαμβάνωνται δὲ αἱ καταχρήσεις, ἕκαστος πτωχὸς ὤφειλε νὰ παρουσιάζῃ πιστοποιητικὸν τῆς ἐνδείας, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας του. Μέλος τι τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, πλέον ἔνδοξον διὰ τὰ κληρονομικὰ φιλανθρωπικά του αἰσθήματα, ἀποθνῆσκον διέθηκε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ φιλανθρωπία αὕτη. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἔφερον εἰς τὴν οἰκογένειαν μερίδα ἐκ τοῦ ζωμοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελον διανείμει, διὰ νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ποιότητος αὐτοῦ.

—Ὁ κατὰ πρῶτον εἰσπλέων εἰς τὸν Βόσπορον ἐκθαμβεῖται ἀπὸ τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν καλλονῶν, αἵτινες ὡς ἐν ἀειδινήτῳ καλλειδοσκοπίῳ ἀναπτυσσόμεναι, καὶ εἰς πᾶν βῆμα παμποικίλως μεταβαλλόμεναι, κατακτῶσιν ὡς ἐξ ἐφόδου καὶ θορυβοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ τὰς αἰσθήσεις του. Καὶ ἂν ἀναβῇ εἰς τὸν πύργον τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἐκεῖθεν ἐπισκοπήσῃ τὴν πόλιν καὶ τὰ προάστεια κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, ὁποῖος κόσμος, ὁποία σύγχυσις ἀνακτόρων, προσκυνημάτων, μνημείων, παραδείσων, ἀγορῶν, καταστημάτων! Καὶ ἂν ἐκπλαγεὶς προσαναβῇ διὰ τῆς φαντασίας τοὺς χρόνους, ὁποία σύγχυσις συμβάντων, ἰδεῶν, περιστάσεων! Τίς θέλει τὸν χειραγωγήσει ἐν μέσῳ τοῦ λαβυρίνθου τούτου: Ἡ Βυζαντίς; ἄλλος λαβύρινθος ἀπεραντολογιῶν, ἀντιφάσεων. Δι' ἀμφοτέρων τούτων, καὶ διὰ τῆς ἀπεράντου πόλεως καὶ διὰ τῆς ἀπεράντου βιβλιογραφίας τῶν περὶ αὐτῆς γραψάντων, ἐπεχείρησε νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ὁ Κ. Σκαρλάτος Βυζάντιος διὰ συγγράμματος εἰς ὃ ἐπέχυσεν ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς πολυμαθείας του, καὶ ὅλην τὴν γνωστὴν γλαφυρότητα τοῦ καλάμου του, τοῦ εἰς τὸ ἐξώφυλλον ἀγγελλομένου. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι συγχρόνως καὶ τοπογραφία καὶ ἱστορία, καὶ κριτική. Περιγράφει τὸ Βυζάντιον καὶ ὅλας τὰς θέσεις αὐτοῦ, καὶ ὅλα τὰ καταστήματα αὐτοῦ μετὰ τῆς ἰσχάτης ἀκριβολογίας, ὁποῖα ἦσαν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ὁποῖα εἶναι ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου, διηγεῖται ἐφ' ἑκάστου ἀντικειμένου ὅλα ἢ κἂν τὰ κυριώτερα τῶν δοξασάντων ἢ ἐκπληξάντων αὐτὸ συμβάντων καὶ ἀνεκδότων, καὶ δι' ἀντιπαραθέσεως χωρίων τῆς Βυζαντίδος μόλις γνωστῶν, καὶ δι' ἀπεράντου φιλολογίας ἐξηγεῖ καὶ σαφηνίζει πολλὰ διαμφιζήτητα μέχρι τοῦδε ἀνεξήγητα· ὥστε τὸ σύγγραμμα τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς συνεκτικὸν, ἀλλ' εἶναι ὅλως πρωτότυπον, καὶ συνεισφορὰ ἀξιόλογος εἰς τὴν μελέτην καὶ κατάληψιν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

Ἐκ τούτων δὲ δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὅτι ὡς σύγγραμμα κριτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, εἶναι ξηρὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μονότονον. Ἐμβριθὲς εἶναι τῷ ὄντι ὑπέρ τι καὶ ἄλλο, ἀλλὰ συγχρόνως τερπνὸν ὡς εἴτι καὶ ἄλλο. Ὁ συγγραφεὺς κατώρθωσεν εἰς αὐτὸ νὰ ἐνδύσῃ τὰς σοβαρὰς Μούσας μὲ τὸ ἔνδυμα τῶν χαρίτων. Διάφορα τεμάχια αὐτοῦ ἠτυχήσαμεν νὰ ἴδωμεν ἀνέκδοτα, καὶ μᾶς ἐφαίνετο ὡς ἂν ἀπέπνεον τὴν βοσπόρειον αὔραν. Ἡ φιλολογία μας θέλει πλουτισθῇ δι' ἀποκτήματος πολυτίμου.